

FINANSTILSYNET
THE FINANCIAL SUPERVISORY
AUTHORITY OF NORWAY

Høringsnotat

Gjennomføring av forsikringsdistribusjonsdirektivet 2016/97/EU i norsk rett

Forslag til ny lov om forsikringsformidling mv.

DATO:
23.06.2017

Innhold

1	Innledning	7
1.1	Innledning	7
1.2	Forsikringsdistribusjonsdirektivet	7
1.2.1	IDD	7
1.2.2	Utfyllende rettsakter	10
1.3	Regelverksstruktur	11
2	Virkeområde og sentrale definisjoner	11
2.1	Virkeområde	11
2.1.1	Gjeldende rett	11
2.1.2	EØS-rett	12
2.1.3	Finanstilsynets vurdering	13
2.2	Sentrale definisjoner	13
2.2.1	Gjeldende rett	13
2.2.2	EØS-rett	14
2.2.3	Finanstilsynets vurdering	15
3	Registrering av forsikringsformidlingsforetak	16
3.1	Gjeldende rett	16
3.2	EØS-rett	16
3.3	Finanstilsynets vurdering	17
4	Vilkår for tillatelse og registrering	19
4.1	Gjeldende rett	19
4.1.1	Forsikringsmeglingsvirksomhet	19
4.1.2	Forsikringsagentvirksomhet	19
4.2	EØS-rett	20
4.3	Finanstilsynets vurdering	20
5	Egnethetskrav	22
5.1	Gjeldende rett	22
5.1.1	Personkretsen	22
5.1.2	Faglige kvalifikasjonskrav	22
5.1.3	Vandel	23
5.1.4	Egnethetsvurderingen	23
5.2	EØS-rett	24
5.2.1	Personkretsen	24
5.2.2	Faglige kvalifikasjonskrav	24
5.2.3	Vandel	25
5.3	Finanstilsynets vurdering	25
5.3.1	Personkretsen	25
5.3.2	Faglige kvalifikasjoner	25
5.3.3	Etterutdanning	26
5.3.4	Vandel	26
5.3.5	Egnethetsvurderingen	27
6	Forsikringer	27
6.1	Gjeldende rett	27
6.2	EØS-rett	28

6.3	Finanstilsynets vurdering	29
7	Krav til virksomheten	30
7.1	Generelle krav til forsvarlig virksomhet og organisering	30
7.1.1	Gjeldende rett	30
7.1.2	EØS-rett	31
7.1.3	Finanstilsynets vurdering	31
7.2	Retningslinjer for etterlevelse av krav til egnethet og etterutdanning	31
7.2.1	Gjeldende rett	31
7.2.2	EØS-rett	31
7.2.3	Finanstilsynets vurdering	32
7.3	Retningslinjer for styring og kontroll med produkter	32
7.3.1	Gjeldende rett	32
7.3.2	EØS-rett	32
7.3.3	Finanstilsynets vurdering	33
7.4	Retningslinjer for klagebehandling fra kunder	34
7.4.1	Gjeldende rett	34
7.4.2	EØS-rett	34
7.4.3	Finanstilsynets vurdering	34
7.5	Soliditetskrav	34
7.6	Klientmidler	34
7.6.1	Gjeldende rett	34
7.6.2	EØS-rett	35
7.6.3	Finanstilsynets vurdering	35
7.7	Begrensninger i bruk av underagenter	35
7.7.1	Gjeldende rett	35
7.7.2	EØS-rett	36
7.7.3	Finanstilsynets vurdering	36
8	God forretningsskikk	37
8.1	Gjeldende rett	37
8.2	EØS-rett	38
8.3	Finanstilsynets vurdering	39
8.3.1	Kravet til god forretningsskikk	39
8.3.2	Krav til styring og kontroll med interessekonflikter	40
8.3.3	Lønnsordninger	40
8.3.4	Vederlag fra andre enn kunden	41
8.3.5	Særlig om returprovisjon på livsforsikrings- og pensjonsområdet	42
8.3.6	Formidling av forsikringer til forsikringsforetak utenfor EØS	43
9	Utenrettslige tvisteløsningsordninger mv.	44
9.1	Gjeldende rett	44
9.2	EØS-rett	44
9.3	Finanstilsynets vurdering	44
10	Informasjonskrav	46
10.1	Innledning	46
10.2	Informasjon om distribusjonen	46
10.2.1	Gjeldende rett	46
10.2.2	EØS-rett	47
10.2.3	Finanstilsynets vurdering	48

10.3	Informasjon om forsikringen	49
10.3.1	Gjeldende rett	49
10.3.2	EØS-rett	51
10.3.3	Finanstilsynets vurdering	52
10.4	Standardisert informasjonsdokument om skadeforsikring	54
10.4.1	Gjeldende rett	54
10.4.2	EØS-rett	54
10.4.3	Finanstilsynets vurdering	55
10.5	Produktpakker	55
10.5.1	Gjeldende rett	55
10.5.2	EØS-rett	56
10.5.3	Finanstilsynets vurdering	56
11	Rådgivning	56
11.1	Gjeldende rett	56
11.2	EØS-rett	57
11.3	Finanstilsynets vurdering	57
12	Tilleggskrav for forsikringsbaserte investeringsprodukter	58
12.1	Virkeområde og sentrale definisjoner	58
12.1.1	Gjeldende rett	58
12.1.2	EØS-rett	58
12.1.3	Finanstilsynets vurdering	59
12.2	Egnethets- og hensiktsmessighetsvurdering	59
12.2.1	Gjeldende rett	59
12.2.2	EØS-rett	60
12.2.3	Finanstilsynets vurdering	61
12.3	Informasjonskrav til kunden	61
12.3.1	Gjeldende rett	61
12.3.2	EØS-rett	62
12.3.3	Finanstilsynets vurdering	62
12.4	Dokumentasjon og rapportering til kunder	62
12.4.1	Gjeldende rett	62
12.4.2	EØS-rett	63
12.4.3	Finanstilsynets vurdering	64
12.5	Profesjonelle investorer	64
12.6	Uavhengig rådgivning	65
13	Krav til skriftlighet, valg av medium og fjernsalg	65
13.1	Gjeldende rett	65
13.2	EØS-rett	66
13.3	Finanstilsynets vurdering	66
14	Grensekryssende virksomhet og filialetablering i EØS	67
14.1	Innledning	67
14.2	Melding om grensekryssende virksomhet fra Norge til annen EØS-stat	68
14.2.1	Gjeldende rett	68
14.2.2	EØS-rett	68
14.2.3	Finanstilsynets vurdering	69
14.3	Melding om grensekryssende virksomhet fra annen EØS-stat til Norge	70
14.3.1	Gjeldende rett	70

14.3.2	EØS-rett	71
14.3.3	Finanstilsynets vurdering	71
14.4	Tilsyn med utenlandske forsikringsformidlere	74
14.4.1	Gjeldende rett	74
14.4.2	EØS-rett	74
14.4.3	Finanstilsynets vurderinger	76
14.5	Forsikringsformidlere med hovedsete utenfor EØS	77
14.5.1	Gjeldende rett	77
14.5.2	Finanstilsynets vurdering	77
15	Administrative sanksjoner, tiltak og straff	77
15.1	Gjeldende rett	77
15.2	EØS-rett	78
15.3	Finanstilsynets vurdering	80
16	Varsling	82
16.1	Gjeldende rett	82
16.2	EØS-rett	82
16.3	Finanstilsynets vurdering	83
17	Administrative og økonomiske konsekvenser	83
17.1	Forsikringsforetakene	83
17.2	Forsikringsformidlingsforetakene	84
17.3	Finanstilsynet	84
18	Ikrafttredelse	85

1 Innledning

1.1 Innledning

Finansdepartementet har i brev av 9. januar 2017 bedt Finanstilsynet om å utarbeide høringsnotat med utkast til lov- og/eller forskriftsbestemmelser som skal sikre gjennomføring i norsk rett av fremtidige EØS-forpliktelser som svarer til EUs forsikringsdistribusjonsdirektiv (direktiv 2016/97/EU, forkortet "IDD").

IDD harmoniserer nasjonale bestemmelser om formidling og salg av forsikringer og reglene for adgang til å utøve forsikringsformidlingsvirksomhet. Direktivet skal gjelde i EU fra 23. februar 2018. Direktivet er basert på minimumsharmonisering, og departementet ber om at høringsnotatet inneholder vurderinger av handlingsrom og nasjonale valgmuligheter ved gjennomføring i norsk rett.

IDD erstatter gjeldende forsikringsformidlingsdirektiv (direktiv 2002/92/EF, forkortet "IMD"), men viderefører IMD på flere sentrale punkter, blant annet reglene for registrering av forsikringsformidlere. Det primære formålet med IDD er å innføre like rammer for formidling og salg av forsikringer uavhengig av salgskanal og dermed sikre forbrukere samme beskyttelsesnivå på tross av forskjeller mellom distributørene. Direktivet er derfor utvidet til også å omfatte forsikringsforetakenes eget salg av forsikringer, og det er gitt mer utfyllende regler om selve distribusjonen av forsikringer. IDD innfører dessuten tilsvarende krav som i MiFID ved salg av forsikringsbaserte investeringsprodukter. IDD stiller også krav om at medlemsstatene innfører administrative sanksjoner i form av overtredelsesgebyr ved overtredelse av enkelte bestemmelser knyttet til salg av forsikringsbaserte investeringsprodukter, med mindre samme overtredelser er underlagt straff etter nasjonale bestemmelser.

IDD anses EØS-relevant, men er foreløpig ikke inntatt i EØS-avtalen. Direktivet er foreløpig ikke oversatt til norsk, og Finanstilsynet har benyttet dansk og engelsk versjon av direktivet ved utarbeidelsen av foreliggende høringsnotat. Forslag til lov- og forskriftsendringer følger som vedlegg til dette notatet.

1.2 Forsikringsdistribusjonsdirektivet

1.2.1 IDD

IDD fastsetter minimumskrav for adgangen til å drive forsikringsformidlingsvirksomhet og for distribusjon av forsikringsprodukter. Direktivet gjelder for forsikringsformidlere, aksessoriske forsikringsformidlere og forsikringsforetak. Når det gjelder forsikringsforetak, får IDD bare anvendelse på forsikringsforetakenes distribusjon av forsikringsavtaler. Øvrige krav til forsikringsforetakenes virksomhet følger av forsikringsdirektivet (Solvens II).

IDD gjelder for distribusjon av all skadeforsikring, livsforsikring og gjenforsikring. Både kollektive og individuelle avtaler er omfattet. Direktivets kapittel VI gjelder imidlertid bare for forsikringsbaserte investeringsprodukter og inneholder tilleggskrav som må være oppfylt ved distribusjonen av slike produkter. Med forsikringsbaserte investeringsprodukter menes et forsikringsprodukt som har en utløps- eller gjenkjøpsverdi som helt eller delvis er gjenstand for markedssvingninger. Definisjonen i IDD sammenfaller med definisjonen i PRIIPs-

forordningen¹. Forsikringsbaserte investeringsprodukter omfatter ikke livsforsikringsavtaler som har pensjon som hovedformål, for eksempel fripoliser med investeringsvalg. IDD viderefører for øvrig i hovedsak de samme unntakene som i IMD, herunder unntaket for forsikringer som utgjør et supplement til en vare eller tjeneste.

IMDs begrep *forsikringsformidling* er i IDD erstattet med begrepet *forsikringsdistribusjon* og omfatter prosessene for å forberede, inngå, administrere og gjennomføre en forsikringsavtale. Definisjonen er i all hovedsak en videreføring av definisjonen i IMD. Det er imidlertid presisert at internettportaler for pris- og produktsammenligninger av forsikringsavtaler vil kunne være omfattet. IDD bruker begrepet *forsikringsdistributør* som fellesbetegnelse for alle distributører, dvs. forsikringsformidlere, aksessoriske forsikringsformidlere og forsikringsforetak. Banker og verdipapirforetak har utgjort en stor andel av aksessoriske forsikringsformidlere. Det følger imidlertid av definisjonen av aksessorisk forsikringsformidler i IDD at slike foretak ikke lenger kan registreres som aksessoriske forsikringsformidlere. Slike foretak må i tilfelle registreres som forsikringsformidlere.

IDD viderefører IMDs alternative ordninger for registrering av forsikringsformidlere. Forsikringsformidlere og aksessoriske forsikringsformidlere skal registreres hos *vedkommende myndighet*, for enkelhets skyld omtalt som tilsynsmyndigheten i høringsnotatet. Tilsynsmyndigheten kan samarbeide med bransjeorganisasjoner, forsikringsforetak eller formidlere om registrering. Nytt i forhold til gjeldende direktiv er at IDD krever at medlemsstatene må opprette et online-registreringssystem for søknader om registrering som forsikringsformidler og aksessorisk forsikringsformidler.

IDD stiller krav om at medlemsstatene minimum sikrer at personer i ledelsen som er ansvarlige for forsikringsdistribusjon og andre som er direkte beskjeftiget med forsikringsdistribusjon, skal ha nødvendig kunnskap og ferdigheter til å utføre distribusjonsrelaterte oppgaver og plikter på en egnet måte, samt ha hederlig vandel. Slike krav følger også av IMD, men IMD omfatter ikke ansatte i forsikringsforetakene, slik at dette er nytt i IDD. I vedlegg til direktivet er det listet opp minstekrav til kunnskapsområder under ulike forsikringsprodukter innenfor skade- og livsforsikring, som forsikringsformidlere må dokumentere at de oppfyller. IDD innfører i tillegg krav om 15 timer årlig relevant etterutdanning for ansatte hos forsikringsformidlerne og forsikringsforetakene. Medlemsstaten kan kreve at utdanning og etterutdanning dokumenteres i form av et sertifikat.

Medlemsstaten skal innføre og offentliggjøre mekanismer for effektivt å kontrollere at kravene til 15 timers årlig relevant etterutdanning er oppfylt. For ansatte i forsikringsforetakene og i aksessoriske forsikringsformidler, kan medlemsstaten kreve at forsikringsforetaket påser at kravene til kunnskap og ferdigheter er oppfylt samt gi personer utdanning og etterutdanning om nødvendig. Direktivet fastsetter også at formidlere som allerede er registrert i henhold til regler som gjennomfører IMD, skal overholde kravene til faglige kvalifikasjoner innen 23. februar 2019.

I motsetning til IMD, oppstiller IDD generelle krav til regler om god forretningsskikk, blant annet krav om å opptre i kundens beste interesse. Kravet til god forretningsskikk gjelder alle

¹ Se artikkel 4 nr. 2 i Europaparlaments- og rådsforordning (EU) nr. 1286/2014 om nøkkelinformasjonsdokumenter om sammensatte og forsikringsbaserte investeringsprodukter (PRIIPer), artikkel 4 nr. 2. PRIIPs står for "packaged retail and insurance-based investment products".

forsikringsdistributører. IDD har regler om informasjon om potensielle interessekonflikter og åpner for at medlemsstatene kan forby vederlag fra andre enn kunden. I tillegg er det nye regler om at forsikringsforetak og forsikringsformidlere som produserer forsikringer for salg til kunder, skal etablere rutiner for produktgodkjenning.

IDD inneholder mer utførlige regler om rådgivning, og om standarder for salg der det ikke ytes rådgivning. For skadeforsikringer skal produsent av forsikringen utarbeide et standardisert informasjonsdokument (IPID²). IDD inneholder som nevnt et eget kapittel med tilleggskrav ved salg av forsikringsbaserte investeringsprodukter. Tilleggskravene innebærer samme krav til salgs- og rådgivningsprosessen som i MiFID, herunder regler om egnethets- og hensiktsmessighetsvurdering.

IDD åpner for nasjonale valg knyttet til informasjon og rådgivning generelt. Det er også nasjonale valg knyttet til hvilke krav som skal gjelde ved distribusjon av forsikringsbaserte investeringsprodukter, f.eks. om slike produkter skal kunne selges uten egnethets- og hensiktsmessighetsvurdering, på såkalt execution only-basis. IDD inneholder videre en bestemmelse om kryssalg som omfatter en forsikringsavtale (produktpakker). Medlemsstatene kan fastsette strengere regler for slike salg.

IDD innfører regler om samarbeid mellom medlemsstatenes tilsynsmyndigheter. IDD inneholder videre mer omfattende regler om grensekryssende virksomhet og filialetablering enn IMD. Filial av utenlandsk forsikringsformidler er utvidet til også å omfatte en person "som er uavhengig, men som har permanent fullmakt til å handle på vegne av formidleren, på samme måte som et selskap ville handle". Ved overtredelse av vertslandsreglene for forsikringsdistribusjon, kan vertslandet treffe tiltak eller be hjemlandet om å treffe tiltak for å avhjelpe situasjonen. Ved manglende avhjelping av situasjonen, kan EIOPA megle eller fatte bindende vedtak i medhold av EIOPA-forordningen. For Norges del betyr dette at det er ESA som eventuelt må treffe bindende vedtak. Det kan også avtales en annen fordeling av myndighet mellom hjemland og vertsland, særlig når virksomheten i vertslandet utgjør primærvirksomheten.

IDD inneholder bestemmelser om administrative sanksjoner og tiltak, blant annet regler om overtredelsesgebyr. Sanksjonene skal kunne anvendes på forsikringsdistributøren, men også overfor medlemmer av foretakets ledelses- og tilsynsorganer samt enhver annen fysisk eller juridisk person som er ansvarlig for overtredelsen. Medlemsstatene kan velge ikke å innføre administrative sanksjoner hvis overtredelse er omfattet av strafferettslige sanksjoner i nasjonal lovgivning.

IDD stiller også krav om at medlemsstatene har effektive systemer for rapportering av mulige overtredelser, og inneholder en bestemmelse om beskyttelse av varslere. Varslere skal blant annet vernes mot represalier fra arbeidsgiver og sikres anonymitet ved innsending av meldinger om overtredelse til offentlige myndigheter. Direktivet fastsetter videre at personverndirektivet (direktiv 95/46/EF) skal gjelde ved behandling av personopplysninger i henhold til direktivet.

Direktivet inneholder også sluttbestemmelser om revisjon og evaluering av direktivet innen bestemte frister, samt periodiske evalueringer. Blant annet skal Kommisjonen innen 23. februar 2021 sende en rapport til Europaparlamentet og Rådet om hensiktsmessigheten av

² Insurance Product Information Document

direktivets anvendelsesområde, herunder unntakene, proporsjonaliteten av direktivets behandling av de ulike forsikringsdistributører og de administrative byrdene som direktivet pålegger vedkommende myndigheter og forsikringsdistributørene. Direktivet skal også innen samme dato tas opp til revisjon. Revisjonen skal omfatte en generell undersøkelse av hvordan direktivets bestemmelser anvendes i praksis, og det skal tas hensyn til utviklingen i markedet for investeringsprodukter rettet mot forbrukermarkedet samt erfaringer som er høstet fra anvendelsen av MiFID II og PRIIPs-forordningen.

1.2.2 Utfyllende rettsakter

Direktivet artikkel 38 gir Kommisjonen myndighet til å vedta delegerte rettsakter, såkalt nivå 2-regelverk. Dette gjelder

- foretakenes produktgodkjenningsrutiner (artikkel 25 nr. 2)
- håndtering av interessekonflikter og kriterier for å bestemme hvilke interessekonflikter som kan skade kundenes interesser (artikkel 28 nr. 4)
- kriterier for å vurdere om vederlag som forsikringsforetak eller formidlere mottar fra eller betaler til andre enn kunden har skadelig påvirkning på kvaliteten på tjenesteytelsen til kunden, og kriterier for å vurdere om foretaket som mottar eller betaler slike vederlag oppfyller plikten til å opptre i kundens beste interesse (artikkel 29 nr. 4 jf. nr. 5)
- nærmere angitte forhold knyttet til distribusjon av forsikringsbaserte investeringsprodukter (artikkel 30 nr. 6):
 - o opplysninger som skal innhentes fra kunden til bruk i egnethets- og hensiktsmessighetsvurderingen
 - o kriterier for å vurdere om et forsikringsbasert investeringsprodukt er ikke-komplekst
 - o innhold og format på lister og avtaler vedrørende levering av tjenesteytelser til kunden
 - o avleggelse av periodisk rapportering til kunder om tjenestene som er levert

EIOPA sendte 1. februar 2017 tekniske råd til Kommisjonen på samtlige områder. Etter direktivet skal Kommisjonen meddele sitt forslag til rettsakter for Europaparlamentet og Rådet. Rettsakten trer bare i kraft dersom hverken Europaparlamentet eller Rådet har gjort innsigelser gjeldende innen en frist på tre måneder etter fremleggelse for nevnte instanser. Kommisjonen har foreløpig ikke vedtatt forslag til rettsakter, og forslagene er derfor i liten eller ingen grad omtalt i notatet.

Kommisjonen er også gitt myndighet til å vedta tekniske standarder om regulering av minstebeløpet for ansvarsforsikringen, jf. artikkel 10 nr. 7.

Etter artikkel 20 nr. 9 skal EIOPA utarbeide utkast til tekniske standarder (Implementing Technical Standards, ITS) om IPID, særlig presentasjonsformatet på de opplysningene som fremgår av nr. 8. EIOPA har sendt utkast til tekniske standarder til Kommisjonen som skal vedta disse. Etter artikkel 30 nr. 7 og 8 skal EIOPA fastsette retningslinjer for å vurdere om et forsikringsbasert investeringsprodukt har en struktur som gjør det vanskelig for kunden å forstå risikoen som produktet involverer, og for å vurdere om et forsikringsbasert investeringsprodukt er ikke-komplekst.

1.3 Regelverksstruktur

Gjeldende direktiv, IMD, er gjennomført i lov av 10. juni 2005 nr. 41 om forsikringsformidling. Nye krav i IDD fordrer en gjennomgang av de fleste bestemmelsene i loven. Finanstilsynet har på denne bakgrunn funnet det hensiktsmessig å foreslå en ny lov om forsikringsformidling som erstatter gjeldende forsikringsformidlingslov. Forslaget viderefører hovedtrekkene i gjeldende lov med tillegg av de nye reglene som følger av IDD samt enkelte andre endringer.

Kravene som stilles til forsikringsforetakene i IDD, foreslås gjennomført i finansforetaksloven med forskrifter for å unngå at virksomhetsregler som gjelder for forsikringsforetakene, spres på flere lover. Tilsvarende foreslås det at nye regler om informasjonsplikt om forsikringsavtaler gjennomføres i forsikringsavtaleloven med forskrifter for dermed i størst mulig grad å samle de informasjonskrav som stilles til forsikringsavtaler i én lov. Det vises også til at informasjons- og rådgivningspliktene som et forsikringsforetak har etter forsikringsavtaleloven kapittel 2 og 11 gjelder tilsvarende for forsikringsformidlingsforetak.

Oppdraget fra Finansdepartementet omfattet også forslag til nødvendige forskriftsendringer. Finanstilsynet foreslår endringer i forskrift av 9. desember 2005 nr. 1421 om forsikringsformidling (forsikringsformidlingsforskriften) og forskrift av 9. desember 2016 nr. 1502 om finansforetak og finanskonsern (finansforetaksforskriften). Finanstilsynet foreslår dessuten å slå sammen forskrift av 3. mai 2007 nr. 469 om forsikringsselskapers opplysningsplikt for avtaler om annen forsikring enn livsforsikring og forskrift av 5. mai 1995 nr. 581 om opplysningsplikt for avtaler om livsforsikring (fastsatt av Finanstilsynet i medhold av henholdsvis forsikringsavtaleloven §§ 2-3 og 11-4) i en ny forskrift om informasjon og rådgivning om forsikringer (forsikringsavtaleforskriften). Gjeldende forskriftsbestemmelser er med enkelte språklige endringer i hovedsak videreført i forslaget til ny forskrift, og enkelte fellesbestemmelser er slått sammen. I tillegg er det tatt inn i forskriftsforslaget nye krav som følger av IDD og som ikke er gjennomført i forsikringsavtaleloven. Forslaget til ny forsikringsavtaleforskrift del A regulerer avtaler om annen forsikring enn livsforsikring, mens del B regulerer avtaler om livsforsikringer. Inndelingen avviker fra forsikringsavtalelovens inndeling, jf. at del B i forskriften bare regulerer livsforsikring, og viderefører dermed virkeområdet for gjeldende to forskrifter.

2 Virkeområde og sentrale definisjoner

2.1 Virkeområde

2.1.1 Gjeldende rett

Forsikringsformidlingsloven § 1-1 første ledd fastsetter at loven gjelder formidling av direkte forsikring og gjenforsikring. Forsikringsformidling er definert i § 1-2 nr. 1. Definisjonen dekker alle faser ved inngåelse av en forsikringsavtale: forberedende arbeid, inngåelse av avtale og bistand til forvaltning og gjennomføring av avtalen, særlig i forbindelse med skadetilfeller. Det er et vilkår at forsikringsformidlingen skjer på ervervsmessig basis, altså at formidlingen skjer mot betaling eller annen form for godtgjørelse.

Forsikringsformidlingsloven § 1-1 andre ledd har unntak fra loven for virksomhet som ellers ville vært omfattet. Dette gjelder for det første virksomhet som utøves av et forsikringsforetak. Forsikringsvirksomhetsloven § 7-4 fastsetter imidlertid at forsikringsformidlings-

loven kapittel 7, med unntak av bestemmelsene om forsikring og klientkonto, skal gjelde for skadeforsikringsforetak når disse opptrer som agent for et annet forsikringsforetak. Det er ikke gitt en tilsvarende bestemmelse for livsforsikringsforetak. For det andre er det unntak for virksomhet som består i å gi opplysninger ved enkelte anledninger som ledd i annen virksomhet. For det tredje gjelder loven ikke for virksomhet som kun formidler generell informasjon om forsikringsprodukter eller skaper kontakt med forsikringsforetak. Et eksempel i forarbeidene på virksomhet som er unntatt er nettportaler som gir generell informasjon om forsikringsproduktene. Det siste unntaket gjelder skadeoppgjørsvirksomhet. Hvis skadeoppgjørsvirksomhet drives sammen med forsikringsformidling vil imidlertid skadeoppgjørsvirksomheten være omfattet av forsikringsformidlingsloven.

Forsikringsformidlingsloven § 1-1 tredje ledd angir vilkår for at virksomhet som formidler forsikringsavtaler med forsikringsdekninger som er et supplement til en vare eller tjeneste levert av formidleren, og hvor forsikringsformidling ikke er foretakets hovedvirksomhet, blir unntatt fra loven.

2.1.2 EØS-rett

IDD fastsetter regler for adgang til og utøvelse av forsikringsdistribusjon, og får anvendelse på enhver fysisk eller juridisk person som driver forsikrings- og gjenforsikringsdistribusjonsvirksomhet i en medlemsstat. Det medfører at både forsikringsforetak og forsikringsformidlere er omfattet. Som nevnt i punkt 1.2.1 får IDD i all hovedsak bare anvendelse på forsikringsforetakenes salg av forsikringer, mens foretakenes øvrige virksomhet reguleres av Solvens II-direktivet. IDD får ikke anvendelse på forsikrings- eller gjenforsikringsvirksomhet hvor risiko eller forpliktelse består utenfor EU. Det vises til artikkel 1 nr. 1, 2 og 6.

Etter artikkel 1 nr. 3 får direktivet ikke anvendelse på aksessoriske forsikringsformidlere som formidler forsikringsavtaler som oppfyller nærmere bestemte vilkår. Forsikringen må utgjøre et supplement til en vare eller tjeneste som leveres av en gitt leverandør. Forsikringen må videre dekke risiko for driftsstans ved tap av eller skade på varen eller manglende bruk av en tjeneste, som leveres av den aktuelle leverandøren, eller forsikringen må gjelde en reiseforsikring bestilt hos foretaket som reisen er bestilt av. I fortalen punkt 15 omtales manglende bruk av en tjeneste som risikoen for, at en tjeneste, som forventes å bli benyttet på et gitt tidspunkt, ikke blir benyttet, f.eks. en togreise, oppstart på et treningssenter eller et årskort til teatret, og andre risikoer forbundet med reiser slik som avbestilling eller tap av bagasje. Forsikringspremien må heller ikke overstige 600 euro per år, og hvis forsikringen er et supplement til en tjeneste, og varigheten av tjenesten ikke overstiger tre måneder, kan premiebeløpet ikke overstige 200 euro per person.

Medlemsstatene skal sikre at forsikringsforetak og forsikringsformidlere, som benytter seg av tjenestene til aksessorisk forsikringsformidler som er unntatt fra direktivets virkeområde, påser at den aksessoriske forsikringsformidleren likevel oppfyller visse krav ved formidlingen av forsikringer, jf. artikkel 1 nr. 4. Kunden skal ha kontaktinformasjon om forsikringsformidleren og informasjon om hvordan det kan inngis klage på forsikringsformidleren før det inngås avtale. For skadeforsikringsavtaler skal kunden få et standardisert informasjonsdokument (IPID). Reglene om god forretningsskikk skal overholdes, og ved salget av forsikringen skal det tas høyde for kundens krav og behov.

Artikkel 2 nr. 2 bokstav a) til d) angir virksomhet som ikke anses som forsikringsdistribusjon. Dette omfatter å gi generell informasjon om forsikringer i tilknytning til annen yrkes-

virksomhet når dette skjer leilighetsvis. Videre er det gjort unntak for foretak som driver ervervsmessig skadeoppgjørsvirksomhet, og det er gjort unntak for virksomhet som består i å gi informasjon eller tips til forsikringsforetak om potensielle kunder eller å gi generell informasjon om forsikringsprodukter til potensielle kunder.

2.1.3 Finanstilsynets vurdering

Etter Finanstilsynets vurdering innebærer IDD artikkel 1 og artikkel 2 nr. 2 i hovedsak en videreføring av IMDs anvendelsesområde som er gjennomført i forsikringsformidlingsloven § 1-1. Finanstilsynet foreslår derfor å videreføre gjeldende § 1-1 i forslaget til ny forsikringsformidlingslov §§ 2 og 4 med enkelte mindre justeringer.

Forslaget til § 2 første ledd angir at loven gjelder forsikringsformidlingsvirksomhet, og angir samtidig lovens geografiske virkeområde. I forslaget til § 3 er forsikringsformidling definert som mellommannsvirksomhet. Loven gjelder derfor ikke forsikringsforetaks distribusjon av egne forsikringer, som reguleres av finansforetaksloven med forskrifter. I de tilfeller forsikringsforetak formidler forsikringer for annet forsikringsforetak er det imidlertid vesentlig at kunden får informasjon om at forsikringsforetaket opptrer som mellommann. Det foreslås derfor at kravene til informasjon skal gjelde tilsvarende. Det vises til lovforslaget § 2 tredje ledd. Dette medfører at forsikringsvirksomhetsloven § 7-4 er overflødig, og den foreslås opphevet.

For aksessorisk forsikringsagentvirksomhet som er unntatt fra kravet til registrering i Finanstilsynets konsesjonsregister, foreslår Finanstilsynet å presisere i forslaget til § 2 andre ledd, ved henvisning til § 41, at foretaket må overholde visse informasjonskrav. Etter lovforslaget § 41 andre ledd skal foretaket blant annet gi kunden informasjon om egen formidlingsvirksomhet som fastsatt i forskrift av departementet, se særlig forslag til endret forsikringsformidlingsforskrift § 3-1. Det vises for øvrig til punkt 7.7.3.

Forslaget til § 4 viderefører gjeldende § 1-1 andre ledd i sin helhet, og gjennomfører direktivet artikkel 2 nr. 2.

Finanstilsynet foreslår også en formålsbestemmelse. Bestemmelsen angir lovens vesentligste formål og viktige reelle hensyn ved anvendelsen av lovbestemmelsene. Loven skal bidra til betryggende formidling av forsikringer, der målet er at forsikringstakeren tegner forsikringer som er i samsvar med forsikringsbehovet. Se forslag til § 1.

2.2 Sentrale definisjoner

2.2.1 Gjeldende rett

Forsikringsformidling er definert i forsikringsformidlingsloven § 1-2 nr. 1 som "ervervsmessig virksomhet som består i å legge fram, foreslå eller utføre annet forberedende arbeid i forbindelse med inngåelse av forsikringsavtaler, eller å inngå slike avtaler, eller å bistå ved forvaltningen og gjennomføringen av slike avtaler, særlig i forbindelse med et skadetilfelle".

Forsikringsformidling kan drives som forsikringsmeglingsvirksomhet, gjenforsikringsmeglingsvirksomhet eller forsikringsagentvirksomhet. Det går et hovedskille mellom forsikringsmeglings- og gjenforsikringsmeglingsvirksomhet og agentvirksomhet. Virksomhetsreglene er derfor på noen områder ulike. Loven definerer forsikringsformidling,

forsikringsmegling, gjenforsikringsmegling og forsikringsagentvirksomhet, jf. § 1-2 nr. 2, 3 og 4.

I forsikringsmeglings- og gjenforsikringsmeglingsvirksomhet representerer formidleren kunden og skal være uavhengig av forsikringsforetakene. Forsikringsmegling er definert som "forsikringsformidlingsvirksomhet som består i å gi kunden råd ut fra en analyse av et så stort antall av de på markedet disponible forsikringsløsninger som mulig, eller virksomhet som består i å presentere kunden for forsikringsløsninger fra ett eller flere forsikringsforetak, uten at det er inngått uttrykkelig avtale med forsikringsforetakene om dette." Andre alternativ i definisjonen har likheter med agentvirksomhet fordi kunden får presentert forsikringsløsninger fra et begrenset antall forsikringsforetak. Det skiller seg imidlertid fra forsikringsagentvirksomhet ved at forsikringsmeglingsforetaket ikke kan inngå en forpliktende avtale om å representere forsikringsforetaket overfor kunden, slik et forsikringsagentforetak gjør.

I agentvirksomhet representerer formidleren et eller flere forsikringsforetak og er en salgskanal for forsikringsforetaket. Forsikringsmegling- og gjenforsikringsmegling kan drives i samme foretak, mens forsikringsagent- og forsikringsmeglingsvirksomhet må drives i separate juridiske enheter.

Regler om aksessorisk forsikringsagentvirksomhet er gitt i forskrift av 27. februar 2006 nr. 252 om aksessorisk forsikringsagentvirksomhet. Dette gjelder forsikringsformidlingsvirksomhet i foretak som har annen yrkesmessig hovedvirksomhet enn forsikringsformidling. Banker og verdipapirforetak utgjør en vesentlig del av de aksessoriske forsikringsagentene som er registrert i Finanstilsynets register.

2.2.2 EØS-rett

IMDs begrep "forsikringsformidling" er i IDD erstattet med begrepet "forsikringsdistribusjon" og omfatter prosessene for å forberede, inngå, administrere og gjennomføre en forsikringsavtale, jf. artikkel 2 nr. 1 punkt 1). Definisjonen er i all hovedsak en videreføring av definisjonen i IMD. IDD presiserer imidlertid at rådgivning er en del av forberedelsesfasen. Det er i tillegg presisert at forsikringsdistribusjon omfatter nettsted eller andre medier (internettportaler) for pris- og produktsammenligninger av forsikringsavtaler forutsatt at kunden blant annet direkte eller indirekte kan inngå en forsikringsavtale gjennom den aktuelle løsningen. Av fortalen punkt 12 fremgår det at nettportaler opprettet eller administrert av offentlige myndigheter eller forbrukerorganisasjoner som ikke har til formål å inngå avtaler, men utelukkende sammenligner forsikringsprodukter, ikke er omfattet av IDD.

Gjenforsikringsdistribusjon er definert i artikkel 2 nr. 1 punkt 2 og viderefører definisjonen av gjenforsikringsformidling i IMD. Definisjonen er utvidet til å dekke virksomhet som utøves av gjenforsikringsforetak.

Forsikringsformidler er i IDD definert som fysisk eller juridisk person, som ikke er et forsikrings- eller gjenforsikringsforetak eller deres ansatte, og som heller ikke er en aksessorisk forsikringsformidler, som mot avlønning driver forsikringsdistribusjon, jf. artikkel 2 nr. 2 punkt 3). I IDD skiller det ikke mellom forsikringsmeglingsvirksomhet og forsikringsagentvirksomhet; begge typer virksomhet dekkes av begrepet forsikringsformidler. Reglene gjelder uavhengig av om formidleren representerer kunden eller forsikringsforetaket.

Aksessorisk forsikringsformidlingsvirksomhet er definert i artikkel 2 nr. 4 og omfatter virksomhet som ikke drives av en bank, kredittforetak eller et verdipapirforetak, og hvor

- forsikringsdistribusjon ikke er den yrkesmessige hovedvirksomheten
- distribusjonen kun gjelder forsikringsprodukter som er et supplement til en vare eller tjeneste
- forsikringsproduktet ikke er livsforsikring eller ansvarsforsikring med mindre forsikringen er et supplement til den vare eller tjeneste som formidleren tilbyr i sitt hovederhverv.

IDD bruker begrepet "forsikringsdistributør" som fellesbetegnelse på forsikringsformidlere, aksessoriske forsikringsformidlere og forsikringsforetak, jf. artikkel 2 nr. 1 punkt 8).

2.2.3 Finanstilsynets vurdering

Finanstilsynet foreslår i all hovedsak å videreføre definisjonene i gjeldende lov. Det gjelder også begrepet forsikringsformidling, men slik at det presiseres i loven at begrepet gjelder ved mellommannsvirksomhet, se forslaget til § 3. I tillegg er det presisert at formidling også omfatter forsikringsnettportaler eller andre medier som drives på ervervsmessig basis, hvis kunden er i stand til direkte eller indirekte å inngå en forsikringsavtale gjennom nettsted eller andre medier.

Definisjonen av forsikrings- og gjenforsikringsmeglingsvirksomhet samt forsikringsagentvirksomhet følger nå av bestemmelsene om adgang til å drive slik virksomhet. Det vises til lovforslaget §§ 6 til 8 om tillatelse til å drive henholdsvis forsikrings- og gjenforsikringsmeglingsvirksomhet, og kravet til registrering av forsikringsagentvirksomhet.

Finanstilsynet har vurdert om alternativet som består i å presentere kunden for forsikringsløsninger fra et eller flere forsikringsforetak, bør utgå fordi det kan stå i motstrid til kravet om uavhengighet. Det kan føre til at kunden ikke får presentert den beste forsikringsløsningen i markedet. Finanstilsynet foreslår å videreføre dette alternativet fordi det kan dekke virksomhet som har mer preg av rådgivning om forsikringsbehov enn bistand i anbudsprosesser, og har vurdert det slik at det går et skille mot agentvirksomhet ved at megler ikke har kontraktsrettslige forpliktelser overfor ett eller flere forsikringsforetak, se § 6.

Finanstilsynet foreslår å flytte definisjonen av aksessorisk forsikringsagentvirksomhet fra forskriften til loven, se lovforslaget § 9 første ledd. Forskrift om aksessorisk forsikringsagentvirksomhet foreslås samtidig opphevet. Det framgår av forslaget at banker, kredittforetak og verdipapirforetak ikke kan gis tillatelse til å drive aksessorisk agentvirksomhet. Dette er i samsvar med direktivet artikkel 2 nr. 4. Hvis disse aktørene formidler forsikringer, må disse registreres som forsikringsagentforetak.

Forslaget til § 9 andre ledd viderefører gjeldende § 1-1 tredje ledd med enkelte endringer som følger av direktivet artikkel 1 nr. 3. Det følger av § 9 andre ledd at det ikke er krav om registrering for aksessorisk forsikringsagentvirksomhet som kun formidler forsikringer som oppfyller vilkårene i punkt 1 og 2. Punkt 1 bokstav a) er utvidet til også å gjelde avbestillingsforsikring for tjenester. I tillegg er beløpsgrensene og forsikringsperiodens lengde i punkt 2 endret sammenholdt med gjeldende rett.

3 Registrering av forsikringsformidlingsforetak

3.1 Gjeldende rett

Etter forsikringsformidlingsloven § 2-1 kan forsikringsmeglingsvirksomhet ikke drives uten tillatelse fra Finanstilsynet. Forsikrings- og gjenforsikringsmeglingsforetak skal oppføres i Finanstilsynets konsesjonsregister.

Norske forsikringsagentforetak som har agentavtale med norske forsikringsforetak skal være oppført i forsikringsforetakets agentregister. Norske forsikringsagentforetak som har agentavtale med utenlandske forsikringsforetak skal være oppført i Finanstilsynets register. Finanstilsynet har tillatt at forsikringsforetak med hovedsete i annen EØS-stat og med fast forretningssted i Norge (filial) kan føre eget agentregister etter samme regler som norske forsikringsforetak, se Finanstilsynets rundskriv nr. 9/2008. Aksessorisk agentvirksomhet følger reglene for agentforetak. Agentforetak som har avtaler med flere forsikringsforetak skal oppføres i alle de relevante registrene.

Vilkårene for å bli registrert er de samme uavhengig av hvem som er registerfører. Forsikringsforetak som fører eget agentregister skal påse at agentforetaket oppfyller vilkårene for å drive forsikringsagentvirksomhet før foretaket blir registrert. Ved registrering gis forsikringsagentforetaket fullmakt til å formidle forsikringsforetakets produkter.

Et forsikringsagentforetak kan gi fullmakten til å formidle forsikringer videre til en underagent, forutsatt at underagenten oppfyller vilkårene for å drive agentvirksomhet og avtalen med forsikringsforetaket ikke er til hinder for dette. Det vises til forsikringsformidlingsloven § 7-1 tredje ledd. Det er agentforetaket som er ansvarlig for å påse at underagenten oppfyller vilkårene for registrering. Det er i forvaltningspraksis lagt til grunn at det som hovedregel ikke er registreringsplikt for underagenter av norske forsikringsagentforetak. Etter forsikringsformidlingsloven § 7-1 første ledd andre punktum handler forsikringsagentforetaket fullt og helt på forsikringsforetakets ansvar for de produktene som formidles. Dette gjelder også for virksomhet som forsikringsagentforetaket har utkontraktert til underagenter.

Agentregisteret skal være offentlig tilgjengelig på forsikringsforetakets nettsted. Fra Finanstilsynets konsesjonsregister er det i tillegg en link til hvert enkelt forsikringsforetaks agentregister. Forsikringsforetakene har plikt til å påse at linken fungerer. Forsikringsformidlingsforskriften kapittel 4 inneholder utfyllende regler om forsikringsforetakenes forsikringsagentregistre.

3.2 EØS-rett

IDD artikkel 3 nr. 1 første avsnitt fastsetter at forsikringsformidlere og aksessoriske forsikringsformidlere skal registreres hos vedkommende myndighet. IDD viderefører IMDs alternativer for registrering av forsikringsformidlingsforetak. Det følger av artikkel 3 nr. 1 tredje til sjette avsnitt at medlemsstaten kan fastsette at registrering kan gjøres av forsikringsforetak, annen forsikringsformidler eller bransjeorganisasjon. Det kan også fastsettes at det forsikringsforetaket eller annen forsikringsformidler, som formidleren opptrer på vegne av,

skal være ansvarlig for å kontrollere at vilkårene for registrering er oppfylt, og at forsikringsforetaket eller annen formidler også skal registrere formidleren.

Etter artikkel 3 nr. 1 skal navnet på den eller de som er ansvarlig for forsikringsdistribusjonen fremgå av registeret. Det er ikke krav om at navn på ansatte forsikringsformidlere skal fremgå. Registeret skal angi i hvilke medlemsstater forsikringsformidleren driver grensekryssende virksomhet eller har etablert filial.

Etter artikkel 3 nr. 2 første ledd kan medlemsstatene opprette mer enn ett register for forsikringsformidlere, såfremt det er medlemsstaten som har fastsatt vilkårene for hvordan formidlerne skal registreres. Etter artikkel 3 nr. 2 andre ledd skal medlemstatene ha et system for online-registrering som skal sikre enkel utfylling av et elektronisk registreringsformular.

Hvis medlemsstaten har mer enn et register, skal registrene på en enkel og hurtig måte kunne nås fra ett felles elektronisk informasjonssted, jf. artikkel 3 nr. 3. Etter nr. 4 skal EIOPA opprette et felles elektronisk register for alle forsikringsformidlere som har meldt grensekryssende virksomhet eller filialvirksomhet. Medlemstatene skal gi EIOPA relevante opplysninger for å kunne opprette et slikt register. Etter artikkel 3 nr. 5 er det en frist på tre måneder for å foreta registrering av formidlingsforetak etter at komplett søknad er levert.

3.3 Finanstilsynets vurdering

IDD har i likhet med IMD et krav om at forsikringsformidlere og aksessoriske forsikringsformidlere skal registreres. Finanstilsynet foreslår å utvide registreringsplikten til å omfatte underagenter, da dette synes best i tråd med direktivforpliktelsene. Registrering gir også større trygghet for at vilkårene for å drive forsikringsformidlingsvirksomhet faktisk er oppfylt. Finanstilsynet foreslår en bestemmelse om at forsikringsformidling bare kan drives av foretak som har tillatelse eller er registrert i Finanstilsynets register, se forslaget til § 5. Et krav om registrering av underagenter følger også av forslaget til ny § 34, som viser til lovens kapittel 2. Dette innebærer at fullmakten til å formidle bare kan gis til registrerte agentforetak eller til aksessoriske agentforetak som oppfyller unntaksbestemmelsene i § 9 andre ledd. Kontroll med at vilkårene er oppfylt skal etter forslaget enten utføres av Finanstilsynet eller ansvarlig norsk forsikringsforetak, se forslag til §§ 10 til 12.

Finanstilsynet har pr. i dag 33 forsikringsagentregistre knyttet til Finanstilsynets konsesjonsregister. Ordningen som skal sikre at Finanstilsynets konsesjonsregister skal fungere som et felles informasjonssted, som skal gi oversikt over agenter og aksessoriske agenter av norske forsikringsforetak og av norske filialer av utenlandske forsikringsforetak, fungerer ikke tilfredsstillende. Lenker blir ikke oppdatert og gir i en del tilfeller ikke direkte tilgang til agentregisteret. Det er heller ikke mulig å søke etter et bestemt agentforetak via konsesjonsregisteret.

Finanstilsynet foreslår på denne bakgrunn at også agenter, underagenter og aksessoriske agenter av norske forsikringsforetak skal registreres direkte i Finanstilsynets register. Dette følger av forslaget til § 13 første ledd første punktum. Etter lovforslaget vil det derfor kun bli ett register. Norske forsikringsforetak skal imidlertid fortsatt være ansvarlig for å kontrollere at vilkårene for agentvirksomhet er oppfylt, også for underagenter som har avtale med forsikringsforetakets agenter. Forsikringsagentvirksomhet innebærer utkontraktering av distribusjon og markedsføring av forsikringer, og foretakets ansvar for at agentene oppfyller vilkårene for registrering, gjenspeiler dette ansvarsforholdet best. Hvis vilkårene er oppfylt

skal forsikringsforetaket sende melding til Finanstilsynet om registrering. Det følger av forslaget til § 12 andre ledd, at departementet i forskrift kan fastsette nærmere regler om foretakets melding og plikt til å oppbevare dokumentasjon som ligger til grunn for registreringen. Finanstilsynet har i forslaget til endringer i forsikringsformidlingsforskriften § 4-1 gitt regler om slik melding.

For forsikringsagenter og aksessoriske forsikringsagenter av forsikringsforetak med hovedsete i annen EØS-stat, og som ikke er registrert i forsikringsforetakets hjemland etter nasjonale regler for registrering der, videreføres gjeldende rett. Det vil si at det er Finanstilsynet som påser at vilkårene er oppfylt og registrerer foretaket. Tilsvarende gjelder for forsikringsmeglingsforetak.

Forslaget til § 12 gjelder kun agenter som har avtale med et norsk forsikringsforetak. Dette betyr at agenter av norske filialer av forsikringsforetak med hovedsete i annen EØS-stat må sende søknad om registrering til Finanstilsynet. Dette vil innebære en endring av gjeldende forvaltningspraksis. Finanstilsynets kompetanse til å føre tilsyn med filialer av utenlandske forsikringsforetak er begrenset. Tilsyn med filialens agentregister krever at hjemlandssmyndigheten varsles, og forslaget innebærer derfor et mer hensiktsmessig tilsyn med agentregisteret til utenlandske forsikringsforetak med filial her i riket.

Finanstilsynet foreslår i samsvar med kravet i artikkel 3 nr. 5, å lovfeste plikten til å behandle søknaden senest tre måneder etter at komplett søknad er mottatt, se lovforslagets § 11 andre ledd. Finanstilsynet legger til grunn at fristen begynner å løpe når all informasjon og alle dokumenter som er nødvendig for å vurdere om vilkårene er oppfylt, er mottatt. For øvrig gjelder forvaltningslovens saksbehandlingsregler. En tilsvarende frist er ikke nødvendig i forholdet mellom et norsk forsikringsforetak og dets agenter.

Forslaget til § 13 første ledd fastsetter at forsikringsformidlingsforetak som oppfyller vilkårene i § 10 skal registreres i Finanstilsynets konsesjonsregister. Andre ledd fastsetter at norsk forsikringsforetak straks skal sende melding til Finanstilsynet hvis avtalen med agenten opphører. Forslaget til § 13 tredje ledd fastsetter at forsikringsformidlingsvirksomhet ikke kan igangsette virksomheten før foretaket er registrert i Finanstilsynets register. Dette samsvarer med sentrale informasjonskrav til kunden, som før en avtale inngås skal få informasjon om i hvilket register et forsikringsformidlingsforetak er oppført i og hvordan det kan kontrolleres at foretaket er registrert, jf. forslag til forsikringsformidlingsforskriften § 3-1 nr. 1 bokstav b).

Finanstilsynet gjør for øvrig ingen endringer i hvilke opplysninger som skal fremgå av konsesjonsregisteret for forsikringsformidlingsforetak. Opplysningene tilfredsstiller direktivets krav.

Finanstilsynet legger til grunn at kravet i IDD om at medlemsstatene skal opprette et elektronisk registreringssystem gjelder der Finanstilsynet skal registrere formidlingsforetakene. Et slikt system er ikke opprettet pr. i dag, og forutsetter at Finanstilsynet iverksetter utvikling av dette.

IDD har regler om felles EU-register som skal administreres av EIOPA. Forpliktelser mellom norske myndigheter og EIOPA anses ikke nødvendig å lovfeste.

4 Vilkår for tillatelse og registrering

4.1 Gjeldende rett

4.1.1 Forsikringsmeglingsvirksomhet

Forsikringsformidlingsloven § 2-2 fastsetter vilkår for å drive forsikringsmeglingsvirksomhet. Foretaket skal være organisert som aksjeselskap, allmennaksjeselskap, ansvarlig selskap, kommandittselskap eller enkeltpersonforetak. Dette betyr at fysiske personer ikke kan få tillatelse til å drive forsikringsmeglingsvirksomhet. Foretaket må dokumentere at det ikke er under konkursbehandling eller gjeldsforhandling gjennom en bekreftelse fra Brønnøysundregistrene. Foretaket må oppfylle kravene til forsikring i lovens kapittel 4. Daglig leder og faktisk leder må oppfylle krav til faglige kvalifikasjoner og hederlig vandel. Det er ikke krav om at meglere egnethetsvurderes av Finanstilsynet i forbindelse med at tillatelse gis. Kravene til forsikringer og egnethet er nærmere omtalt i punktene 5 og 6. Søknaden skal angi hvilke forsikringsklasser/risikoer foretaket vil megle, jf. forsikringsformidlingsloven § 2-1 andre ledd nr. 2.

4.1.2 Forsikringsagentvirksomhet

Vilkår for å kunne drive forsikringsagentvirksomhet fremgår av forsikringsformidlingsloven §§ 7-2, 7-3 og 7-5.

Forsikringsformidlingsloven stiller ikke krav til organisasjonsform for agentvirksomhet, men lovens ordlyd forutsetter at det er et foretak og ikke en fysisk person, jf. § 7-1 første ledd. I forvaltningspraksis er det lagt til grunn at agentvirksomhet må organiseres på samme måte som forsikringsmeglingsforetak, jf. § 2-2 nr. 1.

Loven §§ 7-2 og 7-3 stiller egnethetskrav til ledelsen og den enkelte forsikringsagent som må være oppfylt før registrering. Det følger av loven § 7-4 at registrering skal nektes dersom vilkårene i §§ 7-2 og 7-3 ikke er oppfylt. Videre må forsikringsagentforetaket ha forsikring i samsvar med lovens kapittel 4, med mindre forsikringsforetaket i avtalen med agenten har påtatt seg å dekke dette erstatningsansvaret. Det vises til forsikringsformidlingsloven § 7-5.

I forsikringsformidlingsloven § 7-1 første ledd første punktum forutsettes det at det inngås en agentavtale med et forsikringsforetak før eller samtidig med registreringen. Finanstilsynet har ansett dette som et vilkår for registrering, og dokumentasjon på agentavtale må fremlegges.

For registrering av aksessorisk agentvirksomhet gjelder i utgangspunktet de samme kravene som for forsikringsagenter, men i medhold av forsikringsformidlingsloven § 7-9 er det fastsatt lempeligere krav til faglige kvalifikasjoner og krav om en mer begrenset politiattest, se forskrift om aksessorisk forsikringsagentvirksomhet §§ 3 og 4.

En agent kan ikke gi fullmakten videre til en underagent med mindre vilkårene i §§ 7-2, 7-3 og 7-6 er oppfylt, jf. § 7-1 tredje ledd. Bestemmelsen viser ikke til § 7-5 om forsikringer, men Finanstilsynet har i praksis lagt til grunn at underagenten må være dekket av agentforetakets forsikringer, med mindre underagentforetaket har tegnet egne forsikringer. Hvis underagentforetaket skal behandle klientmidler, må agenten påse at underagenten etablerer klientkonto i samsvar med § 7-6.

4.2 EØS-rett

Det følger av artikkel 1 nr. 2 at IDD gjelder for enhver fysisk eller juridisk person som vil etablere seg i en medlemstat og drive forsikringsdistribusjonsvirksomhet. Videre følger det av definisjonen at en forsikringsformidler, gjenforsikringsformidler og aksessorisk forsikringsformidler kan være en juridisk eller fysisk person, jf. artikkel 2 nr. 3, 4 og 5.

Artikkel 3 nr. 1 tredje avsnitt forutsetter at forsikringsformidler og aksessorisk forsikringsformidler må oppfylle kravene i artikkel 10 for å kunne registreres. IDD artikkel 10 nr. 1-3 har regler om egnethet. Disse er omtalt i punkt 5. Artikkel 10 nr. 4–6 har regler om forsikring eller en tilsvarende garanti, og om sikring av klientmidler. Se punkt 6.

Etter artikkel 3 nr. 6 skal det i søknaden opplyses om identiteten til formidlingsforetakets eiere, både fysiske og juridiske personer, der eierandelen er over 10 prosent. Størrelsen på eierandelen skal angis. Det skal også opplyses om identiteten til personer med nære forbindelser til formidleren. Nære forbindelser er definert i artikkel 2 nr. 13 og skal forstås på samme måte som i Solvens II-direktivet artikkel 13 punkt 17 som lyder:

en situasjon der to eller flere fysiske eller juridiske personer er knyttet til hverandre gjennom kontroll eller kapitalinteresse, eller en situasjon der to eller flere fysiske eller juridiske personer er varig knyttet til én og samme person gjennom et kontrollforhold.

Søknaden skal bekrefte at nevnte eierforhold og eventuelle nære forbindelser ikke forhindrer effektivt tilsyn med forsikringsformidlingsforetaket. Foretaket har plikt til straks å melde fra til tilsynsmyndigheten om endringer i informasjon som er fremlagt om dette. Etter nr. 7 skal søknad om registrering kunne nektes hvis lover eller administrative bestemmelser i et tredjeland, som gjelder for juridiske eller fysiske personer foretaket har nære forbindelser til, er til hinder for et effektivt tilsyn.

4.3 Finanstilsynets vurdering

Finanstilsynet foreslår at det gis en fellesbestemmelse som skal inneholde vilkårene for at et foretak skal få tillatelse eller kunne registreres som forsikringsformidlingsforetak, se forslaget til § 10. Bestemmelsen dekker dermed både forsikringsmeglings- og forsikringsagentvirksomhet. Siden IDD i hovedsak viderefører gjeldende direktivs vilkår for registrering, har Finanstilsynet tatt utgangspunkt i forsikringsformidlingsloven § 2-2 ved utformingen av bestemmelsen.

I likhet med IMD stiller IDD ingen krav til selskapsrettslig organisering. Finanstilsynet legger til grunn at det er opp til medlemstatene å bestemme hvordan et forsikringsformidlingsforetak skal være organisert, herunder om det skal åpnes for å gi personlige tillatelser. I Norge kan forsikringsformidlingsvirksomhet i dag bare drives av foretak, herunder enkeltpersonforetak. Forslag til § 10 første ledd nr. 1 viderefører dette, og fastsetter at foretaket må være organisert som aksjeselskap, allmennaksjeselskap, ansvarlig selskap eller enkeltpersonforetak. For forsikringsagentforetak innebærer dette en formalisering av forvaltningspraksis. Det kan ikke utelukkes at andre EØS-stater åpner for at fysiske personer kan registreres, og i prinsippet kan det tenkes at fysiske personer driver forsikringsformidling på grensekryssende basis i Norge. Dette er imidlertid forhold som reguleres av regelverket om fri utveksling av tjenesteytelser og etableringsfrihet, jf. lovforslaget kapittel 5. Finanstilsynet foreslår ikke å videreføre at forsikringsformidlingsforetak kan organiseres som kommandittselskap. Ingen formidlingsforetak er i dag organisert som kommandittselskap, og det anses lite praktisk.

Forslaget til § 10 nr. 2 stiller krav om at foretaket må ha fullt innbetalt egenkapital på søknadstidspunktet. Dette kravet følger ikke av gjeldende forsikringsformidlingslov og heller ikke av IDD. Kravet skal sikre at foretakene har et minimum av kapital ved oppstart, og bidra til betryggende formidlingsvirksomhet. Kravet skal dokumenteres ved fremleggelse av revisorbekreftelse. Se nærmere om kravet i punkt 7.5. Foretaket kan heller ikke være under konkursbehandling, jf. nr. 3. Dette er en videreføring av gjeldende rett. Finanstilsynet har imidlertid tatt ut alternativet om gjeldsforhandling. Brønnøysundregistrene opplyser at det ikke er mulig å få en attest om at et foretak ikke er under gjeldsforhandling.

Kravet til forsikring er en videreføring av gjeldende rett, se forslaget til § 10 nr. 4. Foretaket må i tillegg dokumentere at relevante personer oppfyller kravene til egnethet, både faglige kvalifikasjoner og vandel, jf. § 10 nr. 5. Egnethetskravet er utvidet til å omfatte styremedlemmer. For forsikringsmeglingsforetak er det også en utvidelse i forhold til gjeldende rett at samtlige meglere skal vurderes av Finanstilsynet på søknadstidspunktet. Egnethetskravene er omtalt i punkt 5.

Det fremgår av lovforslaget § 11 hvilken dokumentasjon foretaket må fremlegge for å vise at vilkårene for tillatelse eller registrering i Finanstilsynets konsesjonsregister er oppfylt.

I gjeldende lov § 2-1 er det et krav om at forsikringsmeglingsforetak som søker om tillatelse skal oppgi hvilke forsikringsklasser/risikoer som foretaket ønsker å megle. Det er ikke noe tilsvarende krav for forsikringsagentforetak, og det er heller ikke et krav etter IDD. Informasjon om virksomheten er etter Finanstilsynets vurdering helt nødvendig for å kunne vurdere om relevante personer har de nødvendige faglige kvalifikasjoner til å drive forsvarlig forsikringsformidlingsvirksomhet. Finanstilsynet foreslår å videreføre et slikt krav og at det også skal gjelde for forsikringsagentforetak. Det vises til lovforslaget § 11 nr. 2.

Det er etter gjeldende lov §§ 2-1 og 2-2 ikke krav om godkjenning av eiere med eierandeler over 10 prosent, eller opplysningsplikt om eierne eller andre personer med nære forbindelser til foretaket. Kravene i IDD art. 3 nr. 6 innebærer således en utvidelse sammenlignet med gjeldende rett. Finanstilsynet legger til grunn at artikkel 3 nr. 6 bokstav b) omfatter både fysiske og juridiske personer.

Finanstilsynet foreslår at foretaket i søknaden må opplyse om identiteten til fysiske og juridiske personer som eier mer enn 10 prosent av foretaket og størrelsen på eierandelen. Det samme gjelder for fysiske og juridiske personer med nære forbindelser til formidlingsforetaket. Se forslaget til § 11 nr. 3 og 4. Det skal videre fremlegges opplysninger som viser at slike forbindelser ikke er til hinder for et effektivt tilsyn med virksomheten, jf. forslaget til § 10 nr. 5. Finanstilsynet legger til grunn at "nære forbindelser" skal forstås likt med definisjonen av nære forbindelser i finanstilsynsloven § 3a andre ledd andre punktum. Finanstilsynet foreslår å ta inn i § 13 første ledd andre punktum at registrering kan nektes hvis det foreligger forhold som hindrer effektivt tilsyn med virksomheten.

Finanstilsynet foreslår også å videreføre kravet om å fremlegge dokumentasjon for at agentforetak har inngått avtale med forsikringsforetak. Dette er kun relevant for forsikringsagentforetak som har avtale med utenlandsk forsikringsforetak og som skal registreres i Finanstilsynets register. Det vises til lovforslaget § 11 nr. 6. Underagenter har ikke avtale direkte med forsikringsforetaket. For slike foretak må det fremlegges

dokumentasjon på hele fullmaktskjeden, dvs. avtalen med agentforetaket og agentforetakets avtale med forsikringsforetaket, før foretaket kan registreres.

5 Egnethetskrav

5.1 Gjeldende rett

5.1.1 Personkretsen

For forsikringsformidlingsforetak gjelder det egnethetskrav for daglig leder og eventuelle andre faktiske ledere av virksomheten, samt for forsikringsmeglere, forsikringsagenter og aksessoriske agenter. Det gjelder ikke lovfastsatte egnethetskrav for styremedlemmer.

I forsikringsforetak gjelder det egnethetskrav for styremedlemmer (og varamedlemmer), daglig leder og eventuelle andre faktiske ledere av virksomheten, samt personer med nøkkelfunksjoner. Det er ikke lovfastsatte egnethetskrav for kundebehandlere.

5.1.2 Faglige kvalifikasjonskrav

Ledelsen i forsikringsformidlingsforetak skal ha generell kunnskap om virksomheten, jf. forsikringsformidlingsloven §§ 3-1 og 7-2. Dersom lederen også utøver forsikringsformidling, skal vedkommende i tillegg oppfylle kvalifikasjonskravene som gjelder for forsikringsmeglere eller forsikringsagenter, jf. §§ 3-2 og 7-3.

Lovens overordnede utgangspunkt er at forsikringsmeglere og agenter til enhver tid skal ha den kunnskap og kompetanse som er nødvendig i forhold til foretakets virksomhet. Kravet til relevant erfaring for forsikringsmeglere og forsikringsagenter varierer fra ett til fem år, avhengig av om det foreligger autorisasjon som forsikringsmegler eller forsikringsrådgiver, og graden av utdanning. Utdannelsen må være relatert til virksomheten og opparbeidet praksis skal være relevant for de forsikringsprodukter som formidles. Opparbeidet praksis må ikke være avsluttet mer enn fem år før søknaden om tillatelse er fremsatt eller forsikringsagentvirksomheten er registrert. I kravet om at formidleren til enhver tid skal ha nødvendig faglig kompetanse, ligger det en implisitt forutsetning om vedlikehold av kunnskap, for eksempel i form av etterutdanning.

Autorisasjon som henholdsvis megler eller rådgiver gis av bransjeforeningene. For meglere er dette autorisasjonsnemnden i bransjeforeningen Forsikringsmeglerne etter kurs på Handelshøyskolen BI og praksis i et forsikringsmeglingsforetak. Autorisasjon som forsikringsrådgiver gis av Finans Norge. Autorisasjonsutdanningen består av en kombinasjon av fagutdanning og praksis, og fagutdanningen består av kurs som tilbys av BI Bank og Forsikring.

En aksessorisk forsikringsagent anses å ha nødvendig kunnskap og kompetanse når vedkommende har gjennomført tilfredsstillende opplæring godkjent av det forsikringsforetaket agenten formidler forsikringer for. Kravet kan oppfylles gjennom kurs i regi av forsikringsforetaket. Kravet til kunnskap og kompetanse er ikke lempeligere for denne gruppen, men fordi forsikringsproduktet normalt vil være enkelt, er det ikke krav til opparbeidet praksis. Det vises til forskrift om aksessorisk forsikringsagentvirksomhet § 4.

Etter finansforetaksloven § 3-5 stilles det krav om at ledere og personer i nøkkelfunksjoner i forsikringsforetak har nødvendige kvalifikasjoner til å utøve stillingen eller vervet. Etter finansforetaksloven § 16-1 skal forsikringsforetak sikre at kunden blir behandlet av ansatte som har nødvendig kompetanse og fagkyndighet, og som kan gi kundene forsvarlig rådgivning og veiledning ved valg av produkter.

5.1.3 Vandel

Forsikringsformidlingsloven §§ 3-3 og 7-2 stiller krav om hederlig vandel for ledelsen, forsikringsmeglere og forsikringsagenter. Tillatelse skal nektes dersom vedkommende er dømt for et straffbart forhold og det utviste forhold gir grunn til å anta at vedkommende ikke vil kunne ivareta stillingen eller vervet på forsvarlig måte. Tillatelse skal også nektes dersom vedkommende i stilling eller ved utøvelsen av andre verv har utvist en slik atferd at det er grunn til å anta at vedkommende ikke vil kunne ivareta stillingen eller vervet på forsvarlig måte. Eksempel her er at en person tidligere har utvist adferd som har medført at Finanstilsynet har trukket tilbake konsesjonen for et foretak der vedkommende var ansatt.

Det er krav om ordinær politiattest. Det er i tillegg et krav om bekreftelse fra Brønnøysundregistrene om at personen ikke er under konkursbehandling, konkursskarantene eller gjeldsforhandling.

Daglig leder og aksessoriske agenter skal etter forskrift om aksessorisk forsikringsagentvirksomhet § 3 ha hederlig vandel. Det skal imidlertid bare fremlegges en begrenset politiattest. Bekreftelsen fra Brønnøysundregistrene skal være tilsvarende som for agenter og meglere.

Etter finansforetaksloven § 3-5 stilles det krav om at styremedlemmer, daglig leder eller andre personer i den faktiske ledelsen av virksomheten samt personer med nøkkelfunksjoner i forsikringsforetaket har hederlig vandel. Det er ikke krav om hederlig vandel for kundebehandlere.

5.1.4 Egnethetsvurderingen

Finanstilsynet vurderer ledelsens egnethet ved søknad om tillatelse til å drive forsikringsmeglervirksomhet, jf. forsikringsformidlingsloven § 2-2 nr. 4. Foretaket skal selv vurdere egnetheten til forsikringsmeglere. Foretaket skal også vurdere egnetheten ved bytte av ledere.

Etter forsikringsformidlingsloven § 7-2 første ledd skal registerfører egnethetsvurdere daglig leder og forsikringsagentene i forbindelse med registreringen. I de tilfellene der forsikringsagentforetaket er oppført i Finanstilsynets konsesjonsregister foretar Finanstilsynet kun egnethetsvurdering på registreringstidspunktet. Ved senere endringer av ledere og forsikringsagenter som ansettes etter registreringstidspunktet, skal foretaket selv egnethetsvurdere disse.

I forsikringsforetak blir styremedlemmer, daglig leder og andre personer i den faktiske ledelsen av virksomheten samt personer med nøkkelfunksjoner i forsikringsforetaket, egnethetsvurdert når foretaket får tillatelse. Ved senere endringer egnethetsvurderer forsikringsforetaket personen og sender melding til Finanstilsynet.

5.2 EØS-rett

5.2.1 Personkretsen

Det følger av artikkel 10 nr. 1 til 3 at relevante personer i ledelsen og personer som er direkte beskjeftiget med forsikringsdistribusjon i forsikringsformidlingsforetak og i forsikringsforetak, skal være omfattet av egnethetskrav. Personene skal ha nødvendige kunnskaper og ferdigheter slik at de kan ivareta sine oppgaver og forpliktelser på en tilfredsstillende måte, og skal i tillegg ha hederlig vandel. For aksessorisk agentvirksomhet er det bare personer med ansvar for formidlingen som er omfattet av kravet til hederlig vandel.

5.2.2 Faglige kvalifikasjonskrav

Kravet til kunnskaper og faglige ferdigheter skal være tilpasset den aktuelle virksomheten og de forsikringsproduktene som distribueres. Det er videre et krav om minst 15 timer etterutdanning i året. Utdanningen skal være relatert til virksomheten som utøves. Hjemlandet kan kreve at utdanning og etterutdanning dokumenteres i form av et sertifikat.

Direktivet åpner for at forsikringsforetak skal kunne kontrollere kravene til faglige ferdigheter for egne ansatte og for aksessoriske agenter, og gi personer utdanning og etterutdanning om nødvendig. Det samme gjelder i forholdet mellom et forsikringsformidlingsforetak og en aksessorisk agent.

Forsikringsformidlingsforetak må kunne dokumentere at ansatte forsikringsmeglere eller forsikringsagenter oppfyller relevante krav til kunnskap og ferdigheter som angitt i vedlegg 1 til direktivet. Vedlegget lister opp minstekrav til kunnskapsområder under ulike forsikringsprodukter innenfor skade- og livsforsikring.

For skadeforsikring skal formidleren minst ha relevant kunnskap om forsikringens betingelser og vilkår, herunder tilleggsrisikoer som er dekket av forsikringen, relevant lovgivning på området, skadebehandling, klagebehandling, avdekking av kundens behov, forsikringsmarkedet, bransjens etiske standarder samt ha finansiell kompetanse.

For forsikringsbaserte investeringsprodukter skal formidleren minst ha relevant kunnskap om produktet, herunder om vilkår og betingelser og nettopremier og om garantert (der det er relevant) og ikke-garantert avkastning, fordeler og ulemper ved forskjellige investeringsvalg, kundens avkastningsrisiko, livsforsikringsprodukter og andre spareprodukter, pensjonssystemet, relevant lovgivning på området, forsikrings- og sparemarkedet og klagebehandling. Formidleren må videre ha tilstrekkelig kunnskap til å kunne avdekke kundens behov og håndtere interessekonflikter. Formidleren må også ha kunnskap om bransjens etiske standarder samt ha finansiell kompetanse.

For livsforsikring skal formidleren minst ha relevant kunnskap om forsikringens betingelser og vilkår, herunder garantier og eventuelle tilleggsrisikoer som er dekket av forsikringen, pensjonssystemet, relevant lovgivning på området, forsikrings- og sparemarkedet og klagebehandling. Formidleren må videre ha tilstrekkelig kunnskap til å kunne avdekke kundens behov og håndtere interessekonflikter. Formidleren må også ha kunnskap om bransjens etiske standarder samt ha finansiell kompetanse.

5.2.3 Vandel

Kravet til hederlig vandel omfatter som et minimum ren straffeattest om formuesforbrytelser og annen finansiell kriminalitet. Vedkommende kan ikke være under konkursbehandling eller konkursskarantene. Det åpnes for at forsikringsforetak og forsikringsformidlingsforetak kontrollerer vandelen til egne ansatte. Forsikringsforetak kan også kontrollere vandelen til egne forsikringsagenter.

5.3 Finanstilsynets vurdering

5.3.1 Personkretsen

For forsikringsformidlingsforetakene innebærer IDD ikke behov for endringer i den personkrets som er omfattet av krav til egnethet. Finanstilsynet foreslår likevel å utvide personkretsen slik at også styremedlemmer i forsikringsformidlingsforetak skal være omfattet av krav til egnethet. Finanstilsynet har lagt vekt på at forsikringsformidlingsforetak normalt er organisert som aksjeselskaper der styret er ansvarlig for virksomheten og fastsetter retningslinjer for hvordan virksomheten skal drives. Dette tilsier at det bør gjelde særskilte krav til styret. Finanstilsynet foreslår imidlertid å begrense personkretsen som omfattes av kravet til hederlig vandel i aksessorisk agentvirksomhet, se nærmere om dette i punkt 5.3.4.

IDD utvider personkretsen som omfattes av egenhetshetskrav etter IMD til også å omfatte ledere i forsikringsforetak som er ansvarlige for forsikringsdistribusjonen samt andre ansatte i et forsikringsforetak som er direkte beskjeftiget med forsikringsdistribusjon.

Ansvarlige ledere for forsikringsdistribusjon vil omfattes av kravet til egnethet for faktiske ledere i forsikringsforetak i finansforetaksloven § 3-5. Gjennomføring av IDD krever derfor ikke lovendring når det gjelder egnethetskrav til ledere. For ansatte som er direkte beskjeftiget med forsikringsdistribusjon legger Finanstilsynet til grunn at denne personkretsen inngår blant de kundebehandlere som er omfattet av krav til faglige kvalifikasjoner i finansforetaksloven § 16-1 første ledd. Finanstilsynet foreslår at § 16-1 første ledd får et nytt andre punktum som presiserer at ansatte i forsikringsforetak som er direkte beskjeftiget med rådgivning og veiledning av kunder om forsikringsavtaler, også er omfattet av vandelskrav. Finanstilsynet legger til grunn at personkretsen som omfattes av vandelskrav er snevrere enn personkretsen som omfattes av krav til faglige kvalifikasjoner.

5.3.2 Faglige kvalifikasjoner

Kravet til kvalifikasjoner for styremedlemmer og ledere i forsikringsformidlingsforetak foreslås gjennomført som et kvalitativt krav om at personene skal ha nødvendige kvalifikasjoner og yrkeserfaring til å utøve stillingen eller vervet, jf. forslag til forsikringsformidlingslov § 22. For styret vil kravet være oppfylt dersom styret som kollektiv har slik kompetanse.

Finanstilsynet foreslår at gjeldende krav til faglige kvalifikasjoner for forsikringsmeglere og forsikringsagenter videreføres. Formidlerens faglige kvalifikasjoner skal relateres til de konkrete oppgaver formidleren har i virksomheten, og de produkter som formidles. For forsikringsbaserte investeringsprodukter innebærer dette at formidleren også må ha kunnskap og kompetanse om investeringsdelen av produktet. For å tydeliggjøre at kravet til kunnskap og kompetanse må vurderes konkret, foreslår Finanstilsynet at gjeldende regler om utdanning og praksis uttrykkelig gjøres til minimumsvilkår. Se lovforslagets §§ 23 første ledd og 24

første ledd. I tillegg foreslår Finanstilsynet at direktivets minstekrav til kunnskapsområder for ulike grupper forsikringsprodukter fremgår av forskrift, jf. forsikringsformidlingsforskriften § 5-1.

Finanstilsynet foreslår å videreføre dagens krav til faglige kvalifikasjoner for aksessoriske formidlere, men at det klarere fremgår at opplæringen skal være tilpasset virksomheten og forsikringsproduktet som formidles. Kvalifikasjonskravet vil da ha en fleksibel utforming slik at kravet til kompetanse øker når produktets kompleksitet øker. Se lovforslagets § 25.

De faglige kvalifikasjonskravene som gjelder for ledere og formidlere vil gjelde tilsvarende for ansvarlige ledere og ansatte i forsikringsforetak. For forsikringsforetakene vil kvalifikasjonskravene ikke være knyttet opp mot konsesjonskrav, slik som for formidlere. Det anses derfor ikke å være behov for å regulere det nærmere innholdet i kravet til nødvendig kompetanse og fagkyndighet for denne gruppen.

5.3.3 Etterutdanning

Finanstilsynet foreslår å lovfeste et krav om 15 timers årlig etterutdanning for ledere og ansatte i forsikringsformidlingsforetak. Etterutdannelsen skal være relevant for virksomheten. Se lovforslagets §§ 22 andre ledd, 23 tredje ledd og 24 tredje ledd. Det foreslås samtidig en hjemmel for departementet til å fastsette nærmere regler om etterutdanning.

Finanstilsynet antar at det er mest hensiktsmessig at bransjeorganisasjoner og utdanningsinstitusjoner utarbeider forslag til kurs- eller forelesningsopplegg som minst dekker emner som fastsatt i minimumskravene til faglige kvalifikasjoner i forslaget til forsikringsformidlingsforskriften § 5-1. Utdanningsopplegget forelegges Finanstilsynet for godkjenning. Se forslag til ny § 5-2 i forsikringsformidlingsforskriften. Etterutdanningen må kunne dokumenteres i samsvar med forslaget til § 5-2 andre ledd.

For ansatte i forsikringsforetak foreslås det et tilsvarende krav om etterutdanning i finansforetaksforskriften § 16-10. Finanstilsynet foreslår at forsikringsforetak skal kontrollere kravene til faglige ferdigheter for egne ansatte og følge opp at egne ansatte får årlig nødvendig etterutdanning. Finanstilsynet anser at det ikke er behov for nærmere regler om etterutdanning for ansatte i forsikringsforetak. Forsikringsforetak må ved tilsyn kunne dokumentere at kravet til etterutdanning etterleves.

5.3.4 Vandel

Finanstilsynet foreslår å videreføre gjeldende krav til hederlig vandel og økonomisk vederheftighet i forsikringsformidlingsloven, herunder videreføre krav om fremleggelse av ordinær politiattest etter politiregisterloven § 40, og la reglene også gjelde for ansvarlige for aksessorisk agentvirksomhet. Dagens regulering av begrenset politiattest for aksessorisk virksomhet er etter Finanstilsynets oppfatning uoversiktlig ved at den angir både paragrafer og kapitler i straffeloven, i tillegg til at den angir rettsområder fremfor å angi konkrete særlover. Kravet om politiattest er en kundevernbestemmelse og Finanstilsynet mener det bør være samme krav til politiattest for alle som er omfattet av kravet til hederlig vandel. Se lovforslagets § 26.

Som nevnt i punkt 5.3.1 foreslås det imidlertid å begrense personkretsen som omfattes av kravet til hederlig vandel i aksessorisk agentvirksomhet. Ved gjennomføringen av IDD vil aksessorisk agentvirksomhet utgjøre en snevrere gruppe foretak enn etter gjeldende rett,

ettersom forsikringsformidling i bank, kredittforetak og verdipapirforetak ikke lenger vil være omfattet. Aksessorisk agentvirksomhet vil i praksis omfatte tjenestetilbydere og forhandlere som ikke oppfyller unntakskravene i § 9 andre ledd. Etter en avveining mellom hensynet til kundebeskyttelse og personvern, anser Finanstilsynet at det er tilstrekkelig at den ansvarlige for den aksessoriske forsikringsformidlingen oppfyller kravet til hederlig vandel, mens ansatte som er direkte beskjeftiget med forsikringsformidling i foretaket som driver aksessorisk agentvirksomhet, ikke lenger skal omfattes av dette kravet. Forslaget innebærer at ansatte som foreslår forsikringer til kundene ikke lenger må fremlegge politiattest.

Ansatte kundebehandlere i forsikringsforetak er i dag ikke omfattet av krav til hederlig vandel. Finanstilsynet foreslår å fastsette krav om at ansatte i forsikringsforetak som er direkte beskjeftiget med rådgivning og veiledning av kunder om forsikringsavtaler skal fremlegge ordinær politiattest etter politiregisterloven § 40 og bekreftelse fra Brønnøysundregistrene for at vedkommende ikke er under konkursbehandling, konkursskarantene eller gjeldsforhandling. Det vises til forslag til finansforetaksforskrift § 16-9.

5.3.5 Egnethetsvurderingen

Etter dagens regelverk skal Finanstilsynet kun foreta egnethetsvurdering av ledere i forsikringsmeglingsforetak idet tillatelse gis. Foretakets meglere egnethetsvurderes ikke av Finanstilsynet, men av foretaket selv. Ved skifte av ledere er det foretaket selv som skal foreta egnethetsvurderingen. I forsikringsagentforetak skal registerfører egnethetsvurdere både daglig leder og forsikringsagentene ved registrering. Finanstilsynet foreslår at også forsikringsmeglere skal egnethetsvurderes ved søknad om tillatelse til forsikringsmeglingsvirksomhet, slik at det gjelder like regler for forsikringsmeglere og forsikringsagenter. Kravene til egnethet for meglere er et viktig virkemiddel for god kundebeskyttelse og bør derfor inngå i konsesjonsbehandlingen. Det vises til lovforslaget § 10 første ledd nr. 5.

Ved endringer etter registrering videreføres gjeldende rett slik at foretaket selv er ansvarlig for å påse at personer i ledelsen og formidlere oppfyller egnethetskravene. Finanstilsynet foreslår heller ikke meldeplikt for forsikringsformidlingsforetak til Finanstilsynet ved endringer i ledelsen. Det anses tilstrekkelig at denne informasjonen fremgår av foretakets årlige rapportering til Finanstilsynet.

Finanstilsynet foreslår at forsikringsforetaket skal kontrollere kravene til egnethet for egne ansatte og følge opp at egne ansatte får årlig nødvendig etterutdanning.

6 Forsikringer

6.1 Gjeldende rett

Forsikringsformidlingsforetakenes ansvar for yrkesmessig uaktsomhet skal være dekket av en ansvarsforsikring. Hvis forsikringsformidlingsforetaket behandler klientmidler skal foretaket i tillegg ha en forsikring som dekker underslag av klientmidler. Forsikringene skal være på plass før forsikringsformidlingsvirksomheten igangsettes og så lenge virksomheten utøves.

Forsikringsagentforetak kan unnlate å tegne slike forsikringer hvis forsikringsforetaket, i avtalen med forsikringsagentforetaket, har påtatt seg å dekke erstatningsansvaret som forsikringene omfatter.

Forsikringenes størrelse er regulert i forsikringsformidlingsforskriften kapittel 2. Ansvarsforsikringen skal dekke et beløp som tilsvarer minst 1 250 600 euro per skadetilfelle. Foretak som har opptil 10 forsikringsformidlere kan begrense den totale dekningen i løpet av et år til et beløp som tilsvarer 1 875 900 euro. Foretak som har mer enn 10 forsikringsformidlere kan begrense den totale dekningen i løpet av et år til et beløp som tilsvarer til 3 751 800 euro. Forsikringen som dekker underslag av klientmidler skal minst dekke 75 prosent av det gjennomsnittlige innestående på klientkonto i løpet av siste år. Finanstilsynet kan i enkelttilfeller bestemme at forsikringene skal være høyere enn det forskriften krever.

Forsikringsformidlingsloven har krav om at forsikringene må tegnes i forsikringsforetak med hovedsete i en EØS-stat. Videre følger det av loven at det er det forsikringsforetaket som forsikringsformidlingsforetaket har avtale med når skadelidte fremsetter krav om erstatning, som er ansvarlig overfor skadelidte. Erstatningskrav skal anses som fremsatt på det tidligste av følgende tidspunkter:

- første gang forsikringsformidlingsforetaket eller forsikringsforetaket mottok melding om tapet med krav om erstatning
- første gang forsikringsformidlingsforetaket eller forsikringsforetaket mottok skriftlig melding fra skadelidte om omstendigheter som kan ventes å føre til at et erstatningskrav blir reist mot sikrede
- første gang forsikringsforetaket mottok skriftlig melding fra forsikringsformidlingsforetaket om omstendigheter som kan ventes å føre til at et erstatningskrav blir reist mot sikrede

Loven har regler som gir skadelidte vern:

- Skadelidte kan kreve dekning direkte fra forsikringsforetaket uten først å ha rettet krav mot forsikringsformidlingsforetaket.
- Forsikringsforetaket kan ikke gjøre gjeldende andre innsigelser overfor skadelidte enn de innsigelser forsikringsformidlingsforetaket selv har i forholdet til skadelidte.
- Oppsigelse av forsikringene eller bortfall av forsikringene på annen måte er ikke virksom overfor skadelidte før en måned etter at Finanstilsynet har mottatt melding om bortfallet. Stilles ny forsikring før utløpet av denne perioden, blir bortfallet av forsikringen virksomt fra det tidspunktet ny forsikring er stilt.
- Ansvarsforsikringen skal dekke krav som fremsettes mot sikrede i en periode på fem år etter opphør av virksomheten.

Det fremgår at reglene i forsikringsavtaleloven § 7-5 skal gjelde når ikke annet følger av forsikringsformidlingsloven og at forsikringsavtaleloven § 7-7 jf. § 7-6 gjelder så langt de passer. Forsikringsavtaleloven § 7-5 gjelder medforsikredes stilling hvis annet ikke er avtalt. Forsikringsavtaleloven § 7-7 regulerer skadelidtes stilling ved tvungen ansvarsforsikring.

Gyldig forsikringsbevis eller bekreftelse fra forsikringsforetaket på forsikringsforetakets erstatningsansvar skal sendes Finanstilsynet hvert år i samsvar med loven § 4-1 og forskrift om rapportering for forsikringsformidlingsforetak.

6.2 EØS-rett

Etter direktivet artikkel 10 nr. 4 skal forsikringsformidlere ha en yrkesansvarsforsikring eller en annen tilsvarende garanti som dekker erstatningsansvar for uaktsomme handlinger. Dette gjelder med mindre en slik forsikring eller tilsvarende garanti gis av forsikringsforetaket eller

et annet foretak som forsikringsformidleren handler på vegne av eller handler etter fullmakt fra eller et slikt foretak har påtatt seg det fulle ansvaret for formidlernes handlinger.

Forsikringen skal gjelde i hele EØS-området og minst dekke 1 250 000 euro per skadetilfelle og sammenlagt 1 850 000 euro for alle skadetilfeller i løpet av et år.

Når det gjelder aksessoriske forsikringsagentforetak er det opp til medlemsstatene å fastsette nivået på yrkesansvarsforsikringen eller tilsvarende garanti under hensyn til forsikringsavtalenes art og den utførte virksomheten.

Det følger av direktivet artikkel 10 nr. 7 at EIOPA regelmessig skal revidere beløpene i artikkel 10 nr. 4 for å ta hensyn til utviklingen i den europeiske forbrukerprisindeksen som offentliggjøres av Eurostat. Første revisjon skal finne sted senest 31. desember 2017, og deretter hvert femte år.

6.3 Finanstilsynets vurdering

Gjeldende krav til ansvars- og underslagsforsikring ble fastsatt da IMD ble gjennomført i norsk rett fra 1. januar 2006. IDD har tilsvarende krav til forsikring og krever derfor i seg selv ingen endringer i gjeldende rett. Finanstilsynet er heller ikke kjent med andre forhold som tilsier at kravet til forsikring bør endres. Finanstilsynet foreslår på denne bakgrunn å videreføre gjeldende bestemmelser om forsikringsplikt. Samtlige forsikringsformidlingsforetak vil derfor fortsatt ha plikt til å tegne yrkesansvarsforsikring og plikt til å tegne underslagsforsikring hvis foretaket behandler klientmidler. Plikten til å tegne forsikringer gjelder ikke hvis et forsikringsforetak i avtalen med et forsikringsagentforetak har påtatt seg fullt ansvar for agentforetakets erstatningsansvar. Finanstilsynet foreslår ikke lempeligere krav til forsikringer for aksessoriske forsikringsagentforetak slik direktivet åpner for.

Det er gjort noen redaksjonelle endringer i utformingen av lovbestemmelsene om forsikringer, blant annet som følge av at forsikringsformidlingsforetakene reguleres samlet. Reglene om forsikringsplikt og unntak fra denne plikten følger av forslaget § 27 første ledd.

Plikten til å sende inn gyldig forsikringsbevis til Finanstilsynet er ikke et direktivkrav. Bestemmelsen er i dag nærmere presisert i forskrift om rapportering for forsikringsformidlingsforetak, både med hensyn til hvilke foretak som skal sende inn forsikringsbevis, når dette skal skje og hva som skal rapporteres i tilfeller der forsikringsforetaket har påtatt seg erstatningsansvaret. Finanstilsynet anser at regler om rapportering til Finanstilsynet i sin helhet bør reguleres i forskrift slik at plikten lett kan tilpasses det løpende tilsynsarbeidet. Finanstilsynet foreslår derfor å oppheve gjeldende lovbestemme om innsendelse av forsikringsbevis.

Siden norske forsikringsforetak skal påse at forsikringsagentforetaket som det har avtale med oppfyller vilkårene for registrering jf. forslaget § 12, vil også den løpende oppfølgingen av forsikringsplikten påhvile forsikringsforetaket. Idet forsikringsagentforetaket handler fullt og helt på forsikringsforetakets ansvar for de forsikringsavtalene som formidles, vil forsikringsforetakene ofte også påta seg fullt erstatningsansvar for forsikringsagentforetakets virksomhet. I slike tilfeller er det ikke aktuelt med innsendelse av forsikringsbevis. Forsikringsplikt for forsikringsagentforetak antas å være mest aktuelt for agentforetak som har avtaler med flere forsikringsforetak.

Hva forsikringene skal dekke følger av lovforslaget § 28 første ledd (ansvarsforsikring) og § 28 andre ledd (underslagsforsikring). Gjeldende minstekrav til forsikringssum er noe høyere enn det som følger av IDD. Dette gjelder særlig foretak som har mer enn 10 forsikringsformidlere. En høyere dekning enn direktivets minstekrav gir skadelidte et bedre vern, og Finanstilsynet ser ikke grunn til å lempe på gjeldende krav til forsikringsbeløp for ansvarsforsikringen. Siden bestemmelser om forsikringssum skal revideres hvert femte år foreslår Finanstilsynet at beløpskravene fortsatt fastsettes i forskrift. Forskriftshjemmel forslås inntatt i § 28 tredje ledd. Forsikringsformidlingsforskriftens bestemmelser om forsikring videreføres i sin helhet.

Dekningsprinsippet i gjeldende rett er at forsikringsforetaket som forsikrer forsikringsformidlingsforetaket på tidspunktet for melding av kravet, er ansvarlig overfor skadelidte. Ansvar etter loven inntreer uavhengig av når den erstatningsbetingende handlingen fant sted. Det er derfor, slik Finanstilsynet ser det, ikke adgang til å fastsette en retroaktiv dato i forsikringsvilkårene som begrenser forsikringsforetakets ansvar. Forsikringsforetaket hefter også overfor skadelidte etter utløpet av forsikringstiden inntil en måned etter at Finanstilsynet har mottatt melding om at forsikringen er bortfalt eller på et tidligere tidspunkt hvis det er tegnet ny forsikring. I tilfeller der forsikringsformidlingsforetakets virksomhet opphører, skal forsikringsforetaket hefte i fem år etter opphøret. Finanstilsynet legger til grunn at ovennevnte bestemmelser suppleres av regler om foreldelse. Det vises til lovforslaget § 29.

Finanstilsynet foreslår å samle bestemmelser om at skadelidte kan velge å forholde seg direkte til forsikringsforetaket og bestemmelser om at forsikringsforetaket ikke kan gjøre andre innsigelser gjeldende overfor skadelidte enn de innsigelser forsikringsformidlingsforetaket selv har i forholdet til skadelidte, i lovforslaget § 30. Finanstilsynet foreslår ikke å videreføre bestemmelsene som henviser til enkeltbestemmelser i forsikringsavtaleloven fordi loven uansett vil supplere og utfylle forsikringsformidlingslovens bestemmelser om forsikring innenfor sitt virkeområde.

7 Krav til virksomheten

7.1 Generelle krav til forsvarlig virksomhet og organisering

7.1.1 Gjeldende rett

Forsikringsforetakene er underlagt krav til forsvarlig virksomhet i finansforetaksloven § 13-5. For forsikringsformidlingsforetak er det fastsatt generelle krav til forsvarlig organisering av virksomheten i forskrift om risikostyring og internkontroll.

I kravet til forsvarlig virksomhet ligger blant annet at foretakene skal ha klare retningslinjer og rutiner for utøvelsen av virksomheten og systemer som sikrer etterlevelse og kontroll. Formålet er å sikre at foretakene utøver virksomheten i samsvar med lover og regler og slik at kundenes interesser blir ivaretatt.

Finansforetaksloven oppstiller enkelte særlige krav til forsikringsforetakets styring og kontroll med etterlevelse av regler som gjelder kundebehandling. Dette gjelder:

- plikten til å ha systemer og rutiner for å sikre etterlevelse av regler om opplysningsplikt og om utforming av kundeavtaler gitt i eller i medhold av forsikringsavtaleloven

- plikt til å ha kontrollordninger for å sikre at kundeopplysninger blir behandlet på en betryggende måte, og slik at uvedkommende ikke får tilgang eller kjennskap til opplysningene.

7.1.2 EØS-rett

IDD inneholder ikke et generelt krav om forsvarlig virksomhetsstyring, men særskilte krav til retningslinjer og rutiner på enkelte områder. Dette gjelder krav til retningslinjer og rutiner for:

- etterlevelse av kravene til egnethet
- produktlansering
- klagebehandling
- forebygging av interessekonflikter ved distribusjon av forsikringsbaserte investeringsprodukter

7.1.3 Finanstilsynets vurdering

Finanstilsynet foreslår å lovfeste et krav til forsvarlig virksomhetsstyring for forsikringsformidlingsforetak, jf. lovforslaget § 31 første ledd første og andre punktum. Bestemmelsen er ikke en del av gjennomføringen av IDD, men en lovfesting av kravene i forskrift om risikostyring og internkontroll. Gjennomføring av direktivets særlige krav til retningslinjer og rutiner behandles under i punktene 7.2 til 7.4. Kravet til retningslinjer for å forebygge interessekonflikter behandles under punkt 8.3.2 i sammenheng med omtalen av bestemmelser om god forretningsskikk.

7.2 Retningslinjer for etterlevelse av krav til egnethet og etterutdanning

7.2.1 Gjeldende rett

Det følger av kravet til forsvarlig virksomhetsstyring i finansforetaksloven at forsikringsforetak skal etablere retningslinjer og rutiner for å sikre at de lovbestemte kravene til egnethet etterleves. Det nærmere innholdet i kravet er fastlagt gjennom praksis og oppsummert i Finanstilsynets rundskriv 14/2015 om vurdering av egnethetskrav. Rutinene må blant annet klargjøre:

- hvilke posisjoner i foretaket som er omfattet av egnethetskravene,
- at det skjer en vurdering av de personene som innehar disse posisjonene,
- at det skapes klarhet med hensyn til hvem som har ansvaret for å foreta vurderingene,
- at det klargjøres hvilken informasjon som skal innhentes, og
- at vurderingene kan dokumenteres i ettertid mv.

Kravene gjelder også for forsikringsforetaks egnethetsvurdering av ansatte i forsikringsagentforetak det har avtale med og for forsikringsformidlingsforetakene.

For forsikringsforetak følger det av finansforetaksloven § 13-5 at foretaket skal ha en uavhengig kontrollfunksjon med ansvar for kontroll med etterlevelse av krav fastsatt i eller i medhold av lov eller forskrift. Kontroll med etterlevelse av krav til egnethet vil inngå i ansvarsområdet til denne kontrollfunksjonen.

7.2.2 EØS-rett

Direktivet artikkel 10 nr. 8 fastsetter at forsikringsforetak skal ha godkjente interne retningslinjer og rutiner som sikrer etterlevelse av kravene til egnethet i artikkel 10 nr. 1, 2 og 3, og

som regelmessig skal revideres. Forsikringsforetakene skal utpeke en funksjon som skal sikre korrekt gjennomføring av de godkjente retningslinjene og rutinene. Forsikringsforetak skal også opprette og vedlikeholde ajourførte registre med all relevant dokumentasjon vedrørende etterlevelsen av egnethetskravene. Forsikringsforetaket skal etter anmodning fra myndighetene navngi personen som er ansvarlig for etterlevelse som nevnt over.

7.2.3 Finanstilsynets vurdering

Gjeldende krav til forsvarlig virksomhetsstyring og foreliggende praksis dekker direktivets krav til at forsikringsforetak skal ha retningslinjer og rutiner for egnethetsvurderinger. Det samme gjelder kravet om å skape klarhet i hvem som har ansvaret for å foreta vurderingene og kravet til at vurderingene skal dokumenteres. Finanstilsynet ser ikke at det er behov for at dette lovfestes. Som følge av nye krav i IDD, herunder vandelskrav for kundebehandlere i forsikringsforetak og kravene til etterutdanning, forutsetter Finanstilsynet at forsikringsforetakene og forsikringsformidlingsforetakene oppdaterer foreliggende retningslinjer og rutiner.

7.3 Retningslinjer for styring og kontroll med produkter

7.3.1 Gjeldende rett

Etter gjeldende rett skal forsikringsforetakene ha retningslinjer og rutiner for å identifisere, styre, overvåke og rapportere risiko foretaket er, eller kan bli eksponert for. I dette ligger blant annet et krav om at foretakene skal identifisere risikoer ved etablering av nye produkter. Kravet omfatter også operasjonell risiko som innebærer en vurdering av forholdet til kundene. Finansforetaksloven § 16-1 andre ledd fastsetter at forsikringsforetak skal ha systemer og rutiner for å sikre etterlevelse av kundevernregler i finansavtaleloven og forsikringsavtaleloven.

Forsikringsformidlingsforetakene er underlagt krav til risikostyring i forskrift om risikostyring og internkontroll § 6. Ved endringer i eller etablering av nye produkter skal det foreligge en risikovurdering før virksomheten igangsettes.

7.3.2 EØS-rett

Det følger av artikkel 25 at forsikringsforetak og forsikringsformidlere som produserer forsikringer for salg til kunder skal ha systemer for godkjennelse av hvert enkelt forsikringsprodukt og for vesentlige endringer i eksisterende forsikringsprodukter, før forsikringen markedsføres og selges til kundene (Product Oversight and Governance (POG)). Forsikringer som dekker store risikoer omfattes ikke av kravet.

Godkjennelsesprosessen skal være forholdsmessig og hensiktsmessig ut fra forsikringens art.

Produktgodkjennelsesprosessen skal:

- angi en målgruppe for hvert forsikringsprodukt,
- sikre at alle relevante risikoer for målgruppen vurderes og at den fastsatte salgsstrategien er tilpasset målgruppen, og
- fastsette hensiktsmessige tiltak for å sikre at forsikringsproduktet kun selges til målgruppen.

Forsikringsforetaket skal forstå og regelmessig vurdere de forsikringsprodukter foretaket tilbyr eller markedsfører. Dette for å kunne avdekke eventuelle forhold som kan påvirke de potensielle risikoene for den tilsiktede målgruppe og vurdere om forsikringsproduktet fortsatt oppfyller behovene til den angitte målgruppe, og om salgsstrategien fortsatt er hensiktsmessig.

Forsikringsforetak og forsikringsformidlere som produserer forsikringer, skal stille alle relevante opplysninger om forsikringen og om godkjennelsesprosessen, herunder forsikringens tilsiktede målgruppe, til rådighet for distributører. Hvis en forsikringsdistributør gir råd om eller selger forsikringer som den selv ikke produserer, skal forsikringsdistributøren ha etablert egnede ordninger for å kunne innhente opplysningene om produktet og om godkjennelsesprosessen og forstå karakteristikaene ved disse og den avgrensede målgruppe for hvert forsikringsprodukt.

EIOPA har utarbeidet utkast til nivå 2- regler. Reglene skal blant annet sikre tilstrekkelig grad av forholdsmessighet mellom behovet for kundebeskyttelse og behovet for å begrense byrdene for små markedsaktører, og angir når distributører skal anses som produsenter av forsikring.

EIOPA har også fastsatt forberedende retningslinjer for styring og kontroll med produkter som er publisert på Finanstilsynets nettsted.

7.3.3 Finanstilsynets vurdering

Finanstilsynet forutsetter at forsikringsforetakene, som del av sitt system for risikostyring, har interne godkjennelsesprosesser før foretaket tilbyr nye forsikringsprodukter eller gjør vesentlige endringer i gjeldende produkter. Slike prosesser skal sikre ivaretagelse av kundenes interesser gjennom god styring og kontroll med foretakets risikoer.

Direktivets krav til godkjennelsesprosess har et klart formål om å hindre salg av forsikringsprodukter til feil målgruppe. I de nærmere kravene til godkjennelsesprosessen er vurderingen av kundens risiko helt sentral. Selv om kundens risiko for tap og skade også må forventes å inngå i den risikovurderingen som forsikringsforetakene foretar etter gjeldende rett, anser Finanstilsynet at direktivets krav til godkjenningsprosess er en eksplisitt kundevernregel som bør gjennomføres som en egen bestemmelse. I det norske markedet er det først og fremst forsikringsforetak som produserer forsikringer. Finanstilsynet foreslår at kravet til retningslinjer for produktgodkjenning inntas i finansforetaksloven kapittel 16 som regulerer forsikringsforetakets forhold til kunder. I de tilfellene forsikringer produseres av forsikringsformidlingsforetak vil de samme reglene gjelde gjennom at forsikringsformidlingsloven henviser til finansforetaksloven jf. forslaget til forsikringsformidlingslov § 35 første ledd andre punktum.

Finanstilsynet foreslår at finansforetaksloven fastsetter overordnede krav til godkjennelsesprosessen, jf. lovforslaget § 16-9 tredje ledd. Det foreslås en hjemmel i § 16-9 fjerde ledd til å fastsette nærmere krav til godkjennelsesprosessen i forskrift. De nærmere krav til godkjennelsesprosess foreslås fastsatt i forskrift til finansforetaksloven, jf. forskriftsforslaget § 16-2.

7.4 Retningslinjer for klagebehandling fra kunder

7.4.1 Gjeldende rett

Finansforetaksloven § 16-1 fjerde ledd stiller krav om at finansforetak skal innrette virksomheten slik at kundebehandlingen ikke strider mot god forretningsskikk. Det vises også til Finanstilsynets rundskriv 12/2014 Retningslinjer for klagebehandling i bank-, finans-, forsikrings- og verdipapirvirksomhet, som er basert på retningslinjer gitt av de europeiske tilsynsmyndighetene EBA, ESMA og EIOPA.

7.4.2 EØS-rett

Det følger av direktivet artikkel 14 at det skal innføres retningslinjer for kundeklager på forsikringsforetak og forsikringsformidlingsforetak. Retningslinjene skal sikre at kundene får svar.

7.4.3 Finanstilsynets vurdering

Finanstilsynet anser at direktivets krav til retningslinjer er ivaretatt i Finanstilsynets rundskriv om kundeklager. Det foreslås at kravet gis en rettslig forankring i forsikringsformidlingsloven § 31 første ledd tredje punktum og i finansforetaksforskriften § 16-8 første ledd.

7.5 Soliditetskrav

Forsikringsformidlingsloven har ikke generelle krav til forsikringsformidlingsforetaks soliditet. IDD har ikke generelle krav til forsikringsformidlingsforetaks soliditet.

Stadig flere forsikringsformidlingsforetak rapporterer negativ egenkapital i årsrapporteringen til Finanstilsynet. For 2016 rapporterte hele elleve foretak negativ egenkapital. Rundt halvparten av foretakene som rapporterer om negativ egenkapital, håndterer klientmidler. Finanstilsynet har fulgt opp foretak med negativ egenkapital gjennom brev og på stedlige tilsyn. I mangel av en hjemmel til å gi pålegg om styrking av soliditeten, har det vært henvist til aksjeloven §§ 3-4 og 3-5 om egenkapital og styrets aktivitetsplikt.

Finanstilsynet mener svekket soliditet gir økt risiko for at foretaket ikke opptrer til beste for kundene, for eksempel ved behandling av klientmidler eller ved å la foretakets interesser gå foran kundenes interesser. Finanstilsynet foreslår derfor at det stilles soliditetskrav til forsikringsformidlingsforetak og aksessoriske forsikringsagentforetak. Bestemmelsen inneholder krav til likviditet, positiv egenkapital og at egenkapitalen må være forsvarlig ut fra risikoen og omfanget av virksomheten. Kravene er i det vesentlige de samme som gjelder for eiendomsmeglere. Det vises til lovforslaget § 32.

7.6 Klientmidler

7.6.1 Gjeldende rett

Forsikringsformidlingsforetak som behandler klientmidler skal plassere midlene på klientkonto i bank atskilt fra forsikringsformidlingsforetakets egne midler, jf. forsikringsformidlingsloven §§ 5-1 og 7-6. Foretaket skal opplyse banken om at midlene på kontoen tilhører klienter. Kravet til klientkonto skal sammen med krav til forsikring for underslag av klientmidler, ivareta hensynet til kundene.

7.6.2 EØS-rett

Det følger av artikkel 10 nr. 6 at myndighetene skal ta i bruk alle nødvendige grep for å beskytte kundene mot forsikringsformidlingsforetakets manglende evne til å overføre premie til forsikringsforetaket, eller til å overføre erstatninger eller forsikringsbeløp til den forsikrede. I denne sammenheng kan myndighetene fastsette en eller flere av følgende bestemmelser:

- betaling fra kunden til forsikringsformidlingsforetaket anses som betaling til forsikringsforetaket, og betaling fra forsikringsforetaket til forsikringsformidlingsforetaket anses ikke som betaling til kunden før kunden faktisk mottar pengene
- forsikringsformidlingsforetaket skal ha kapital som til enhver tid tilsvarer 4 prosent av årlig mottatt premie, men minst 18 750 euro
- kundemidler overføres via klientkontoer som ikke skal inngå i formuesmassen ved konkurs
- etablering av garantifond

7.6.3 Finanstilsynets vurdering

Gjeldende krav om klientkonto gjennomfører IMD artikkel 4 nr. 4 som tilsvarer IDD artikkel 10 nr. 6. Finanstilsynet forslår å videreføre gjeldende krav til klientkonto, men foreslår at bestemmelsen presiserer at midlene på kontoen tilhører den som har innbetalt midlene inntil midlene er anvendt som avtalt. Finanstilsynet foreslår også at det fastsettes en egen bestemmelse om fordringshavernes dekningsrett i tråd med dekningsloven § 2-2. Det vises til lovforslaget § 33.

Finanstilsynet har gjennom tilsynspraksis sett behov for en hjemmel som gir tilsynet anledning til å fatte vedtak om å sperre klientkontoen og overføre disposisjonsretten til personer som tilsynet utpeker. Finanstilsynet anser at det bør fastsettes et krav om kontoavtale mellom forsikringsformidlingsforetaket og banken som inneholder en korresponderende plikt for banken til å iverksette sperring og overføring av disposisjonsretten i samsvar med Finanstilsynets vedtak. I en slik kontoavtale bør banken også forplikte seg til ikke å gjøre motregning gjeldende for de krav banken måtte ha overfor forsikringsformidlingsforetaket. Bestemmelser om kontoavtale og innholdet i en slik avtale bør fastsettes i forskrift. Finanstilsynet foreslår derfor en forskriftshjemmel for dette formål. Det vises til lovforslaget § 33 siste ledd og forslag til forsikringsformidlingsforskriften §§ 2-3 og 2-4.

7.7 Begrensninger i bruk av underagenter

7.7.1 Gjeldende rett

Det følger av forsikringsformidlingsloven § 7-1 tredje ledd at et forsikringsagentforetak ikke kan gi fullmakten videre til en underagent uten at krav til egnethet og kvalifikasjoner er oppfylt for underagentvirksomheten. Slik regelen har vært praktisert, har forsikringsagentforetaket forestått den nødvendige vurderingen av egnethet.

Gjeldende rett har ingen kvantitative begrensninger for hvor mange underagenter et forsikringsagentforetak kan knytte til seg. Det gjelder imidlertid kvalitative grenser ved at forsikringsagentforetaket har ansvar for risikostyring og internkontroll også der deler av virksomheten er utkontraktert og ved at agentforetaket skal sørge for at det besitter

tilstrekkelig kompetanse til å håndtere utkontrakteringsavtalen, herunder sikre kontroll med utkontraktert virksomhet.

7.7.2 EØS-rett

Det følger av direktivet artikkel 16 at forsikringsforetak og forsikringsformidlingsforetak bare kan benytte seg av tjenester fra registrerte forsikringsformidlingsforetak eller aksessoriske forsikringsagentforetak, herunder også aksessoriske agentforetak som er unntatt fra registrering etter artikkel 1 nr. 3.

Det følger videre av direktivet artikkel 1 nr. 4 at forsikrings- og forsikringsformidlingsforetak som benytter seg av tjenestene til aksessorisk forsikringsagentvirksomhet som er unntatt fra krav om registrering, skal påse at kunden før inngåelse av en forsikringsavtale, skal få opplyst foretakets navn og adresse samt prosedyrer for klagerett. Forsikrings- eller forsikringsformidlingsforetaket skal også sikre at kravene til god forretningsskikk ivaretas, at det finnes ordninger som sikrer ivaretagelse av kundens krav og behov, og at det standardiserte informasjonsdokumentet om skadeforsikringsavtaler legges frem for kunden før inngåelse av forsikringsavtale (der dette er aktuelt).

EØS-retten har ingen kvantitative begrensninger for hvor mange agenter et forsikringsagentforetak kan knytte til seg.

7.7.3 Finanstilsynets vurdering

Finanstilsynet foreslår en bestemmelse som presiserer at forsikringsagentforetak bare kan gi fullmakt til å opptre på vegne av forsikringsforetaket videre til annet agentforetak som oppfyller vilkårene i lovens kapittel 2, jf. lovforslaget § 34. Dette innebærer at fullmakten kan gis til registrerte agentforetak, og til aksessoriske agentforetak som oppfyller unntaksbestemmelsen i § 9 andre ledd. Unntak fra registreringsplikt for underagenter i gjeldende forsikringsformidlingslov § 7-1 foreslås ikke videreført.

Finanstilsynet antar at tjenester fra aksessoriske agentforetak kun er aktuelt å benytte for forsikringsforetak og forsikringsagentforetak. Forsikringsmeglingsforetak kan ha kunder som ønsker å selge forsikringsavtaler som supplement til sine varer eller tjenester, men Finanstilsynet antar at det ikke er aktuelt for et forsikringsmeglingsforetak å benytte seg av tjenestene til et slikt foretak.

I alle tilfeller vil den aksessoriske forsikringsagentvirksomheten anses som utkontraktert virksomhet fra forsikringsforetaket. Informasjonsplikten og eventuelt rådgivningsplikten som påhviler forsikringsforetaket etter forsikringsavtaleloven med forskrifter, kan ikke fravikes selv om forsikringsforetaket benytter annet foretak som mellommann. Det vises i denne sammenheng til finansforetaksloven § 13-4 tredje ledd som fastsetter at bruk av oppdragstaker er uten innvirkning på foretakets plikter og ansvar overfor kunder. Finanstilsynet legger til grunn at dette, i tillegg til å omfatte plikter etter forsikringsavtaleloven, også omfatter forsikringsforetakets plikter etter finansforetaksloven § 16-1, herunder krav til god forretningsskikk. På denne bakgrunn er det Finanstilsynets vurdering at kravene i direktivet artikkel 1 nr. 4 i det vesentlige følger av gjeldende rett.

Enkelte forsikringsagentforetak har avtaler med mange underagenter. Virksomheten hos underagenten er i enkelte tilfeller mer omfattende enn virksomheten i

forsikringsagentforetaket både når det gjelder antall forsikringsformidlere og formidlet premie. I enkelte tilfeller foregår all formidling hos underagentene.

Finanstilsynet foreslår å begrense adgangen for forsikringsagentforetak til å inngå avtale med underagenter. Forslaget vil gjelde både for agenter registrert av Finanstilsynet og av norske forsikringsforetak. Finanstilsynet mener agenten må ha kompetanse og ressurser som står i forhold til den samlede virksomheten i underagentforetakene. Tiltaket er viktig av hensyn til å sikre at forbrukernes interesser ivaretas, og vil bidra til å styrke tilliten til markedet.

I verdipapirforskriften § 10-42 første ledd er det en tilsvarende begrensning:

"Verdipapirforetak kan ikke inngå agentavtaler som omfatter flere personer enn 50 prosent av antall fast ansatte i verdipapirforetaket". Finanstilsynet foreslår en slik begrensning også for forsikringsagentforetak. Forslaget innebærer at forsikringsagentforetaket ikke kan inngå underagentavtaler som omfatter flere agenter enn 50 prosent av antall ansatte forsikringsagenter i forsikringsagentforetaket. Det vises til forslag til forskriftsbestemmelse i lovforslaget § 34 og til forsikringsformidlingsforskriften § 2-5.

8 God forretningsskikk

8.1 Gjeldende rett

Forsikringsformidlingsloven § 5-2 fastsetter at forsikringsmeglingsforetak skal drive virksomheten i henhold til kravet om god meglerskikk. Forsikringsmeglingsforetaket må ikke opptre på en måte som er egnet til å skape tvil om dets stilling som uavhengig mellomledd og kan ikke gjennom avtaler med forsikringsforetak eller på annen måte innrette seg slik at det kan påvirke forsikringsmeglerforetakets uavhengighet som megler. Forsikringsmeglingsforetak skal utvise tilbørlig aktsomhet ved valg av forsikringsgiver og fraråde oppdragsgiveren å bruke forsikringsgivere hvis evne til å oppfylle pliktene under forsikringer kan trekkes i tvil eller er ukjent. Loven oppstiller også et forbud mot at et forsikringsmeglingsforetak mottar provisjon eller annen godtgjørelse for forsikringsformidlingen fra forsikringsforetaket. Forbudet er rettet både mot forsikringsforetaket og forsikringsmeglingsforetaket og er innført for å sikre meglers uavhengighet fra forsikringsforetaket, jf. forsikringsformidlingsloven § 5-2a og finansforetaksloven § 13-17. Bestemmelsene er nasjonale og ikke avledet av IMD.

Det følger av finansforetaksloven § 13-5 fjerde ledd at forsikringsforetak skal utøve sin virksomhet i samsvar med redelighet og god forretningsskikk. Foretaket skal innrette sin virksomhet på en slik måte at det er liten risiko for interessekonflikter mellom foretaket og dets kunder eller mellom foretakets kunder, eller for kundebehandling i strid med kravene til god forretningsskikk. Foretaket skal ha betryggende ordninger og rutiner for å identifisere og i tilfelle motvirke slike risikoforhold innenfor de ulike områder av virksomheten, jf. lovens § 16-1 fjerde ledd.

Forsikringsvirksomhetsloven § 3-11 syvende ledd oppstiller særskilte krav om overholdelse av god forretningsskikk ved valg av eiendeler til de forskjellige porteføljer og ved endring av sammensetningen av porteføljer, og krav om at det ikke skjer urimelig forskjellsbehandling av kunder ved valg og endring av eiendeler som allokeres til de kundeporteføljer og den selskapsportefølje som foretakets forvaltningskapital skal inndeles i. I tilfelle av interessekonflikt mellom kunder og foretaket, skal hensynet til kundene gå foran.

Forsikringsforetakene skal påse at ovennevnte krav ivaretas også i de tilfeller der forsikringene distribueres gjennom forsikringsagenter.

Forsikringsforetak skal fastsette en godtgjørelsesordning som oppfyller kravene i vedlegg til forskrift om utfyllende regler til Solvens II-forskriften artikkel 258 nr. 1 bokstav l og artikkel 275. Ordningen skal blant annet omfatte tiltak med sikte på å hindre interessekonflikter, jf. artikkel 275 nr. 1 bokstav a. Reglene er gitt med hjemmel i finansforetaksloven kapittel 15 om godtgjørelsesordninger i finansforetak.

8.2 EØS-rett

Direktivet artikkel 17 nr. 1 fastsetter at forsikringsdistributører skal handle ærlig, redelig og profesjonelt i kundenes interesse. I dette ligger blant annet at i tilfelle av interessekonflikt mellom kunder og foretak, skal hensynet til kundene gå foran.

I forlengelsen av det generelle kravet til god forretningsskikk presiseres det i artikkel 17 nr. 3 at forsikringsdistributører ikke skal lønnes og heller ikke selv lønne eller vurdere ansattes innsats på en måte som strider mot kravet til å handle i samsvar med kundenes beste interesse. En forsikringsdistributør må ikke innføre lønnsordninger, salgsmål eller andre ordninger, som kan gi insentiver til at foretaket eller ansatte i foretaket anbefaler et bestemt forsikringsprodukt til en kunde, når forsikringsdistributøren kunne tilby et annet produkt, som ville dekke kundens behov bedre.

Ovennevnte krav gjelder for samtlige forsikringsdistributører og for distribusjon av alle typer forsikringer. Det er gitt supplerende krav når forsikringsdistribusjonen omfatter salg av forsikringsbaserte investeringsprodukter. Dette er regler om forebygging og håndtering av interessekonflikter, jf. artikkel 27 og 28 og regler om vederlag fra andre enn kunden i artikkel 29 nr. 2. Formålet er harmonisering med tilsvarende regler på verdipapirsiden (MiFID). Begrepet forsikringsbaserte investeringsprodukter er nærmere omtalt foran under punkt 1.2.1 og i punkt 12.1.

Ved distribusjon av forsikringsbaserte investeringsprodukter skal forsikringsdistributøren innrette sin virksomhet slik at det tas alle rimelige forholdsregler for å hindre interessekonflikter som skader kundenes interesser. Tiltakene skal være forholdsmessige og tilpasset den utførte virksomheten, de solgte forsikringsproduktene og typen av distributør, jf. artikkel 27. Videre skal forsikringsdistributøren ta alle rimelig forholdsregler for å identifisere interessekonflikter mellom foretaket, herunder personer som er ansatt i eller knyttet til foretaket, og kundene samt interessekonflikter kundene imellom. jf. artikkel 28 nr. 1.

Hvis foretakets system for styring og kontroll for å forebygge interessekonflikter ikke er tilstrekkelig til å sikre kundenes interesser på en betryggende måte, skal foretaket klart opplyse kunden om interessekonfliktens generelle karakter eller årsaker i god tid før forsikringsavtale inngås, jf. artikkel 28 nr. 2. Opplysningene skal gis på et varig medium og være tilstrekkelig detaljerte slik at kunden kan treffe en informert beslutning om den virksomheten som har en iboende interessekonflikt. Etter artikkel 28 nr. 4 er Kommisjonen gitt hjemmel til å fastsette nærmere krav til foretakenes system for å kunne identifisere, forebygge, styre og avdekke interessekonflikter i forbindelse med slik forsikringsdistribusjon samt å fastsette nærmere kriterier for ulike typer interessekonflikter som kan skade kundenes interesser.

Artikkel 29 nr. 2. har regler om vederlag fra andre enn kunden ved distribusjon av forsikringsbaserte investeringsprodukter. Det følger av denne bestemmelsen at forsikringsdistributører bare kan betale eller motta vederlag til eller fra andre enn kunden der vederlaget:

1. ikke har skadelig innvirkning på kvaliteten av den aktuelle tjenesten til kunden, og
2. ikke hindrer foretakets plikt til å utøve sin virksomhet i samsvar med redelighet og god forretningsskikk.

Kommisjonen er gitt myndighet til å fastsette nivå-2 regler om kriteriene for vurdering av om vederlaget oppfyller vilkårene over. EIOPA sendte 1. februar 2017 sine tekniske råd til Kommisjonen. EIOPA foreslår en metode hvor det først skal foretas en overordnet analyse av forhold som antas å øke risikoen for brudd på bestemmelsen og deretter fastsette organisatoriske grep for å minske risikoen. Etter EIOPAs oppfatning vil en betaling som har skadelig innvirkning på kvaliteten av tjenesten til kunden, også hindre foretakets oppfyllelse av plikten til å handle i henhold til god forretningsskikk i samsvar med kundenes interesser. EIOPA har derfor kun behandlet det første kriteriet.

IDD artikkel 22 nr. 3 og artikkel 29 nr. 3 åpner for at nasjonale myndigheter kan fastsette strengere regler, herunder forbud mot vederlag fra andre enn kunden. Slike regler kan også gjøres gjeldende for norske filialer av utenlandske foretak.

8.3 Finanstilsynets vurdering

8.3.1 Kravet til god forretningsskikk

Forretningsskikk er den norm som det forventes at en profesjonsutøver følger. I kravet til god forretningsskikk ligger blant annet at foretaket skal utøve virksomheten i samsvar med ansvarlighet og integritet i forhold til kunder, andre aktører og omverdenen. Eksempler på forventet opptreden er at avtaleforhold nedfelles skriftlig, at profesjonsutøveren sikrer at avtaler klart beskriver tjenesten som skal leveres og at vederlaget er dokumentert og står i forhold til leveransen. Åpen og redelig opptreden i anbudskonkurranser er et annet eksempel.

Både forsikringsforetak og forsikringsformidlingsforetak er omfattet av krav til god forretningsskikk etter gjeldende rett. Kravene foreslås videreført, men slik at selve begrepet 'god forretningsskikk' benyttes i forsikringsformidlingsloven. Kravet gjelder for samtlige forsikringsformidlingsforetak og tar opp i seg kravet til god meglerskikk etter gjeldende lov. Finanstilsynet foreslår at lovteksten presiserer at kravet til god forretningsskikk innebærer en plikt for foretaket til å påse at kundenes interesser ivaretas på beste måte. Det vises til forslaget til § 35.

Selv om gjeldende krav til et forsikringsmeglingsforetaks uavhengighet og opptreden i forsikringsformidlingsloven § 5-2 også vil følge av kravet til god forretningsskikk, anser Finanstilsynet at bestemmelsene fortsatt bør lovfestes særskilt. Kravene er sentrale for utøvelse av forsikringsmegling og det er viktig at det ikke reises tvil om at de fortsatt gjelder. Det vises til forslaget § 37 første ledd om særlige krav til forsikringsmeglingsforetak. Plikten til å sørge for nødvendig dokumentasjon for at en forsikringsavtale skal komme i stand, er ikke foreslått videreført i lovteksten. Dette kravet gjelder alle forsikringsformidlingsforetak og er ikke spesifikke for meglere slik som de øvrige kravene i bestemmelsen. Plikten vil under enhver omstendighet følge av kravet til god forretningsskikk.

8.3.2 Krav til styring og kontroll med interessekonflikter

Finanstilsynet foreslår at plikten til å identifisere mulige interessekonflikter og plikten til å iverksette tiltak for å sikre at kundenes interesser blir ivaretatt, ikke bare skal gjennomføres for formidling og salg av forsikringsbaserte investeringsprodukter, men gjennomføres generelt for all forsikringsdistribusjon. Hvis tiltakene foretaket iverksetter ikke gir tilstrekkelig sikkerhet for at kundenes interesser er ivaretatt, skal foretaket opplyse kunden om mulige interessekonflikter på en klar og tydelig måte. Opplysningsplikten er her et tilleggskrav og kan slik Finanstilsynet ser det ikke erstatte iverksetting av tiltak. I de tilfeller foretaket har identifisert en mulig interessekonflikt i tilknytning til en aktivitet eller et forretningskonsept, vil det å opplyse kunden om interessekonflikten dermed ikke kunne være et tiltak i seg selv. Foretaket må derfor i alle tilfeller iverksette konkrete tiltak for å sikre kundens interesser. I mange tilfeller vil det kunne være tilstrekkelig å fastsette konkrete retningslinjer og rutiner, i andre tilfeller vil interessekonfliktens art kreve at aktiviteten opphører. Opplysningsplikten vil typisk være aktuell i tilfeller der ett eller flere tiltak ivaretar kundene langt på vei, men det likevel er et lite rom for tvil med hensyn til om kundens interesse er tilstrekkelig ivaretatt.

Opplysningsplikten kan bare anses oppfylt hvis kunden settes i stand til å forstå interessekonflikten før forsikringsavtalen inngås. Det er ikke tilstrekkelig å omtale en aktivitet i generelle vendinger. Foretaket må sørge for at kunden ser sammenhengen mellom aktiviteten og faren for at aktiviteten kommer i konflikt med kundens egen interesse.

For å lette tilsynet med etterlevelsen av kravene foreslår Finanstilsynet bestemmelse om at foretaket må kunne fremlegge dokumentasjon på hvilke mulige interessekonflikter som er identifisert og hvilke tiltak foretaket har vurdert. Det foreslås også forskriftshjemmel slik at nivå 2-regler på dette området kan gjennomføres i forskrift.

For forsikringsformidlingsforetakene vises det til forslag til forsikringsformidlingslov § 35. For forsikringsforetakene foreslår Finanstilsynet at kravet til opplysningsplikt om interessekonflikter og kravet til dokumentasjonsplikt fastsettes i finansforetaksforskriften § 16-1. Hjemmelsbestemmelsen i finansforetakslovens § 16-1 femte ledd foreslås utvidet slik at den åpner for å fastsette nærmere krav til å identifisere og håndtere interessekonflikter.

8.3.3 Lønnsordninger

I forlengelsen av kravet til god forretningsskikk foreslår Finanstilsynet en lovbestemmelse om at forsikringsformidlingsforetak ikke må innføre lønssystemer, salgsmål eller andre ordninger som strider mot foretakets plikt til å påse at kundenes interesser ivaretas på beste måte, jf. lovforslaget § 36 første ledd. I dette ligger blant annet at foretaket må påse at det ikke har lønnsordninger som gir de ansatte insentiver til å anbefale et bestemt forsikringsprodukt til en kunde, når et annet produkt ville dekke kundens behov bedre.

Forsikringsforetakene har plikt til å fastsette retningslinjer for godtgjørelsesordninger. Selv om disse retningslinjene har forebygging av interessekonflikter som generelt formål, anser Finanstilsynet at det bør fastsettes særskilt at forsikringsforetak ikke må innføre godtgjørelsesordninger som strider mot foretakets plikt til å påse at kundenes interesser ivaretas på beste måte. Finanstilsynet foreslår at dette presiseres i finansforetaksforskriften § 15-9 som regulerer godtgjørelsesordninger i forsikringsforetak, se forslag til nytt andre ledd.

8.3.4 Vederlag fra andre enn kunden

Kravet om at vederlag fra andre enn forsikringskunden ikke må ha skadelig innvirkning på salget eller formidlingen, er et minstekrav. Finanstilsynet anser at kravet gir uttrykk for et viktig kundevernprinsipp og at det derfor ikke bør begrenses til en enkelt produktgruppe, men gjelde generelt for salg og formidling av alle forsikringsprodukter.

Finanstilsynet foreslår at prinsippene i direktivet artikkel 29 nr. 2 gjennomføres for all forsikringsformidling, jf. lovforslaget § 36 andre ledd. For forsikringsmeglingsvirksomhet videreføres gjeldende provisjonsforbud og det forslås ingen lempninger i dette forbudet, jf. lovforslaget § 37 andre ledd flg. Begrensningen i adgangen til å motta vederlag fra andre enn forsikringskunden kan favne videre enn provisjonsforbudet som kun gjelder de enkelte formidlingsoppdrag. De begrensningene som følger av § 36 andre ledd må derfor vurderes for samtlige oppdrag som et forsikringsmeglingsforetak har, herunder for konsulentoppdrag som forsikringsmeglingsforetaket utfører for forsikringsforetak og for andre tjenester som forsikringsmeglingsforetaket gjør for andre enn forsikringskundene.

Forsikringsagentforetak mottar i hovedsak vederlag for sine tjenester fra forsikringsforetakene og ikke fra forsikringskundene. Dette vil agentforetaket fortsatt kunne gjøre. For disse foretakene vil den foreslåtte begrensningen i adgangen til å motta vederlag fra andre enn forsikringskunden, innebære at agenten nå må påse at honorarstrukturen oppfyller lovens krav. Honorarstrukturen må ikke gi insentiver til at agentforetaket foreslår produkter som ikke er i kundens beste interesse, slik som kan være situasjonen hvis honorarer fastsettes etter kvantitative og ikke kvalitative kriterier, eller der det ikke er forholdsmessighet mellom vederlaget og den tjenesten som ytes. De samme begrensningene gjelder der forsikringsagentforetaket betaler vederlag til en underagent.

Finanstilsynet foreslår en tilsvarende bestemmelse for forsikringsforetak i finansforetaksloven § 16-11. Bestemmelsen gjelder både betaling fra forsikringsforetaket til foretak som selger forsikringsforetakets produkter, og der forsikringsforetakene selv mottar vederlag fra andre enn forsikringskunden. Et eksempel på det siste er livsforsikringsforetakenes mottak av returprovisjoner fra forvaltningsselskaper for verdipapirfond. Finanstilsynet gjennomførte i 2014/2015 en kartlegging som viste at slike returprovisjoner utbetales i relativt stort omfang, både i form av stordriftsfordeler (rabatt) og som betaling for markedsføring av fond (distribusjon) til kundene.

I Verdipapirhandellovutvalgets delutredning NOU 2017:1 om gjennomføring av MiFID II er det reist spørsmål om det bør innføres totalforbud mot returprovisjoner mv. for verdipapirforetakene. I høringsuttalelsen gikk Finanstilsynet ikke inn for å innføre et slikt forbud, men sluttet seg til mindretallets forslag om å gi en hjemmel til å innføre forbud mot returprovisjoner i forskrift. For å sikre like konkurransevilkår i markedet for spareprodukter, er det Finanstilsynets vurdering at forsikringsbaserte investeringsprodukter bør reguleres likt som øvrige spareprodukter. Finanstilsynet anser derfor at de samme kvalitative begrensningene også bør gjelde for forsikringsbaserte investeringsprodukter og at det åpnes for å kunne fastsette forbud mot returprovisjoner i forskrift. Bestemmelsen skal ikke erstatte en lovhjemmel, men være en sikkerhetsventil som muliggjør forbud knyttet til konkrete provisjoner eller situasjoner. Det vises til forslag til finansforetaksloven § 16-11 andre ledd. Bestemmelsen er ikke begrenset til forsikringsbaserte investeringsprodukter.

8.3.5 Særlig om returprovisjon på livsforsikrings- og pensjonsområdet

Mottak av returprovisjon ved investering av kundemidler eller ved valg av fond som underliggende til forsikringsprodukter, medfører fare for interessekonflikter til skade for kundene. Selv om det ikke foreslås å innføre provisjonsforbud for forsikringsbaserte investeringsprodukter nå, er det et spørsmål om det bør innføres provisjonsforbud ved distribusjon av pensjonsprodukter. Pensjonsområdet er en dominerende del av livsforsikringsforetakenes virksomhet og pensjon kan være av stor betydning for den enkeltes økonomi. For mange pensjonssparere er det krevende å ta stilling til egenskapene ved produktet.

EIOPA har kartlagt betalinger i form av returprovisjoner eller rabatter mellom forvaltere og forsikringsforetak i 28 EU-land. EIOPA la frem sin kartlegging 26. april 2017. Kartleggingen omfattet betalinger mellom forsikringsforetak og forvaltere i unit-linkmarkedet, både der forsikringsforetaket forestår forvaltningen selv, og der den er utkontraktert til forvaltere i samme gruppe eller til eksterne. Slike forvaltere kan være forvaltningsselskap, verdipapirforetak eller forvaltere av alternative investeringsfond. Beløpene for de forsikringsforetakene som deltok i undersøkelsen, estimeres av EIOPA til 3,7 mrd. euro i 2015. Estimater for hele markedet er 5,2 mrd. euro i 2015. Kartleggingen viste at de eksterne forvalterne betaler nesten 50 prosent av all returprovisjon. Det tenderer til å være høyere returprovisjoner for høyere risikoklasser, herunder aksjefond og aktive fond. Det må ses på bakgrunn av at forvaltningsprovisjonen ofte er høyere i slike fond. Porteføljer med høye kostnader utgjør en betydelig andel i disse produktene.

Finanstilsynets kartlegging av returprovisjoner viste at returprovisjoner som ble utbetalt som følge av investeringer i kollektivporteføljen, blir tilført kundemidlene som meravkastning i tråd med kundenes interesse. For pensjonssparing i form av ytelsespensjon og fripoliser, synes det derfor ikke å være behov for å innføre et provisjonsforbud av hensyn til kundene.

For pensjonsprodukter med investeringsvalg (herunder innskuddspensjonsordninger, pensjonskapitalbevis og fripolise med investeringsvalg), viste Finanstilsynets undersøkelse at forsikringsforetakene selv beholder returprovisjon som utbetales som følge av den enkeltes investeringsvalg. Begrunnelsen for at forsikringsforetakene beholder returprovisjonen her, synes å være at den anses som betaling for markedsføring og distribusjon.

Et forbud mot returprovisjoner kan forebygge at forsikringsforetaket lar hensynet til egen inntekt og kostnadsdekning gå foran kundenes interesser når det plukker ut fond og når det setter sammen profiler til et pensjonsprodukt. Etter gjeldende rett skal slike mulige interessekonflikter håndteres gjennom forsvarlig virksomhetsstyring. Forsikringsforetakene har plikt til å ha retningslinjer for utvelgelse av fond for å unngå at det oppstår interessekonflikter mellom kunder og foretaket.

Selv om fondsutvalget er fastsatt etter retningslinjer som vektlegger kundenes interesser, vil det likevel kunne bestå av fond som utløser returprovisjoner ved kjøp av fondsandeler fordi returprovisjoner synes å være svært utbredt. Så lenge forsikringsforetaket mottar returprovisjoner, vil det kunne være fare for at rådgivningen påvirkes i strid med kundenes interesser. Denne faren vil kunne forebygges gjennom et forbud. Personlig rådgivning til enkeltkunder synes imidlertid å være av begrenset omfang. Fondsutvalget som kunden kan velge i er gitt, og investeringsvalget ved oppstart av sparingen i er mange tilfeller forhåndsfastsatt til en bestemt profil. Rådgivning ved bytte av fond synes i de fleste tilfeller å

måtte være initiert av kunden. Et investeringsbytte vil også medføre at kunden belastes kostnader som i utgangspunktet ikke dekkes av arbeidsgiver.

Et forbud mot returprovisjon antas å få stor innvirkning på markedet og å føre til endringer i eksisterende kostnadsstrukturer. En omlegging vil gjøre betalingsstrømmen mellom forsikringsforetaket, verdipapirfondet og forvaltningsselskapet for verdipapirfond mer transparent, men vil ikke endre selve strukturen på vederlaget fra kunden til forsikringsforetaket. Prisen for forvaltning av pensjonskapitalen skal uansett forhåndsprises og ligge fast gjennom året. Det kan ikke utelukkes at bortfall av returprovisjoner kan føre til at en større andel av kostnader til distribusjon må dekkes av kunden gjennom økt pris for administrasjon eller forvaltning av pensjonskapitalen.

Finanstilsynet legger vekt på at foretakene skal ha egne retningslinjer og rutiner for å unngå interessekonflikter ved mottak av returprovisjoner. Slik tilsynet ser det bør hovedregelen være at foretaket tilfører returprovisjon som meravkastning til kunden, med mindre foretaket kan godtgjøre at det er provisjon for distribusjonstjenester. I tilfeller der returprovisjonen skal betales videre fra forsikringsforetaket til en forsikringsagent som vederlag for utført arbeid, kan utforming av honorarstrukturen bidra til at interessekonflikter til skade for kunden unngås. Honorar for distribusjonen bør f.eks. gjøres uavhengig av de konkrete investeringsvalg som kunden foretar og være knyttet til kvalitative og ikke kvantitative kriterier. Avtalen mellom foretakene bør også sikre at det er forholdsmessighet mellom vederlaget og den tjenesten som ytes.

De nye skjerpede reglene for mottak av vederlag fra andre enn kunden for distribusjon av forsikringsbaserte investeringsprodukter samt den tilsvarende innstramningen som kommer for verdipapirforetakene gjennom MiFID II, forventes å føre til økt bevissthet rundt håndteringen av returprovisjoner. Forsikringsdistributørenes etterlevelse av regler for god forretningsskikk vil også følges opp gjennom tilsynsvirksomheten.

Finanstilsynet anser at det er hensiktsmessig å se an virkningen av ovennevnte før Finanstilsynet eventuelt foreslår et forbud mot returprovisjon på pensjonsområdet. I likhet med det som ble foreslått av lovutvalget for MiFID II, foreslår Finanstilsynet en forskriftshjemmel som åpner for å kunne innføre mer restriktiv regulering av returprovisjoner for pensjonsprodukter i forskrift. Bestemmelsen skal ikke erstatte en lovhjemmel, men være en sikkerhetsventil som muliggjør forbud knyttet til konkrete provisjoner eller situasjoner. Det vises til forslaget til finansforetaksloven § 16-11 andre ledd.

8.3.6 Formidling av forsikringer til forsikringsforetak utenfor EØS

Etter forsikringsformidlingsloven § 5-3 første ledd kan forsikringsformidlingsforetak kun formidle forsikringer til forsikringsforetak med hovedsete i en EØS-stat og til norsk filial av utenlandsk forsikringsforetak. Det er gjort unntak fra denne hovedregelen i andre ledd som åpner for at et forsikringsmeglingsforetak kan megle skadeforsikring i næringsvirksomhet til forsikringsforetak utenfor EØS.

I forsikringsformidlingsloven § 7-7 er § 5-3 gitt tilsvarende anvendelse for forsikringsagentforetak, herunder unntaket. Etter Finanstilsynets vurdering vil unntaket dersom det omfatter forsikringsagentforetak kunne føre til at konsesjonskrav for forsikringsforetak omgås for foretak utenfor EØS. Finanstilsynet foreslår derfor å begrense unntaket til bare å omfatte forsikringsmeglingsvirksomhet. Det vises til forslaget til § 38.

Finanstilsynet vil på generelt grunnlag bemerke at videreføring av bestemmelser som omtaler forsikringer i næringsvirksomhet og/eller store risikoer er noe ulikt utformet. Det bes om høringsinstansenes vurdering av om slike bestemmelser kan utformes på en mer hensiktsmessig og enhetlig måte.

9 Utenrettslige tvisteløsningsordninger mv.

9.1 Gjeldende rett

Lovgivningen åpner i en del tilfelle for krav om tilknytning til eller etablering av klagenemnd. Det vises til finansforetaksloven § 16-3 første ledd som fastsetter at Kongen ved forskrift kan bestemme at finansforetak skal være tilsluttet utenrettslig tvisteløsningsordning godkjent i medhold av lov. Slike forskrifter er ikke gitt.

Tvister mellom kunder og forsikringsforetak kan behandles i Finansklagenemnda hvis forsikringsforetaket er tilsluttet Finansklagenemnda gjennom medlemskap i Finans Norge eller gjennom direkte tilknytning, jf. regler gitt i eller i medhold av forsikringsavtaleloven § 20-1 og finansforetaksloven § 16-3.

Finansklagenemnda er et utenrettslig tvisteløsningsorgan som behandler tvister som oppstår mellom finansforetak og deres kunder, etter at klage til foretaket er uttømmende utprøvd. Banker, forsikringsforetak, pensjonsforetak, forvaltningsselskaper for verdipapirfond og verdipapirforetak (tvist om investeringsrådgivning) kan være medlemmer av Finansklagenemnda. Foretak som er medlem av Finans Norge, Finansieringsselskapenes Forening eller Verdipapirfondenes forening, er gjennom sitt medlemskap i disse organisasjonene tilknyttet Finansklagenemnda. Finansklagenemnda er Norges representant i FIN-NET (Financial Dispute Resolution Network), som er et EØS-samarbeid vedrørende behandling av grensekryssende utenomrettslige klager på bank- og forsikringstjenester.

Tvister mellom oppdragsgivere og forsikrings- og gjenforsikringsmeglingsforetak kan bringes inn for klagenemnd for forsikrings- og gjenforsikringsmeglingsvirksomhet, jf. forsikringsformidlingsloven § 9-1 og forsikringsformidlingsforskriften kapittel 5.

Det vises for øvrig til lov 17. juni 2016 nr. 29 om klageorganer for forbrukersaker som etablerer en offentlig godkjenningsordning for klageorganer.

9.2 EØS-rett

Direktivet artikkel 15 fastsetter at medlemsstatene skal sikre at det etableres utenrettslige tvisteløsningsordninger som kan behandle tvister som gjelder rettigheter og plikter etter IDD og som oppstår mellom en kunde og et forsikringsforetak eller forsikringsformidlingsforetak. Tvisteløsningsordninger skal også samarbeide med tilsvarende ordninger i andre medlemsstater for å løse tvister som oppstår på tvers av landegrensene.

9.3 Finanstilsynets vurdering

Finanstilsynet legger til grunn at utenrettslige tvisteløsningsordninger, slik som Finansklagenemnda og tilslutningen til FIN-NET, tilfredsstiller forordningens krav om

etablering av utenrettslige tvisteløsningsordninger og om samarbeid om rettslig prøving ved tvister på tvers av landegrensene. Dette gjelder for forsikringsforetak som er tilsluttet Finansklagenemnda³.

I Ot.prp. nr. 55 (2004-2005) om lov om forsikringsformidling legger departementet til grunn at denne ordningen også dekker kunder av forsikringsagentforetak. Finanstilsynet er ikke kjent med at det har vært et problem at kunder av forsikringsagentforetak eller kunder av forsikringsforetak ikke har fått tilgang til en utenrettslig tvisteløsningsbehandling. Det er likevel et spørsmål om plikten til å være tilsluttet utenrettslig tvisteløsningsordning bør gis en klarere rettslig forankring.

Finansforetaksloven § 16-3 åpner for å forskriftsfeste at finansforetak skal være tilsluttet utenrettslig tvisteløsningsordning. Et forslag til innføring av en slik plikt for forsikringsforetak følger av utkast til endringer i finansforetaksforskriften kapittel 16, jf. utkast til § 16-8 andre ledd. Finanstilsynet viser for øvrig til høringsnotat til forskrifter til finansforetaksloven der det ble vist til at det i lys av ny lov om godkjenning av klageorganer i forbrukersaker, kunne være grunnlag for å vurdere om det skal fastsettes et generelt krav til finansforetak om tilknytning til klagenemd.

Klagenemnda for forsikrings- og gjenforsikringsmeglingsvirksomhet har vært virksom siden desember 2007. Nemnda har behandlet to saker siden den ble opprettet. Finanstilsynet har blitt tillagt det administrative ansvaret for nemnda og har fungert som sekretariat og foretatt klageforberedende saksbehandling.

Finanstilsynet anser organiseringen av Klagenemnda for forsikrings- og gjenforsikringsmeglingsvirksomhet som uheldig. Siden det kun har vært et fåtall saker til nemndbehandling har Finanstilsynet ikke fått kontinuitet i arbeidet som sekretariat og heller ikke opparbeidet erfaring med denne type arbeid. Finanstilsynet har ikke det administrative ansvaret for denne type klagenemnder på andre tilsynsområder. Sekretariatsfunksjonen kan også komme i konflikt med Finanstilsynets rolle som tilsynsmyndighet for de foretak som kan bli innklaget til nemnda.

Finanstilsynet anser Klagenemnda for forsikrings- og gjenforsikringsmeglingsvirksomhet som en relativt kostbar ordning. Med dagens løsning påløper det årlige kostnader til nemndshonorarer til medlemmene og varamedlemmene uavhengig av om nemnda faktisk behandler saker. Tilsynsenhetene belastes disse kostnadene gjennom den årlige tilsynsavgiften.

Finanstilsynet anser at det bør vurderes alternative tvisteløsningsorganer for forsikringsmeglingsvirksomhet. Et alternativ er å slå sammen Klagenemnda for forsikrings- og gjenforsikringsmeglingsvirksomhet med annen nemnd, og eventuelt forsterke denne nemnda med personer med forsikringsmeglingskompetanse i saker som gjelder forsikringsmegling.

Finanstilsynet antar at Finansklagenemnda har en organisasjon som er egnet til å overta oppgavene som i dag er tillagt Klagenemnda for forsikrings- og gjenforsikringsmeglingsvirksomhet. Finansklagenemnda består av et sekretariat som arbeider for fire klagenemnder og besitter derfor bred erfaring med å være sekretariat for klagenemnder, og sekretariatet har kontinuitet i sitt arbeid.

³ Listen over tilknyttede selskap er tilgjengelig på nettstedet til Finansklagenemnda: <http://www.finkn.no/Om-oss#Forsikring>

Finanstilsynet foreslår å videreføre bestemmelsen i gjeldende forsikringsformidlingslov § 9-1, jf. lovforslaget § 43, men foreslår nye regler i forsikringsformidlingsforskriften kapittel 6. Forskriftsforslaget tar høyde for at forsikringsmeglingsforetak kan være medlem av et godkjent tvisteløsningsorgan slik som Finansklagenemnda.

10 Informasjonskrav

10.1 Innledning

Lovgivningen stiller en rekke krav til informasjon som skal gis til en kunde før det inngås en forsikringsavtale, i forsikringstiden eller ved endring eller fornyelse av avtalen. Det kan skilles mellom informasjon om forsikringen og informasjon om selve distribusjonen.

Lov 16. juni 1989 nr. 69 om forsikringsavtaler (forsikringsavtaleloven) med forskrifter regulerer hvilken informasjon som skal gis til kunden om forsikringen før avtaleinngåelsen og i forsikringstiden. Forsikringsavtaleloven del A (kapittel 2-9) gjelder avtaler om skadeforsikring, del B (kapittel 10-19) gjelder avtaler om personforsikringer⁴, mens del C (kapittel 20) inneholder alminnelige bestemmelser om behandling av tvister og bruk av elektronisk kommunikasjon. I forskrifter til loven er det gitt utfyllende informasjonspliktbestemmelser.

For forsikringsformidlingstak gjelder i tillegg enkelte særskilte informasjonskrav etter forsikringsformidlingsloven med forskrifter. Videre oppstiller finansforetaksloven og pensjonslovene (foretakspensjonsloven, innskuddspensjonsloven og tjenestepensjonsloven) med forskrifter enkelte informasjonskrav.

Lov 27. november 1992 om lovvalg i forsikring (forsikringslovvalgsloven) inneholder regler om lovvalg i direkte forsikringsavtaler. Loven er særlig relevant når forsikringstaker inngår en forsikringsavtale med et utenlandsk forsikringsforetak. Disse reglene vil ikke bli nærmere omtalt.

10.2 Informasjon om distribusjonen

10.2.1 Gjeldende rett

Forsikringsavtaleloven

Forsikringsavtaleloven inneholder ingen bestemmelser som direkte dekker informasjon om selve forsikringsforetaket eller andre forhold knyttet til distribusjonen, men slike bestemmelser er gitt i forskrifter med hjemmel i forsikringsavtaleloven §§ 2-3 og 11-4. Etter § 4 i forskrift 5. mai 1995 nr. 581 om opplysningsplikt for avtaler om livsforsikring, skal forsikringsforetaket i forbindelse med tegningen gi informasjon om foretakets navn, juridiske selskapsform, navnet på den stat der hovedkontoret og eventuelt agenturet eller filialen er etablert i samt adresser. Etter § 3-1 i forskrift 3. mai 2007 nr. 469 om forsikringsselskapers opplysningsplikt for avtaler om annen forsikring enn livsforsikring, gjelder en tilsvarende opplysningsplikt for forsikringsforetak med hovedsete i annen EØS-stat som inngår avtaler som dekker risiko som består her i riket.

⁴ Med personforsikring menes livsforsikring, ulykkesforsikring og sykeforsikring.

Forsikringsformidlingsloven

Forsikringsformidlingsloven § 5-4, som også gjelder for forsikringsagenter jf. loven § 7-7, fastsetter at forsikringsmegler minst skal gi kunden informasjon som fastsatt i forskrift av departementet. Forsikringsformidlingsforskriften § 3-1 fastsetter hvilken informasjon som skal gis til kunden om foretaket og formidlingen før det inngås avtale om en forsikring eller ved endring eller fornyelse. Kunden skal få kontaktinformasjon om foretaket, hvilket register foretaket er oppført i og hvordan det kan kontrolleres at foretaket er registrert, jf. forskriften § 3-1 første ledd nr. 1 og 2. For forsikringsagenter er det også lagt til grunn at det gjelder et krav om å opplyse til kunden hvilket forsikringsforetak agenten opptrer på vegne.

For forsikringsmeglere gjelder i tillegg krav om å informere om grunnlaget for de råd som gis til kunden, jf. forskriften § 3-1 første ledd nr. 3 jf. andre ledd og § 3-1 tredje ledd. Dette skal klargjøre om megleren yter råd etter første eller andre alternativ i definisjonen av forsikringsmegling i loven § 1-2 nr. 2.

Etter forsikringsformidlingsforskriften § 3-1 første ledd nr. 4 skal det gis informasjon om vederlaget for formidlingsoppdraget. Foretaket skal oppgi størrelsen på provisjon og/eller annen godtgjørelse som forsikringsformidlingsforetaket mottar fra forsikringsgiveren i forbindelse med forsikringen som tegnes, eller størrelsen på den provisjon eller annet vederlag som forsikringsformidlingsforetaket vil kreve fra oppdragsgiver. I Finanstilsynets rundskriv 10/2013 er det gitt veiledning om forsikringsagenters informasjonsplikt om provisjon.

Forsikringsformidlingsforskriften § 3-1 første ledd nr. 5 og 6 krever at det skal opplyses om forsikringsformidlingsforetaket har direkte eller indirekte eierandeler som utgjør mer enn 10 prosent av stemmeretten eller kapitalen i et forsikringsforetak, og om et forsikringsforetak har tilsvarende direkte eller indirekte eierandeler i forsikringsformidlingsforetaket.

Hvis det formidles brannforsikring til et forsikringsforetak som ikke er medlem av Norsk Naturskadepool⁵, skal foretaket opplyse om den avgiften forsikringstaker i så fall plikter å betale til naturskadepoolen, jf. § 3-1 nr. 7. Etter nr. 8 skal det opplyses om utenrettslige klageordninger.

Etter forskriften 3-1 sjette ledd er det gjort unntak fra enkelte av informasjonskravene i bestemmelsen ved formidling av forsikring som angitt forsikringslovvalgsloven § 9 a (store risikoer) til en forsikringstaker som angitt.

10.2.2 EØS-rett

Artikkel 18 fastsetter hvilke generelle opplysninger som skal gis til kunden om henholdsvis forsikringsformidlings- og forsikringsforetaket før avtaleinngåelsen. Begge typer foretak skal oppgi kontaktinformasjon, om foretaket er henholdsvis et forsikringsformidlingsforetak eller forsikringsforetak, om foretaket yter rådgivning, hvordan klage på foretaket kan inngis og om utenrettslige klageordninger. Forsikringsformidlingsforetak skal i tillegg informere om hvor foretaket er registrert og hvordan dette kan kontrolleres, og om foretaket representerer kunden eller opptrer på vegne av et forsikringsforetak.

⁵ Jf. lov 16. juni 1989 nr. 70 om naturskadeforsikring, se § 4a

Artikkel 19 skal sikre transparens om kostnader og mulige interessekonflikter mellom foretaket og kunden før avtaleinngåelsen. Forsikringsformidlingsforetak skal derfor gi kunden informasjon om det har direkte eller indirekte eierinteresser på mer enn 10 prosent i et forsikringsforetak, eller om et forsikringsforetak har slike eierinteresser i formidlingsforetaket, se artikkel 19 nr. 1 bokstav a) og b). Dette er en videreføring av IMD.

Etter artikkel 19 bokstav c) skal forsikringsformidlingsforetaket gi kunden informasjon om grunnlaget for det forslaget eller råd som gis om en bestemt forsikringsavtale, blant annet om det ytes rådgivning på basis av en objektiv og personlig analyse eller om foretaket er avtalerettslig forpliktet til bare å benytte ett eller flere forsikringsforetak når det foreslår en avtale. Hvis foretaket er avtalerettslig forpliktet til å benytte bestemte foretak eller det kun gis råd om forsikringer fra et mindre utvalg forsikringsforetak, skal det opplyses om navnene på forsikringsforetakene. Artikkel 20 nr. 3 stiller kvalitative krav til rådgivningen i de tilfeller formidlingsforetaket informerer om at det yter rådgivning på basis av en objektiv og personlig analyse.

Artikkel 19 bokstav d) og e) fastsetter at forsikringsformidlingsforetaket skal informere om hva slags form for vederlag foretaket og den enkelte ansatte mottar i forbindelse med forsikringsavtalen. Etter artikkel 19 nr. 2 skal det opplyses om honorarets størrelse hvis kunden skal betale honoraret direkte. Hvis dette ikke er mulig, skal det opplyses om hvordan honoraret beregnes. Også forsikringsforetak skal før avtale inngås informere kunden om hva slags avlønning den ansatte mottar i forbindelse med forsikringsavtalen, jf. artikkel 19 nr. 4.

Dersom kunden i tillegg til løpende premier og planlagte innbetalinger i henhold til forsikringsavtalen, skal betale noe ytterligere etter avtaleinngåelsen, følger det av artikkel 19 nr. 3 og 5 at forsikringsformidlingsforetak og forsikringsforetak skal gi informasjon om hver enkelt slik betaling.

Når det gjelder aksessoriske forsikringsformidlere skal disse minimum gi informasjon som nevnt i artikkel 18 bokstav a) nr. i), iii) og iv) og artikkel 19 nr. 1 bokstav d), jf. artikkel 21.

10.2.3 Finanstilsynets vurdering

Informasjonskravene som stilles til forsikringsforetak i artikkel 18 bokstav b) og artikkel 19 nr. 4 og 5 foreslås tatt inn i forslaget til forsikringsavtaleforskrift, se forslag til § 2 første ledd. Kravet til å informere om det ytes rådgivning er først og fremst aktuelt ved salg av personforsikringer, jf. forsikringsavtaleloven § 11-1. Forslaget til forsikringsavtaleforskrift slår sammen kravene som pr. i dag følger av forskriftene fastsatt med hjemmel i forsikringsavtaleloven §§ 2-3 og 11-4, i tillegg til nye krav som følger av IDD

I forslaget til forsikringsformidlingslov § 41 andre ledd skal forsikringsformidlingsforetak, før det inngås avtale, minst gi kunden informasjon som fastsatt av departementet. Bestemmelsen viderefører gjeldende lov § 5-4. Informasjon om forsikringsformidlingsforetaket som etter direktivet skal gis til kunden før det inngås avtale, er i all hovedsak dekket av gjeldende forsikringsformidlingsforskrift § 3-1 som foreslås videreført med enkelte endringer. Bestemmelsen inneholder sentral informasjon om formidleren som skal sikre kunden et godt grunnlag for å vurdere forsikringsformidleren og dennes rolle i salget av forsikringer.

Forskriften § 3-1 foreslås rendyrket til i hovedsak å gjelde informasjon om foretaket og formidlingstjenesten som tilbys. Gjeldende § 3-1 fjerde og femte ledd foreslås flyttet til

forslag til forsikringsformidlingslov § 41 andre ledd første punktum og tredje ledd. Gjeldende forskrift § 3-1 fjerde ledd som blant annet gir en plikt til å fastlegge kundens forsikringsbehov, skal gjelde alle forsikringsdistributører. Finanstilsynet har vurdert om kravet i stedet bare bør fremgå av forsikringsavtaleloven med forskrifter. Det er imidlertid et vesentlig krav for å sikre ivaretagelsen av kundenes interesser, og bør derfor også følge av den sentrale rammelovgivningen som gjelder for forsikringsformidlingsforetak. Unntaket fra informasjonskravene som gjelder ved formidling av forsikringer som omfatter store risikoer, jf. § 3-1 sjette ledd, foreslås videreført i forslag til ny § 3-2. Forskriftsforslaget § 3-1 nr. 7 er en videreføring av tilsvarende bestemmelse i gjeldende forskrift.

Finanstilsynet anser at forslaget til forskrift § 3-1 nr. 1, 2, 8 og 9 dekker kravene i direktivet artikkel 18 bokstav a). Forskriften § 3-1 nr. 5 og 6 er videreført uendret, og dekker informasjonskravene i artikkel 19 nr. 1 bokstavene a) og b).

Gjeldende forskrift § 3-1 første ledd nr. 3 jf. andre ledd samt tredje ledd dekker artikkel 19 nr. 1 bokstav c), med unntak av punkt ii), og artikkel 20 nr. 3. Finanstilsynet foreslår å samle kravene til å informere om foretakets grunnlag for å forslå eller rådgi om en forsikring, i forsikringsformidlingsforskriften § 3-1 nytt nr. 2. Forslaget dekker også direktivet artikkel 19 nr. 1 bokstav c) punkt ii), se forslag til nr. 2 bokstav b).

Forslaget til forskrift § 3-1 nr. 3 gjennomfører artikkel 19 nr. 1 bokstav d) og e). Forholdet mellom bokstav d) og e) er noe uklart, men Finanstilsynet antar at den største endringen sammenlignet med gjeldende rett, er at kunden skal få konkret informasjon om vedkommende megler eller agent har en økonomisk egeninteresse knyttet til formidlingen av den aktuelle forsikringen.

Finanstilsynet antar at innbetalinger som nevnt i direktivet artikkel 19 nr. 3 og 5 dekker andre innbetalinger enn de som er knyttet direkte til forsikringen. Ettersom dette antas å kunne dekke kostnader knyttet til formidlingstjenester som ikke uten videre er en direkte følge av forsikringen, foreslår Finanstilsynet at informasjonskravet tas inn i forslaget til forsikringsformidlingsforskrift § 3-1 nr. 4. For forsikringsforetak følger det tilsvarende kravet som nevnt av forslaget til forsikringsavtaleforskrift § 2 nr. 4.

Finanstilsynet bemerker at forsikringsforetak og forsikringsformidlingsforetak, før det inngås avtale, har en generell plikt til å informere kunder på en klar og tydelig måte om mulige interessekonflikter, hvis tiltak som er iverksatt for å håndtere interessekonflikten ikke gir tilstrekkelig sikkerhet for at kundenes interesser er ivaretatt. Det vises til forslaget til forsikringsformidlingslov § 35 andre ledd og forslag til finansforetaksforskrift ny § 16-1.

Finanstilsynet foreslår ikke å begrense informasjonspliktene i forskriftsforslaget § 3-1 for aksessoriske forsikringsagenter.

10.3 Informasjon om forsikringen

10.3.1 Gjeldende rett

Forsikringsavtaleloven

I forbindelse med tegning av skadeforsikringsavtale skal forsikringsforetaket i nødvendig utstrekning legge forholdene til rette for at forsikringstakeren kan vurdere forsikringstilbudet. Foretaket skal opplyse om det er vesentlige begrensninger i dekningen i forhold til det som

forsikringstakeren med rimelighet kan vente er dekket under vedkommende forsikring, om alternative dekningsformer og om tilleggsdekninger som det markedsfører. Informasjonen skal sette kunden i stand til å vurdere om forsikringsavtalen dekker kundens behov. Det vises til forsikringsavtaleloven § 2-1.

Forskrift om forsikringsselskapers opplysningsplikt for avtaler om annen forsikring enn livsforsikring gir utfyllende regler til forsikringsavtaleloven. Forskriften regulerer blant annet opplysningsplikt om premieendring, om forsikringen omfattes av en garantiordning og hvilken garanti denne gir for forsikringsforpliktelsene samt opplysning om eventuell adgang til å kreve forsikrings skjønn.

I forbindelse med tegning av personforsikringsavtale fastsetter forsikringsavtaleloven § 11-1 at foretaket så vidt mulig skal sørge for at forsikringstakeren får råd om dekningen av foreliggende forsikringsbehov. Bestemmelsen pålegger foretaket å analysere kundens behov og deretter gi råd om hvilke forsikringsformer foretaket kan tilby for å dekke behovet. Kunden må selv fatte beslutningen om det skal inngås avtale, og formålet med bestemmelsen er at den skal sette kunden i stand til å fatte en informert beslutning. Ved inngåelse av avtale om livsforsikring med investeringsvalg er det i forvaltningspraksis stilt strenge krav til innhenting av en rekke opplysninger om kundens krav og behov for å sikre at råd om å tegne et slikt produkt faktisk dekker et forsikringsparebehov hos kunden av den typen som slike produkter forutsetter. Finanstilsynet har uttalt at avdekkingen av kundens forsikringsbehov i slike tilfeller innebærer en egnethetsvurdering.

Forsikringsforetaket skal videre gi forsikringstakeren opplysninger om viktige sider ved de forskjellige typer forsikringer som kan dekke forsikringsbehovet, jf. § 11-1 andre ledd første punktum. Oppregningen som gis i bestemmelsens andre punktum indikerer hva som skal anses som viktig informasjon, men oppregningen er ikke uttømmende og vil kunne variere avhengig av forsikringen. For livsforsikringer med investeringsvalg har Finanstilsynet lagt til grunn at informasjons- og rådgivningsplikten på tegningstidspunktet også omfatter forhold som er relevante for eventuelle senere endringer i sammensetningen av investeringsporteføljen som kunden kan foreta, for eksempel råd om typer finansielle instrumenter og risikoprofiler som kunden bør velge. Finanstilsynet har i rundskriv 14/2016 Informasjon og rådgivning ved salg av livsforsikring med investeringsvalg oppsummert og presisert forvaltningspraksis. I vedlegget til rundskrivet gis en oversikt over relevant regelverk og Finanstilsynets tidligere uttalelser.

Forskrift om opplysningsplikt for avtaler om livsforsikring (opplysningspliktforskriften) gir utfyllende regler til forsikringsavtaleloven kapittel 11. Forskriften inneholder detaljerte regler om hvilken informasjon som skal gis om innholdet i forsikringsavtalen før det inngås avtale, samt krav til skriftlighet og språk. For livsforsikringsavtaler som er knyttet til investeringsfond skal det gis nærmere opplysninger om eiendelene.

De generelle informasjonsreglene i forsikringsavtaleloven regulerer informasjon til forsikringstakeren. I kollektive forsikringsordninger kan rettighetene tilhøre andre enn forsikringstaker, for eksempel det enkelte medlemmet av en pensjonsordning. Forsikringstaker kan være arbeidsgiver, næringsorganisasjoner, fagforeninger ol. I forsikringsavtaleloven kapittel 9 og 19 er det regler om informasjon som skal gis til sikrede. For kollektive tjenstepensjonsavtaler er det egne regler om informasjonsplikt i foretakspensjonsloven, innskuddspensjonsloven, tjenstepensjonsloven og forsikringsvirksomhetsloven kapittel 2, som utfyller forsikringsavtaleloven.

Finansforetaksloven

Finansforetaksloven § 16-1 tredje ledd fastsetter at et finansforetak som tilbyr spare- og kapitalprodukter skal sikre at kundene på betryggende måte blir gjort kjent med graden av risiko, kostnadsansvar og forventet netto avkastning knyttet til produktene, samt de regler om bindingstid, oppsigelse og inn- og utbetalingsordninger som skal gjelde. Finansforetaksloven supplerer og presiserer forsikringsavtaleloven kapittel 11.

Forsikringsformidlingsloven

Etter forsikringsformidlingsforskriften 3-1 fjerde ledd skal forsikringsformidleren, særlig på grunnlag av opplysningene fra kunden, som et minimum presisere kundens krav og behov, samt begrunne hvert råd den gir kunden om et bestemt forsikringsprodukt. Disse presiseringene skal tilpasses den foreslåtte forsikringsavtalens kompleksitet. Videre følger det av forskriften § 3-1 femte ledd at et forsikringsformidlingsforetak har samme informasjonsplikt som et forsikringsforetak som driver virksomhet her i landet har, etter forsikringsavtaleloven kapittel 2 og 11.

10.3.2 EØS-rett

Direktivet artikkel 17 gir generelle krav til god forretningsskikk, herunder krav til informasjonsmateriell. Det følger av artikkel 17 nr. 2 at all informasjon til kunder som gjelder forsikringsdistribusjon, herunder markedsføringsmateriale, skal være korrekt, klar og ikke villedende. Markedsføringsinformasjon skal tydelig angis som sådan.

Det følger av artikkel 20 nr. 1 første avsnitt at forsikringsdistributøren skal fastlegge kundens krav og behov på basis av informasjon innhentet fra kunden før det inngås en forsikringsavtale, og gi kunden forståelig og objektiv informasjon om produktet slik at kunden selv kan fatte en informert beslutning om å inngå avtalen. Informasjonen som innhentes om kunden og informasjonen som skal gis om forsikringsavtalen skal tilpasses avtalens kompleksitet og typen kunde, jf. artikkel artikkel 20 nr. 2 og 4. Bestemmelsen retter seg mot alle typer forsikringsdistributører, herunder aksessoriske forsikringsformidlingsforetak.

I artikkel 20 nr. 4 er det presisert et krav om at opplysningene skal være relevante. Det fremgår at uansett om det ytes rådgivning eller ikke, skal forsikringsdistributøren før avtaleinngåelsen gi kunden relevante opplysninger om forsikringsproduktet i en form som er forståelig. IDD supplerer artikkel 183 og 184⁶ i Solvens II-direktivet som fortsatt skal gjelde.

Ved distribusjon av skadeforsikringsprodukter skal relevant informasjon om forsikringsproduktet gis i form av et standardisert informasjonsdokument (IPID), jf. artikkel 20 nr. 5. Dette er nærmere behandlet i punkt 10.4.

Ved formidling av store risikoer er forsikringsdistributører ikke forpliktet til å gi informasjon som omhandlet i artikkel 18, 19 og 20, jf. artikkel 22 nr. 1 første avsnitt.

⁶ Artikkel 183 og 184 omhandler informasjonskrav til forsikringstaker ved andre avtaler enn livsforsikring, og dekker blant annet informasjon om lovvalgsregler, om behandling av klager på forsikringsforetaket og kontaktinformasjon ved grensekryssende virksomhet.

Artikkel 22 nr. 5 har regler om obligatoriske tjenstepensjonsordninger der ansatte blir medlemmer av ordningen uten å ha truffet en individuell beslutning om medlemskap. I slike tilfeller skal forsikringsdistributøren som tilbyr pensjonsordningen, sikre at den ansatte får de opplysninger som er omhandlet i direktivets kapittel V straks etter innmelding i den aktuelle ordningen.

Det følger av artikkel 22 nr. 2 at medlemsstatene kan fastsette strengere krav enn det som følger av direktivet kapittel V, herunder strengere krav til informasjon.

10.3.3 Finanstilsynets vurdering

Markedsføringsmateriell

Finanstilsynet legger til grunn at de generelle kravene som stilles til at informasjon til kunden skal være korrekt, klar og ikke villedende, følger av kravene til god forretningsskikk. Det vises til høringsnotatet punkt 8. Finanstilsynet foreslår likevel å presisere kravet i forslag til forsikringsformidlingslov § 41 første ledd og forslag til forsikringsavtaleforskrift § 3 andre ledd.

For markedsføringsmateriell gjelder lov 9. januar 2009 nr. 2 om kontroll med markedsføring og avtalevilkår mv. (*markedsføringsloven*). Det følger av § 3 første ledd at markedsføring skal utformes og presenteres slik at den tydelig fremstår som markedsføring. Loven er imidlertid begrenset til kontroll med markedsføring i forbrukerforhold, jf. § 1, mens IDD også gjelder distribusjon av forsikring til næringsvirksomhet. Finanstilsynet foreslår derfor at det inntas en bestemmelse i forslag til lov om forsikringsformidling § 41 første ledd andre punktum om at markedsføringsmateriale tydelig må merkes som dette. En tilsvarende regel er foreslått i forslag til forsikringsavtaleforskrift § 3 andre ledd.

Fastlegging av kundens forsikringsbehov

Artikkel 20 nr. 1 første avsnitt fastsetter etter Finanstilsynets vurdering minimumskravene som skal gjelde ved alt salg av forsikringer, uavhengig av om det ytes rådgivning eller ikke. Finanstilsynet legger til grunn at fastlegging av kundens forsikringsbehov normalt kan gjøres via nettbaserte løsninger, avhengig av kompleksiteten i kundens krav og behov. Tilsvarende gjelder kravet om å gi objektiv og forståelig informasjon om forsikringen.

Ved salg av skadeforsikringsavtaler skal foretaket i nødvendig utstrekning legge forholdene til rette for at forsikringstaker skal kunne vurdere forsikringstilbudet, men det gjelder ikke et særskilt krav om å avdekke kundens forsikringsbehov. Finanstilsynet foreslår at kravet i artikkel 20 nr. 1 første avsnitt om å fastlegge kundens forsikringsbehov gjennomføres i forsikringsavtaleloven § 2-1 første ledd. Ved personlig betjening av kunder legges det til grunn at kundens forsikringsbehov alltid avdekkes. Kravet til å fastlegge kundens forsikringsbehov før det kan inngås avtale, antas først og fremst å få konsekvenser for forsikringsforetakenes nettbaserte salgsløsninger.

Ved salg av personforsikringer følger det forutsetningsvis av forsikringsavtaleloven § 11-1 første ledd at kundens forsikringsbehov må avdekkes. Finanstilsynet foreslår likevel å presisere kravet om å fastlegge kundens forsikringsbehov i bestemmelsen, ettersom dette er et sentralt tiltak for å ivareta kundens interesser.

I tillegg foreslås det en presisering om at avdekking av kundens forsikringsbehov også skal omfatte sparebehov. Dette er relevant ved salg av livsforsikringer med investeringsvalg. Finanstilsynet har tidligere foreslått en slik presisering i høringsnotat av 30. august 2013 om dokumentasjonsplikt ved rådgivning og salg knyttet til alternative spareprodukter. I høringsnotatet påpekte Finanstilsynet at forsikringsavtaleloven § 11-1 må forstås som at foretaket skal opplyse om relevante egenskaper ved de produkter forsikringsforetak selger. Når mange av forsikringsproduktene etter hvert har et stort innslag av sparing, må bestemmelsen ses i lys av hvilke opplysninger som da er relevante for forsikringstaker. Forslaget skulle tydeliggjøre at rådgivningen skal omfatte både forsikrings- og sparebehov, og Finanstilsynet la til grunn at dette var i samsvar med gjeldende rett for alternative spareprodukter. Se forslag til endringer i forsikringsavtaleloven kapittel 11.

Det foreslås at Finanstilsynet i forskrift kan fastsette nærmere bestemmelser om fastlegging av kundens forsikrings- og sparebehov, jf. forslag til endring av forskriftshjemmelen i § 11-4.

Forsikringsformidlingsforetak har etter gjeldende forsikringsformidlingsforskrift § 3-1 fjerde ledd en plikt til alltid å avdekke kundens krav og behov før det inngås avtale, og lovforslagene innebærer for denne gruppen en videreføring av gjeldende rett. Som nevnt i punkt 10.2.3 foreslås det å lovfeste denneplikten også direkte i ny forsikringsformidlingslov, se forslag til § 41 andre ledd første punktum.

Objektiv, relevant og forståelig informasjon

Direktivets krav om å gi kunden objektiv, relevant og forståelig informasjon om forsikringen, slik at kunden kan ta en informert beslutning, følger av gjeldende rett gjennom kravene i forsikringsavtaleloven §§ 11-1 og 2-1. Finanstilsynet foreslår likevel å fastslå kravene i en fellesbestemmelse i forslaget til forsikringsavtaleforskrift § 3 første ledd, som i samsvar med direktivet presiserer at informasjonen skal være objektiv, relevant og forståelig. Det foreslås også en presisering om at informasjonen fra kunden og informasjonen om forsikringsavtalen skal tilpasses avtalens kompleksitet og type kunde. Informasjonsplikten etter forsikringsavtaleloven kapittel 2 og 11 med forskrifter gjelder tilsvarende for forsikringsformidlingsforetak, se forslaget til ny forsikringsformidlingslov § 41 tredje ledd.

Når det gjelder kravene i artikkel 22 nr. 5 viser Finanstilsynet til at foretakspensjonsloven, innskuddspensjonsloven og tjenstepensjonsloven har bestemmelser om arbeidsgivers informasjonsplikt overfor medlemmene av tjenstepensjonsordningen. Det skal legges vekt på å gi arbeidstakerne et godt bilde av medlemmenes rettigheter, premiene og hvilken alderspensjon disse kan ventes å gi. Tilsvarende gjelder opplysninger om forsikring som vil gi uføreytelser eller ytelser til etterlatte. Forsikringsforetaket plikter å gi arbeidsgiveren tilstrekkelig grunnlagsmaterieell slik at arbeidsgiveren kan oppfylle sin informasjonsplikt overfor arbeidstakerne. Etter tilsynets oppfatning er det ikke behov for ytterligere regler for å oppfylle artikkel 22 nr. 5.

Informasjonspliktreglene som allerede følger av gjeldende opplysningspliktforskrifter til forsikringsavtaleloven, er videreført i forslaget til ny forsikringsavtaleforskrift. Forskriftene gjennomfører i hovedsak informasjonspliktregler som videreføres i Solvens II-direktivet og som supplerer reglene i IDD. Det har ikke vært mulig innenfor tidsrammene for høringsnotatet å gjennomgå tilstrekkeligheten eller hensiktsmessigheten av disse. Gjeldende § 3-2 i forskrift om forsikringsselskapers opplysningsplikt for avtaler om annen forsikring enn livsforsikring gjør unntak fra opplysningsplikten i § 2-2 første og andre ledd (riktig

henvisning skal være § 3-1 første og andre ledd) ved forsikringer som omfatter store risikoer som beskrevet. Bestemmelsen er foreslått opphevet, da slik kontaktinformasjon bør fremgå i alle tilfeller.

Finanstilsynet har i forslaget til forsikringsavtaleforskriften § 2 nr. 7 foreslått en tilføyelse om at forsikringsvilkårene skal ligge tilgjengelig på foretakets nettsted. Fullstendige forsikringsvilkår sendes i dag som hovedregel først sammen med forsikringsbeviset når avtale er inngått. I likelydende brev 23. februar 2017 om kartlegging av investeringsvalg i forsikringspareprodukter i 2016 pekte Finanstilsynet på at det i tidligere kartlegging var pekt på at fullstendige forsikringsvilkår som hovedregel først sendes sammen med forsikringsbeviset når avtale er inngått. Kunden vil imidlertid være bedre informert ved mottak av fullstendige forsikringsvilkår før endelig avtale er inngått. Først da kan kunden få full innsikt i hva avtalen inneholder. Særlig hvis foretak på nettsidene forenkler beskrivelsen av disse produktene, er det viktig at kundene får tilgang til faktaark og forsikringsvilkår for på den måten å bli bedre informert om produktet.

10.4 Standardisert informasjonsdokument om skadeforsikring

10.4.1 Gjeldende rett

Om informasjon som skal gis om skadeforsikringer ved tegning av avtale, vises det til punkt 10.3.1.

10.4.2 EØS-rett

Ved distribusjon av skadeforsikringsprodukter skal den relevante informasjonen om forsikringsproduktet, som skal gis kunden før forsikringsavtale inngås, gis i form av et standardisert informasjonsdokument (IPID), jf. artikkel 20 nr. 5 jf. nr. 4. Kravet til informasjon gjelder for alle produkter som er klassifisert som skadeforsikring i Solvens II-direktivet. Det skal derfor også gjelde for personforsikringer som ikke er livsforsikring. Medlemsstatene kan fastsette at IPID skal gis sammen med andre opplysninger om forsikringsavtalen som er påkrevet etter nasjonal rett, forutsatt at kravene til utformingen av IPID overholdes, se artikkel 20 nr. 7 andre avsnitt. Dokumentet skal utarbeides av produsenten av produktet, jf. artikkel 20 nr. 6.

I artikkel 20 nr. 7 er det fastsatt krav til utformingen av IPID. Dokumentet skal

- a) være et kort og selvstendig dokument
- b) utformes slik at det er klart, lett å lese og med leservennlig skriftstørrelse
- c) bruk av farger må ikke redusere forståelsen dersom dokumentet kopieres i svart/hvitt
- d) lages i de offisielle språk eller på ett av de offisielle språk som brukes i den del av medlemsstaten hvor forsikringsproduktet tilbys, eller på et annet språk dersom forbruker og distributør er enige om det
- e) være nøyaktig og ikke villedende
- f) inneholde tittelen »dokument med opplysninger om forsikringsproduktet« øverst på første side
- g) inneholde informasjon om at fullstendige opplysninger om produktet finnes i andre dokumenter.

Artikkel 20 nr. 8 stiller krav til innholdet i IPID. Dokumentet skal ha informasjon om typen forsikring, en sammenfatning av forsikringsdekningen herunder de viktigste risikoer som er

forsikret, forsikringssum, forsikringens geografiske anvendelsesområde og en sammenfatning av de risikoer som ikke er dekket. Videre skal dokumentet ha informasjon knyttet til betaling av premier, de viktigste unntakene, forpliktelser som inntreer når avtalen begynner å gjelde og mens avtalen løper, og plikter ved fremsettelse av krav. Videre skal dokumentet inneholde informasjon om avtalens varighet, herunder start og slutt, og informasjon knyttet til oppsigelse av avtalen.

Etter artikkel 20 nr. 9 kan EIOPA gi utfyllende bestemmelser om IPID, særlig presentasjonsformatet på de opplysningene som fremgår av nr. 8. EIOPA har sendt utkast til tekniske standarder (ITS), som tilsvarer nivå 2-regler, til Kommisjonen.

10.4.3 Finanstilsynets vurdering

Kravene til form, innhold og presentasjon til standardisert informasjonsdokument for skadeprodukter er fullharmonisert. Kravet skal ifølge artikkel 20 nr. 5 gjelde alle produkter som inngår i konsesjonsklassene innen skadeforsikring, dvs. også syke- og ulykkesforsikring, jf. finansforetaksloven § 2-12 jf. finansforetaksforskriften § 2-12 om forsikringsklasser i skadeforsikring.

Finanstilsynet foreslår en ny bestemmelse i forsikringsavtaleloven § 2-2 om at selskapet skal gi forsikringstakeren et standardisert informasjonsdokument om forsikringen før det inngås avtale om en forsikring. Det følger forutsetningsvis av dette at et slikt dokument også må produseres. En tilsvarende plikt foreslås tatt inn i § 11-1 andre ledd siste punktum for personforsikringer som ikke er livsforsikring. Det må i tillegg påses at eventuell annen lovpålagt informasjon om forsikringsavtalen også gis, slik som opplysninger om garantifond og forsikringsskjønn.

Ifølge direktivet er det produsenten av forsikringsproduktet som plikter å utarbeide dokumentet, og normalt er dette forsikringsgiveren. Det kan imidlertid tenkes at andre aktører, f.eks. et forsikringsformidlingsforetak, tilfører produktet elementer som endrer produktet, f.eks. kostnadselementer, slik at også formidleren er å anse som produsent og plikter å utarbeide et standardisert informasjonsdokument.

De nærmere kravene til utforming og innhold foreslås inntatt i forslaget til forsikringsavtaleforskrift § 9, og forskriftshjemmelen i forsikringsavtaleloven ny § 2-4 er foreslått endret for å dekke dette. Som nevnt er det utarbeidet forslag til nivå 2-regler som utfyller direktivkravene. Slike regler vil i så fall kunne gjennomføres i forsikringsavtaleforskriften.

10.5 Produktpakker

10.5.1 Gjeldende rett

Finansforetaksloven §§ 16-7 og 16-8 har regler om produktpakker. Foretaket skal opplyse om tjenester som inngår i en produktpakke, tilbys enkeltvis, og oppgi prisen på de enkelte tjenester som inngår i pakken. Departementet kan i forskrift begrense et finansforetaks adgang til å tilby produktpakker.

Etter finansforetaksforskriften § 16-1 første ledd kan et finansforetak ikke tilby en tjeneste på betingelse av at kunden samtidig skaffer seg en annen tjeneste, eller gi en kunde særlig gunstige vilkår på betingelse av at dette gjøres. Dette gjelder ikke der det foreligger en

tilknytning mellom flere tjenester slik at tilbud av en tjeneste forutsetter samtidig tilbud av en annen tjeneste, og det gjelder heller ikke der særlig gunstige vilkår skyldes at et samlet tilbud av flere tjenester gir kostnadsbesparelser.

10.5.2 EØS-rett

Artikkel 24 regulerer kryssalg. Artikkel 24 nr. 1 fastsetter at når et forsikringsprodukt tilbys sammen med et aksessorisk produkt eller tjeneste som ikke er en forsikring, dvs. at forsikringsavtalen er primærproduktet, skal forsikringsdistributøren oppgi om de ulike komponenter kan kjøpes separat. I så fall skal det fremlegges en beskrivelse av de ulike komponentene i pakken og separat dokumentasjon for omkostninger og gebyrer for hver enkelt komponent. I nr. 2 er det fastsatt ytterligere opplysningsplikter.

Hvis det er forsikringsproduktet som er aksessorisk, skal forsikringsdistributøren tilby kunden å kunne kjøpe varen eller ytelsen separat, jf. artikkel 24 nr. 3. Forsikringsdistributøren plikter også ved kryssalg å presisere kundens krav og, jf. artikkel 24 nr. 6.

Medlemsstatene kan opprettholde eller fastsette strengere regler eller gripe inn fra sak til sak, med forbud mot salg av forsikring sammen med en aksessorisk tjeneste eller produkt som ikke er forsikring, som utgjør del av en pakke eller samme avtale, dersom det kan dokumenteres at denne praksis er til skade for forbrukerne, jf. artikkel 24 nr. 7.

10.5.3 Finanstilsynets vurdering

Finanstilsynet anser at finansforetakslovens og finansforetaksforskriftens bestemmelser om produktpakker er tilstrekkelige, og ser ikke grunn til å foreslå ytterligere regler om dette. Bestemmelsene gjelder også for forsikringsforetak med hovedsete i annen EØS-stat som har etablert filial i Norge eller driver grensekryssende virksomhet. Finanstilsynet legger også til grunn at forskriften gjelder tilsvarende for foretakenes agenter.

11 Rådgivning

11.1 Gjeldende rett

Etter forsikringsavtaleloven er det ikke plikt til å rådgi kunden ved salg av skadeforsikringsavtaler, jf. forsikringsavtaleloven § 2-1. Forsikringsforetaket skal i forbindelse med tegningen i nødvendig utstrekning legge forholdene til rette for at forsikringstakeren kan vurdere forsikringstilbudet. Det vises til punkt 10.3.1.

I forbindelse med tegning av personforsikringsavtale fastsetter forsikringsavtaleloven § 11-1 at foretaket så vidt mulig skal sørge for at forsikringstakeren får råd om dekningen av foreliggende forsikringsbehov. Bestemmelsen pålegger foretaket å analysere kundens behov og deretter gi råd om hvilke forsikringsformer foretaket kan tilby for å dekke behovet. Ved inngåelse av avtale om livsforsikring med investeringsvalg er det i forvaltningspraksis stilt strenge krav til innhenting av opplysninger om kundens krav og behov for å sikre at råd om å tegne et slikt produkt faktisk dekker et sparebehov hos kunden av den typen som slike produkter forutsetter. Det vises til redegjørelsen om gjeldende rett under punkt 10.3.1 og punkt 12.2.1 om tilleggskrav for forsikringsbaserte investeringsprodukter.

Etter finansforetaksloven § 16-1 første ledd skal finansforetak organiseres slik at kundene blir behandlet av ansatte som har nødvendig kompetanse og fagkyndighet. Disse skal kunne gi kundene forsvarlig rådgivning og veiledning ved valg av produkter ut fra kundens opplysninger og det finansforetaket for øvrig kjenner til om kundens situasjon.

For forsikringsformidlingsforetak gjelder kravene i forsikringsformidlingsforskriften § 3-1 fjerde ledd og femte ledd, se punkt 10.3.1.

11.2 EØS-rett

Minimumskravet etter direktivet er at forsikringsdistributøren før inngåelsen av enhver forsikringsavtale, skal fastlegge kundens forsikringskrav og behov på basis av informasjon innhentet fra kunden. Dette gjelder uavhengig av om det ytes rådgivning. Kunden skal i tillegg gis objektiv informasjon om forsikringen slik at kunden kan treffe en informert beslutning. Det vises redegjørelsen i punkt 10.3.2. I tillegg til minimumskravet om fastleggelse av kundens forsikringsbehov, oppstiller IDD ytterligere to mulige trinn: forslag og rådgivning.

Av artikkel 20 nr. 1 andre avsnitt følger det at enhver avtale som *foreslås* skal være i samsvar med kundens forsikringskrav og behov; en såkalt "demands and needs test".

IDD stiller ikke krav om rådgivning før det inngås avtaler om forsikring. Men det følger av artikkel 20 nr. 1 tredje avsnitt at når det ytes rådgivning før avtaleinngåelsen, skal forsikringsdistributøren gi en personlig anbefaling til kunden som forklarer hvorfor et bestemt produkt best oppfyller kundens forsikringskrav og behov. I direktivet er rådgivning definert som en personlig anbefaling til en kunde, enten etter anmodning fra kunden eller på forsikringsdistributørens initiativ, vedrørende én eller flere forsikringsavtaler, jf. artikkel 1 nr. 15. Rådgivning etter direktivet må med andre ord oppfylle visse kriterier.

Den enkelte medlemsstat kan bestemme at rådgivning som nevnt i artikkel 20 nr. 1 tredje ledd skal være obligatorisk for salg av alle forsikringsprodukter eller for visse produkter, jf. artikkel 22 nr. 2 tredje ledd.

11.3 Finanstilsynets vurdering

Det følger av IDD at avtaler som en forsikringsdistributør *foreslår* til en kunde skal være i samsvar med kundens forsikringsbehov, og at dette gjelder uansett på hvilket tidspunkt avtale foreslås; ved avtaleinngåelsen eller ved senere endringer. Finanstilsynet anser at dette følger av reglene om god forretningsskikk og kravet om å ivareta kundens interesser, og ser ikke behov for å regulere de tilfeller en distributør foreslår en avtale. Finanstilsynet legger til grunn at direktivet ikke stiller krav om at distributøren skal foreslå en avtale. Minimumskravet som stilles til forsikringsdistributører etter direktivet er kun å fastlegge kundens forsikringsbehov og gi kunden objektiv og relevant informasjon om produktet.

Når det ytes *rådgivning* før avtaleinngåelsen, skal forsikringsdistributør etter artikkel 20 nr. 1 tredje ledd gi en personlig anbefaling til kunden som forklarer hvorfor et bestemt produkt best oppfyller kundens forsikringskrav og behov. Finanstilsynet bemerker at et forsikringsforetak eller en forsikringsagent etter gjeldende rett ikke har plikt til å informere eller gi råd om andre foretaks produkter, og legger til grunn at det med rådgivning i forannevnte direktivbestemmelse ikke menes rådgivning på basis av en objektiv analyse. Finanstilsynet antar at

poenget med bestemmelsen er krav om begrunnelse og krav om det beste produktet. Hvis foretaket ikke har forsikringer som dekker kundens behov, må foretakets råd gå ut på dette. Nettløsninger med informasjon vil også kunne tilfredsstille rådgivningskravet, men det skal alltid være mulig å kontakte forsikringsforetaket for ytterligere råd. Rådgivning innebærer derfor noe mere enn bare ren informasjon.

Finanstilsynet legger til grunn at kravet til rådgivning i forsikringsavtaleloven § 11-1 første ledd, innebærer rådgivning slik dette må forstås i direktivet. Det er etter Finanstilsynets vurdering derfor ikke behov for å presisere, endre eller innføre nye kategorier med rådgivning, eller benytte andre begreper på den rådgivning som § 11-1 første ledd stiller krav om. Gjeldende rett knyttet til rådgivningskravet i § 11-1 første ledd kan derfor videreføres. Finanstilsynet foreslår imidlertid i tråd med tidligere forslag i høringsnotat av 30. august 2013 om dokumentasjonsplikt ved rådgivning og salg knyttet til alternative spareprodukter å føye til rådgivning i kapitteloverskriften i kapittel 11, slik at den lyder "Selskapets informasjons- og rådgivningsplikt". Videre foreslås det at overskriften i § 11-1 endres til "Informasjon og råd i forbindelse med tegningen".

Finanstilsynet legger til grunn at direktivets krav til begrunnelse er en naturlig følge når det ytes råd, og må også anses å følge av § 11-1.

Den enkelte medlemsstat kan, som nevnt, bestemme at rådgivning som nevnt i artikkel 20 nr. 1 tredje ledd skal være obligatorisk ved salg av alle forsikringsprodukter eller for visse produkter, jf. artikkel 22 nr. 2 tredje ledd. Finanstilsynet legger til grunn at det etter norsk rett gjelder et krav om pliktig rådgivning ved salg av personforsikringer. Personforsikringer dekker også forsikringsbaserte investeringsprodukter. Finanstilsynet anser ikke at det er behov for å stille krav til rådgivning utover det som følger av gjeldende rett. Kravet til rådgivning vil også gjelde for forsikringsdistributører som tilbyr forsikringsavtaler gjennom filial eller grensekryssende virksomhet. For forsikringsbaserte investeringsprodukter foreslås ytterligere presiseringer av rådgivningsplikten. Det vises til punkt 12.

12 Tilleggskrav for forsikringsbaserte investeringsprodukter

12.1 Virkeområde og sentrale definisjoner

12.1.1 Gjeldende rett

Forsikringsbaserte investeringsprodukter er ikke definert i gjeldende rett, men er å anse som en personforsikring i henhold til forsikringsavtaleloven del B. Kravene til informasjon og rådgivning i forsikringsavtaleloven § 11-1 kommer dermed til anvendelse. Livsforsikringsavtaler med investeringsvalg for forsikringstaker, der størrelsen på utbetalt beløp er knyttet til verdien av en egen investeringsportefølje på utbetalingstidspunktet, er eksempel på forsikringsbaserte investeringsprodukter. Livsforsikringer med investeringsvalg omtales ofte som fondsforsikringer, investeringskonto eller unit link.

12.1.2 EØS-rett

Direktivets kapittel VI inneholder tilleggskrav for forsikringsbaserte investeringsprodukter. Med forsikringsbasert investeringsprodukt menes et forsikringsprodukt som har en utløps-

eller gjenkjøpsverdi som helt eller delvis er gjenstand for markedssvingninger, jf. artikkel 2 nr. 17. Det følger av definisjonen at visse forsikringer ikke er forsikringsbasert investeringsprodukt. Dette gjelder skadeforsikringer samt livsforsikringer som er rene risikoprodukter. Produkter som har pensjon som hovedformål er også unntatt.

Bestemmelsene i kapittelet supplerer kravene som følger av direktivet artikkel 17, 18, 19 og 20 ved distribusjon av forsikringsbasert investeringsprodukt, og retter seg mot forsikringsforetak og forsikringsformidlingsforetak, jf. artikkel 26.

Kapittel VI oppstiller i all hovedsak tilsvarende krav som i MiFID, som gjelder ved salg av finansielle instrumenter. Formålet er å sikre forsikringstakere like god beskyttelse selv om spareinstrumenter er pakket som et forsikringsprodukt. Kapittelet inneholder blant annet særlige regler om god forretningsskikk, håndtering av interessekonflikter og informasjonskrav til kunder og regler om hensiktsmessighets- og egnethetsvurdering av kunder.

12.1.3 Finanstilsynets vurdering

Finanstilsynet har vurdert om det bør inntas en definisjon i forsikringsavtaleloven av forsikringsbasert investeringsprodukt, og om det bør tas inn særskilte bestemmelser som fastsetter de tilleggskravene som gjelder for forsikringsbaserte investeringsprodukter. Forsikringsavtaleloven del B, og særlig kapittel 11, dekker de grunnleggende kravene som også gjelder ved salg av forsikringsbaserte investeringsprodukter. Finanstilsynet er skeptisk til å detaljregulere én type produkt innenfor personforsikringer i loven. Finanstilsynet foreslår at de nærmere reglene fastsettes i forskrift. Det vises til forslag til forsikringsavtaleforskrift del B, hvor det i § 10 foreslås en definisjon av forsikringsbaserte investeringsprodukter. Definisjonen er i samsvar med forslaget til ny PRIIPs-lov § 2 bokstav c), men slik at det presiseres at det ikke omfatter livsforsikringer som har pensjon som hovedformål. Finanstilsynet legger til grunn at livsforsikring med rentegaranti heller ikke oppfyller kriteriene i definisjonen i direktivet.

12.2 Egnethets- og hensiktsmessighetsvurdering

12.2.1 Gjeldende rett

Forsikringsbaserte investeringsprodukter er personforsikringer, slik at kravene til informasjon og rådgivning i forsikringsavtaleloven § 11-1 gjelder. Som nevnt i punkt 10.3.1 og 11.1 har Finanstilsynet i forvaltningspraksis stilt omfattende krav til hvilke opplysninger som skal innhentes fra kunden for å sikre at råd om å tegne et slikt produkt faktisk dekker et forsikrings- og sparebehov hos kunden av den typen produktet forutsetter. I markedsføringen av slike produkter med investeringsvalg for forsikringstaker, har muligheten for hyppige bytter av underliggende eiendeler kombinert med gunstigere regler for gevinstbeskatning, blitt fremhevet. Finanstilsynet har uttalt at avdekkingen av kundens krav og behov innebærer en egnethetsvurdering, og i rundskriv 14/2016 uttales at forsikringsforetaket i forbindelse med tegningen skal analysere forsikringstakerens forsikrings- og sparebehov. Momenter i vurderingen vil være forsikringstakerens inntekts- og formuesposisjon generelt, herunder øvrige forsikringer og investeringer, antall år til pensjonsalder, risikovilje, kompetanse, erfaring fra markedet for finansielle instrumenter og om forsikringstakeren er i stand til å forstå risikoen i produktet.

Forsikringsavtaleloven § 11-3 har regler om informasjon om forsikringen i forsikringstiden. Forsikringsforetaket skal på forsvarlig måte holde forsikringstakeren orientert om viktige

sider av forsikringsavtalen, herunder premiebetaling, forsikringssum mv. Foretaket skal også orientere om alternative forsikringsformer eller nye tilleggsdeknninger som innføres i forsikringsperioden. Videre vil regler om kontoutskrift i kapittel 8 i forskrift 30. juni 2006 nr. 869 til forsikringsvirksomhetsloven (livsforsikring mv.) kunne få anvendelse.

For livsforsikringer med investeringsvalg har Finanstilsynet lagt til grunn at foretaket som et minimum må gi kunden tilgang til viktig og dekkende informasjon når kunden vil bytte investeringer. Denne kan for eksempel gis på foretakets nettsider, men med mulighet for å ta kontakt med foretaket eller dets agenter. Informasjonsplikten forsterkes ved investeringsvalg som omfatter mere risikofylte finansielle instrumenter. Informasjon på nettsiden alene vil da normalt vanskelig kunne oppfylle informasjonsplikten. Finanstilsynets har lagt til grunn at et slikt bytte i praksis vil kreve individuell rådgivning i forkant og ikke kan gjennomføres på nettet.

12.2.2 EØS-rett

Artikkel 20 nr. 1 om fastlegging av kundens forsikringsbehov og plikt til å gi kunden objektiv og relevant informasjon om forsikringen gjelder også ved salg av forsikringsbaserte investeringsprodukter.

Hvis det ytes rådgivning om et forsikringsbasert investeringsprodukt, stiller IDD i tillegg krav om gjennomføring av en såkalt egnethetsvurdering. Foretaket skal i så fall innhente opplysninger om kundens kunnskap og erfaring på det relevante investeringsområdet, kundens finansielle situasjon (bl.a. evne til å bære tap) og investeringsmål (bl.a. risikovillighet/toleranse). Dette skal sikre at foretaket anbefaler kunden de forsikringsbaserte investeringsprodukter som egner seg for kunden, og som særlig samsvarer med kundens risikovillighet/toleranse og evne til å bære tap (egnethetsvurdering). Det vises til artikkel 30 nr. 1. Dersom det ytes investeringsrådgivning om et pakket produkt, jf. artikkel 24, skal egnetheten gjelde hele produktet, jf. 30 nr. 1 andre ledd.

Artikkel 30 stiller ikke krav om begrunnelse, men kravet til rådgivning innebærer at anbefalingen må begrunnes, jf. artikkel 20 nr. 1 tredje avsnitt. Av artikkel 30 nr. 5 følger dessuten at kunden skal forelegges en egnethetserklæring før transaksjonen gjennomføres, og denne skal spesifisere foretakets råd og begrunne hvordan rådet svarer til kundens preferanser, mål og andre egenskaper.

Ved salg uten at det ytes rådgivning, stiller IDD kun krav om hensiktsmessighetsvurdering, jf. artikkel 30 nr. 2. I så fall skal det innhentes informasjon om kundens kunnskap om og erfaring med det relevante investeringsområdet. Dette skal sette forsikringsformidleren og forsikringsforetaket i stand til å vurdere om den påtenkte tjenesten eller produktet passer for kunden, såkalt hensiktsmessighetsvurdering. Hvis nevnte aktører vurderer at det aktuelle produktet ikke passer for kunden, skal den advare kunden om dette. Advarselen kan gis i en standardisert form. Hvis kunden velger å ikke gi de nødvendige opplysningene til bruk for hensiktsmessighetsvurderingen, skal foretaket på tilsvarende måte advare kunden om at det ikke er i stand til å vurdere om et produkt er passende for kunden.

Medlemsstaten kan bestemme at også hensiktsmessighetsvurdering kan utelates dersom visse betingelser er oppfylt (execution only), jf. artikkel 30 nr. 3. Betingelsene er blant annet at

produktet bare kan være eksponert mot finansielle instrumenter som anses for å være ikke-komplekse i henhold til MiFID, og formidlingen må ha kommet i stand etter kundens initiativ.

Kommisjonen er gitt myndighet til å fastsette nivå 2-regler om opplysningene som skal innhentes fra kunder knyttet til egnethets- og hensiktsmessighetsvurderingen, jf. artikkel 30 nr. 6. EIOPA sendte 1. februar 2017 tekniske råd til Kommisjonen.

12.2.3 Finanstilsynets vurdering

Forsikringsavtaleloven § 11-1 stiller krav om rådgivning ved tegning av personforsikringer. Finanstilsynet legger til grunn at kravet om rådgivning innebærer at det alltid skal gjennomføres egnethetsvurdering ved salg av forsikringsbaserte investeringsprodukter. Dette innebærer også at det ikke er behov for å gjennomføre IDDs bestemmelser om hensiktsmessighetsvurdering, og at innføring av muligheten til å gjennomføre salg av slike produkter på "execution only"-basis ikke er aktuell. Finanstilsynet viser til at nevnte muligheter uansett ville bety en svekkelse av forbrukervernet i forhold til gjeldende rett.

Finanstilsynet bemerker at ordlyden i artikkel 30 nr. 1 er "når det ytes rådgivning", og legger til grunn at kravet om egnethetsvurdering ikke er knyttet til tidspunktet for avtaleinngåelse, men gjelder på ethvert tidspunkt rådgivning ytes. Dersom det for eksempel etter salget av et forsikringsbasert produkt gis råd om stadig bytte av underliggende finansielle instrumenter eller bytte av forhåndsdefinerte investeringsprofiler (modellporteføljer) med ulik risikoprofil, må det foretas en ny egnethetstest der nytten av å bytte må være høyere enn kostnadene.

Finanstilsynet har i forslag til forsikringsavtaleforskrift § 15 gitt en bestemmelse om egnethetsvurdering. Bestemmelsen gjelder ikke bare før det inngås avtale, men ethvert tidspunkt det ytes rådgivning. Bestemmelsen tilsvarer artikkel 30 nr. 1. Finanstilsynet har vurdert om det i forskriften bør gis en bestemmelse som ytterligere lovfester den forvaltningspraksis som har etablert seg knyttet til tegning av livsforsikring med investeringsvalg og senere bytter av underliggende, men har kommet til at det ikke er nødvendig under henvisning til det samlede forslaget til endringer. Det vises særlig til den foreslåtte presiseringen i forsikringsavtaleloven § 11-1 om fastleggelse av kundens forsikrings- og sparebehov, bestemmelsen om egnethetsvurdering og ellers til presiseringen om at informasjon og råd generelt skal tilpasses avtalens kompleksitet og type kunde.

Finanstilsynet har videre vurdert om forslaget til §§ 14-16 skal gjelde generelt for livsforsikringer med investeringsvalg, herunder livsforsikringer som har pensjon som hovedformål, f.eks. fripoliser med investeringsvalg. Finanstilsynet peker på at slike avtaler også er underlagt særlige informasjons- og rådgivningskrav i pensjonslovene med forskrifter, herunder de særlige kravene som følger av blant annet foretakspensjonsloven §§ 4-7 a og 4-7 b med forskrifter, og at en vurdering av hvilke regler som skal gjelde for slike produkter i så fall bør undergis en helhetlig vurdering, jf. også Finanstilsynets forslag til høringsnotat om PRIIPs av 30. oktober 2016 og omtalen av individuelle pensjonsprodukter.

12.3 Informasjonskrav til kunden

12.3.1 Gjeldende rett

Det følger av forsikringsavtaleloven § 11-1 andre ledd at forsikringstaker skal ha informasjon om viktige sider av forsikringen, jf. også utfyllende forskrift fastsatt i medhold av § 11-4. Det vises til punkt 10.3.1.

12.3.2 EØS-rett

I artikkel 29 er det fastsatt tilleggskrav til informasjon når det gjelder alle omkostninger og tilknyttede gebyrer knyttet til distribusjon av disse produktene. Kravene kommer i tillegg til kravene som følger av artikkel 18 og artikkel 19 nr. 1 og nr. 2, og skal gis til kunden i god tid før avtaleinngåelse.

I første ledd fastsettes hvilken informasjon som minimum skal gis. Dersom det ytes rådgivning, skal det informeres om hvorvidt det vil bli gitt en *periodisk vurdering av egnetheten*, jf. artikkel 30, og det skal gis veiledning og relevante advarsler om *risikoer* forbundet med investeringsproduktet eller foreslåtte investeringsstrategier. Det er også regler om informasjon om samtlige kostnader og *tilknyttede gebyrer*. Når det gjelder samtlige kostnader og hvordan kunden skal betale, vil dette ikke bare omfatte dem som er knyttet til distribusjonen av produktet, men også alle øvrige kostnader som ligger i produktet som løpende kostnader, f.eks. forvaltningskostnader som vil påløpe i verdipapirfond. Eventuelle løpende provisjoner skal det også informeres om.

Informasjonen skal gis i en forståelig form og på en måte som gjør kunder i stand til å forstå det tilbudte forsikringsbaserte investeringsproduktets art og risiko og dermed å ta informerte investeringsbeslutninger. Informasjonen skal dessuten gis samlet. Kostnadene skal spesifiseres dersom kunden ber om det. Informasjonen kan tillates gitt i standardisert format.

12.3.3 Finanstilsynets vurdering

Finanstilsynet har foreslått en bestemmelse i forslag til forsikringsavtaleforskrift § 14 som gjennomfører kravene i artikkel 29 nr. 1. Finanstilsynet bemerker at i tillegg vil PRIIPs-forordningen gjelde for forsikringsbaserte investeringsprodukter. Kunden skal etter forordningen ha nøkkelinformasjon om produktet i god tid før det inngås avtale, som sammenfatter vesentlig informasjon om produktet. Forordningen stiller omfattende krav til informasjon om alle typer kostnader og gebyrer mv. Det vises til Finanstilsynets høringsnotat om gjennomføring av PRIIPs-forordningen av 30. oktober 2016.

12.4 Dokumentasjon og rapportering til kunder

12.4.1 Gjeldende rett

Kunderegister

Forsikringsavtaleloven § 17-1 (livsforsikringsregisteret) første ledd fastsetter at et livsforsikringselskap skal registrere de livsforsikringsavtaler som det inngår. For den enkelte avtale skal registeret inneholde opplysninger om forsikringsvilkårene som gjelder for avtalen, de fastsatte rettigheter vedrørende fremtidige ytelser, premiebetaling og hvem som er forsikringstaker og forsikret. Finansforetaksloven § 13-5 om krav til forsvarlig virksomhet og klare og hensiktsmessige styrings- og kontrollordninger, innebærer at foretaket må ha systemer for å ha oversikt over hvilke forsikringsforpliktelser foretaket til enhver tid har påtatt seg. Dette er også en nødvendig forutsetning for å kunne vurdere risiko og samlet kapitalbehov, jf. finansforetaksloven § 13-6.

For forsikringsformidlingsforetak gjelder forskrift av 22. september 2008 nr. 1080 om risikostyring og internkontroll. Kravene i forskriften til forsvarlig styring og kontroll forutsetter at foretaket har oversikt over hvilke forsikringsavtaler som er inngått med hvilke forsikringstakere og med hvilket innhold.

Rapportering

For en rekke livs- og pensjonsforsikringskontrakter gjelder det regler om kontoutskrift i kapittel 8 i forskrift 30. juni 2006 nr. 869 til forsikringsvirksomhetsloven (livsforsikring mv.). Kontoutskrift skal sendes forsikringstakeren senest tre måneder etter utløpet av året. For forsikringskontrakter med rett til overskudd, er fristen fem måneder. Kontoutskriften viser blant annet saldoen ved utgangen av foregående år og utgangen av året, samt alle bevegelser som er relevante for saldoens utvikling.

Dokumentasjon av rådgivning

Når det gjelder dokumentasjon av råd som er gitt har Finanstilsynet i rundskriv 14/2016 om informasjon og rådgivning punkt 3.4 om dokumentasjon uttalt følgende:

"Det er et skriftlighetskrav knyttet til forsikringsforetakenes og forsikringsagentenes informasjonsplikt i forsikringsavtaleloven og forsikringsformidlingsloven med tilhørende forskrift. Det er ikke eksplisitte krav om skriftlighet og dokumentasjon av rådgivningen eller salget. Men forsikringsagentene har en plikt til å gi en skriftlig sammenfatning av forsikringstakerens krav og behov og begrunnelsen for rådene som er gitt.

Det følger imidlertid av regler om risikostyring at forsikringsforetak og forsikringsagenter skal ha rutiner og systemer for hvilke forsikringsavtaler som er inngått med hvilke forsikringstakere og med hvilket innhold. Etter Finanstilsynets oppfatning må salg og rådgivning av livsforsikring med investeringsvalg dokumenteres, for å sikre god internkontroll og styrke forbrukervernet.

Verdipapirforetakenes dokumentasjonskrav ved rådgivning og salg knyttet til finansielle instrumenter er regulert i verdipapirhandelloven. Finanstilsynet legger til grunn at all rådgivning og salg fra verdipapirforetaket skal dokumenteres, dvs. også virksomhet knyttet til alternative spareprodukter, som for eksempel unit linked-kontrakter."

12.4.2 EØS-rett

Artikkel 30 nr. 4 fastsetter at forsikringsformidleren eller forsikringsforetaket skal registrere kunden og de dokumentene som er avtalt mellom kunden og foretaket, i et kunderegister. Partenes rettigheter og plikter og øvrige avtalte vilkår skal også framgå. Rettigheter og plikter kan framgå ved henvisning til andre dokumenter mv.

I artikkel 30 nr. 5 er det fastsatt rapporteringspliktregler: forsikringsformidleren eller forsikringsforetak skal gi kunden rapporter om den tjenesten som er ytet på et varig medium. Rapportene skal omfatte periodiske rapporter til kunden, hensyntatt de aktuelle forsikringsbaserte investeringsproduktene form og kompleksitet og tjenesteytelsen til kunden. Den skal også omfatte påløpte kostnader.

Hvis det er ytet rådgivning om et forsikringsbasert investeringsprodukt, skal forsikringsformidleren eller forsikringsforetaket før inngåelsen av avtalen gi kunden en egnethetserklæring på et varig medium, der rådgivningen spesifiseres og det fremgår hvordan produktet tilfredsstiller kundens ønsker, mål og andre karakteristika hos kunden.

Hvis avtalen er inngått ved hjelp av fjernkommunikasjon slik at egnethetserklæringen ikke har blitt overlevert før inngåelsen av avtalen, kan forsikringsformidleren eller forsikringsforetaket

gi egnethetserklæringen på et varig medium umiddelbart etter avtaleinngåelsen dersom kunden har samtykket i dette og kunden er gitt muligheten til å utsette avtaleinngåelsen. Vilkårene i artikkel 23 nr.1 til 4 gjelder.

Dersom en forsikringsformidler eller et forsikringsforetak har informert kunden om at det vil bli gjennomført en periodisk vurdering av egnetheten, skal den periodiske egnethetsrapporten inneholde en ajourført erklæring om hvordan det forsikringsbaserte investeringsproduktet oppfyller kundens ønsker og mål og andre karakteristika hos kunden. Det vises til artikkel 30 nr. 5 fjerde ledd.

12.4.3 Finanstilsynets vurdering

Finanstilsynet legger til grunn at kravene til kunderegister, rapporter og egnethetsvurderinger dreier seg om krav til skriftlighet og ikke om krav til dokumentasjon av selve rådgivningen eller hensiktsmessighetsvurderingen.

Finanstilsynet foreslår å ta inn en bestemmelse om egnethetsvurdering som skal gis kunden før det inngås avtale, krav til rapportering og et krav om dokumentasjon av rådgivningen, se forslag til forsikringsavtaleforskriften § 16. Dokumentasjonen som forslaget til § 16 gir anvisning på, herunder rapportene, skal oppbevares av foretaket i fem år. Krav til kunderegister anses å følge av gjeldende rett, jf. 12.4.1. Når det gjelder forslaget i § 16 om at begrunnelsen skal inkludere hele rådgivningsprosessen og være minst så fyllestgjørende at Finanstilsynet kan kontrollere at reglene er fulgt, går dette ordlydsmessig lengre enn IDD. Dette anses imidlertid nødvendig også for foretakene som skal kontrollere etterlevelse av informasjons- og rådgivningskravene som gjelder.

12.5 Profesjonelle investorer

IDD åpner for at medlemsstatene kan fastsette at visse opplysninger om distribusjonen, omkostninger og tilknyttede gebyrer, opplysninger knyttet til egnethets- og hensiktsmessighetsvurdering samt krav til rapportering til kundene, ikke skal kreves levert til en profesjonell kunde ved formidling av forsikringsbaserte investeringsprodukter. Det vises til artikkel 22 nr. 1 andre avsnitt.

Som profesjonell kunde regnes kunder som oppfyller kriterier angitt i MiFID II. Blant annet nevnes store foretak som oppfyller nærmere angitte krav til balansesum, nettoomsättning mv., nasjonale og regionale myndigheter og visse institusjonelle investorer. Kunder som ikke er omfattet av opplistingen, kan på gitte vilkår be om å bli behandlet som profesjonelle kunder.

Kravene i IDD er satt av hensyn til ikke-profesjonelle kunder, og det må antas at profesjonelle kunder har tilstrekkelige ressurser til å ivareta egne forsikringssparebehov som kan tilsi andre regler for denne gruppen. Finanstilsynet har imidlertid registrert at regler om at en ikke-profesjonell kunde kan be om å bli behandlet som profesjonell, kan ha blitt benyttet til å omgå regelverket som gjelder ikke-profesjonelle. Siden markedet for forsikringsbaserte investeringsprodukter uansett antas å være dominert av ikke-profesjonelle kunder, foreslår ikke Finanstilsynet å innføre egne regler for profesjonelle investorer.

12.6 Uavhengig rådgivning

IDD fastsetter at medlemsstatene kan kreve at en forsikringsformidler som informerer kunden om at det ytes *uavhengig* rådgivning, skal vurdere et tilstrekkelig stort antall forsikringsprodukter på markedet som er tilstrekkelig forskjelligartet med hensyn til form og produkttilbyder, for å sikre at kundens mål oppfylles og ikke begrenses til forsikringsprodukter som utstedes eller tilbys av enheter som har tette forbindelser med forsikringsformidleren. Det vises til artikkel 29 nr. 3 fjerde ledd.

Begrepet uavhengig rådgivning er ikke benyttet ellers i IDD. Finanstilsynet antar at konseptet er hentet fra MiFID eller er ment å dekke distributører som er ukjente for norsk rett. Etter MiFID II skal kunden gis informasjon om det ytes "uavhengig investeringsrådgivning" eller "ikke-uavhengig investeringsrådgivning". Det følger også av MiFID II at foretak som yter "uavhengig investeringsrådgivning" ikke kan begrense produktutvalget til finansielle instrumenter som utstedes eller tilbys av foretaket selv eller foretak med nære økonomiske og juridiske forbindelser til foretaket.

En forsikringsagent er avtalerettslig forpliktet til å opptre på vegne av et forsikringsforetak, og kan ikke tilby uavhengig rådgivning. En forsikringsmegler skal per definisjon være uavhengig. Dette gjelder både når megler gir kunden råd ut fra en analyse av et så stort antall av de på markedet disponible forsikringsløsninger som mulig, og der virksomheten består i å presentere kunden for forsikringsløsninger fra et eller flere forsikringsforetak, uten at det er inngått uttrykkelig avtale med forsikringsforetakene om dette. Det er gitt utførlige bestemmelser i forsikringsformidlingsloven om at en forsikringsmegler ikke må opptre på en måte som er egnet til å skape tvil om dets stilling som uavhengig mellomledd. Finanstilsynet foreslår derfor ikke bestemmelser om uavhengig rådgiver ved formidling av forsikringsbaserte investeringsprodukter.

13 Krav til skriftlighet, valg av medium og fjernsalg

13.1 Gjeldende rett

Forsikringsavtaleloven har ingen særskilt bestemmelse som stiller krav om skriftlighet, men skriftlighet er forutsatt i en rekke enkeltbestemmelser og i forskrifter til loven. Forskrift 5. mai 1995 nr. 581 om opplysningsplikt for avtaler om livsforsikring gir utfyllende regler til forsikringsavtaleloven kapittel 11, og fastsetter i § 7 at opplysningene som skal gis forsikringstaker skal gis skriftlig på en presis og utvetydig måte.

Forsikringsavtaleloven § 20-3 om bruk av elektronisk kommunikasjon fastsetter at krav om skriftlighet i eller i medhold av forsikringsavtaleloven ikke er til hinder for at selskapet gjør bruk av elektronisk kommunikasjon dersom den som skal motta dokumentet, uttrykkelig har godtatt dette. Det samme gjelder for andre bestemmelser i eller i medhold av forsikringsavtaleloven om at det skal gis eller sendes opplysninger, melding, varsel eller liknende.

I forsikringsformidlingsloven § 5-5 om informasjonsvilkår er det fastsatt krav til hvordan informasjon til kunder i henhold til § 5-4 skal gis. Informasjonen skal gis på papir eller et

annet varig medium som er disponibelt og tilgjengelig for kunden, og informasjonen skal gis på en tydelig og nøyaktig måte som er forståelig. Varig medium er ikke definert. Informasjonen skal dessuten som hovedregel gis på norsk. Bestemmelsen gjelder også for forsikringsagenter, jf. forsikringsformidlingsloven § 7-7.

13.2 EØS-rett

Artikkel 23 har krav til måten informasjonen i henhold til artikkel 18, 19, 20 og 29 skal gis til kunden. Informasjonen skal gis på en tydelig og nøyaktig måte som er forståelig for kunden, og den skal være gratis. Det oppstilles tre alternative former for tilgjengeliggjøring av informasjon:

- papir
- annet varig medium enn papir
- nettsted

Med varig medium menes en innretning som gjør det mulig for kunden å lagre informasjon som gjør det mulig å søke etter informasjonen i et tidsrom tilpasset formålet med informasjonen, og som gir mulighet til uendret gjengivelse av den lagrede informasjonen, se artikkel 2 nr. 18.

Direktivets hovedregler at informasjon skal gis i papirformat. For annet varig medium eller nettsted må vilkårene i henholdsvis artikkel 23 nr. 4 og 5 være oppfylt. Blant annet er det et krav om at kunden har fått valget mellom å få informasjonen på papir eller annet varig medium/nettsted, og at kunden er innforstått med valget av annet varig medium eller nettsted. I tillegg må annet medium enn papir anses passende, og dette kravet er nærmere utdypet i artikkel 23 nr. 6. Kunden skal alltid kunne be om å få et papireksemplar, jf. artikkel 23 nr. 3. Det kan ikke tas vederlag for slik kopi.

Artikkel 23 nr. 7 regulerer telefonsalg. Ved telefonsalg skal de opplysninger som forsikringsformidleren gir til kunden før avtaleinngåelse, herunder IPID, gis i overensstemmelse med EU-reglene for fjernsalg av finansielle tjenesteytelser. Selv om kunden har valgt å motta opplysningene på et annet varig medium enn papir i samsvar med artikkel 23 nr. 4, skal forsikringsdistributør gi opplysningene til kunden i overensstemmelse med artikkel 23 nr. 1 eller 2 umiddelbart etter avtaleinngåelsen.

13.3 Finanstilsynets vurdering

Kravet til skriftlighet og språk er videreført i forslag til forsikringsavtaleforskrift § 4 og er tatt inn i forskriftens generelle del.

Kravet til samtykke for å bruke elektronisk kommunikasjon i forsikringsavtaleloven viser at papirformatet fortsatt er hovedregelen for informasjonsgivning etter norsk rett. Elektronisk kommunikasjon omfatter etter sin ordlyd både nettbasert informasjon og andre elektroniske innretninger slik som CD-rom og minnepinne mv. og anses derfor å dekke direktivets alternativer til papirformatet.

Finanstilsynet anser at forsikringsavtalelovens krav om at "kunden uttrykkelig har godtatt" bruk av elektronisk kommunikasjon, dekker direktivets krav om at kunden skal ha fått et valg og at det er klarhet om hvordan informasjonen skal gis elektronisk. Finanstilsynet legger

videre til grunn at ordningen med samtykke også avdekker om kunden har de nødvendige tekniske innretningene på plass og om informasjonsmåten er hensiktsmessig.

Forsikringsavtaleloven krever ikke eksplisitt at informasjon som gis gjennom elektronisk kommunikasjon skal være tilgjengelig over tid. Finanstilsynet anser det som hensiktsmessig at et slikt krav lovfestes slik at forsikringsforetak og forsikringsformidlere får en formell plikt til å ha relevant informasjon tilgjengelig så lenge kunden kan ha et behov for den. I dette ligger både et krav om at informasjonen ikke skal slettes for tidlig og et krav om at systemer mv. skal vedlikeholdes. Finanstilsynet viser til lovforslaget § 20-3 andre ledd.

Forsikringsformidlingsforetak er pålagt enkelte informasjonskrav som ikke følger av forsikringsavtaleloven. Finanstilsynet foreslår å videreføre gjeldende forsikringsformidlingslov § 5-5, men bringe den i samsvar med krav til bruk av elektronisk kommunikasjon i direktivet, se forslag til ny forsikringsformidlingslov § 42.

Finanstilsynet legger til grunn at reglene i lov 20. juni 2014 nr. 27 om opplysningsplikt og angrerett ved fjernsalg utenom faste forretningslokaler (angrerektloven) dekker vilkårene for fjernsalg av forsikringsavtaler, se særlig kapittel 7. For forsikringsformidlingsforetak foreslås dette presisert i ny § 3-3 i forsikringsformidlingsforskriften.

14 Grensekryssende virksomhet og filialetablering i EØS

14.1 Innledning

Etter gjeldende rett har forsikringsformidlingsforetak med tillatelse fra hjemlandsmyndigheten adgang til å drive tilsvarende forsikringsformidlingsvirksomhet innen hele EØS. Dette såkalte "single passport"-regimet videreføres i IDD. Selv om IDD regulerer all forsikringsdistribusjon, gjelder reglene om grensekryssende virksomhet og virksomhet gjennom filialer bare for forsikringsformidlere. Forsikringsforetakene er underlagt regler i finansforetaksloven kapittel 4 og 5 som er basert på forsikringsdirektivet.

Regelverket i IDD er mer utførlig enn IMD, og har nå større likhetstrekk med det tilsvarende regelverket i forsikringsdirektivet. IDD skiller mellom grensekryssende virksomhet og virksomhet gjennom filialer. All permanent virksomhet i en annen EØS-stat skal behandles som filialvirksomhet. Det vises til fortalens punkt 25 hvor dette presiseres. Reglene om grensekryssende virksomhet vil gjelde for mer sporadisk eller midlertidig virksomhet som drives på vertslandets territorium.

IDD har regler om tilsyn som varierer med de ulike delene av regelverket. Om det er hjemlands- eller og vertslandsregler som skal gjelde for forsikringsformidlingsvirksomhet i andre EØS-stater er derfor sentralt.

Direktivet har ulike regler for vertslandets oppfølging av regelverksbrudd, avhengig av om formidlingsvirksomheten drives gjennom filial eller om virksomheten på vertslandets territorium er av midlertidig og sporadisk karakter.

Der det er tale om mulige brudd på organisatoriske krav, slik som egnethetskrav, er det fastsatt prosedyrer for samarbeid mellom vertslands- og hjemlandstilsynet. Oppfølging av brudd på regler om rådgivning og informasjon, god forretningsskikk mv. synes å ligge helt til vertslandstilsynet.

IDD har også egne regler som skal motvirke tilsyns- og regelverksarbitrasje. Det åpnes for avtaler mellom tilsynsmyndigheter hvor tilsynet overføres fra hjemlandet til vertslandet, men det settes strenge vilkår for når bestemmelsene kan anvendes.

14.2 Melding om grensekryssende virksomhet fra Norge til annen EØS-stat

14.2.1 Gjeldende rett

Forsikringsformidlingsloven § 8-1 gir norske forsikringsformidlere adgang til å formidle forsikring innen hele EØS-området. Den som ønsker å utøve forsikringsformidling i annen EØS-stat skal gi Finanstilsynet melding om dette. Meldingen skal inneholde opplysninger om i hvilken stat formidlingsforetaket ønsker å drive virksomhet. Er det tale om filialetablering, må meldingen inneholde opplysninger om filialens adresse. Senest én måned etter mottakelsen av melding skal Finanstilsynet underrette tilsynsmyndigheten i vertsstaten, men bare når vedkommende myndighet ønsker slik underretning. Forsikringsformidler skal samtidig underrettes om oversendelsen. Forsikringsformidleren kan starte sin virksomhet én måned etter den dato formidler ble underrettet. Forsikringsformidler kan starte sin virksomhet umiddelbart dersom vertsstaten ikke ønsker å bli underrettet. Forsikringsformidler har plikt til å gi melding til Finanstilsynet om endringer i de forhold som er meldepliktige.

Norske formidlingsforetak som ønsker å drive gjennom et utenlandsk datterforetak er også pliktig til å melde dette til Finanstilsynet. Denne meldeplikten er ikke basert på regler i IMD. Det samme gjelder Finanstilsynets kompetanse til å forby formidling av forsikring til utenlandsk forsikringsforetak med hovedsete utenfor EØS med vilkår eller premier som Finanstilsynet finner å være ubetryggende eller urimelige. Tilsvarende gjelder formidling til forsikringsforetak innenfor EØS men bare dersom vilkår og premier er urimelige.

14.2.2 EØS-rett

Grensekryssende virksomhet

Før et forsikringsformidlingsforetak kan utøve grensekryssende virksomhet i annen EØS-stat, skal det sende en melding til hjemlandstilsynet med et nærmere angitt innhold. Meldingen skal bl.a. opplyse navn på formidler, hvilken kategori forsikringsformidler det er tale om, navn på forsikringsforetaket det eventuelt representerer, og eventuelt hvilke forsikringsklasser forsikringsformidlingen vil omfatte. Det vises til artikkel 4.

Hjemlandstilsynet har en frist på en måned til å behandle meldingen før tilsynet enten må oversende meldingen til tilsynsmyndigheten i den aktuelle EØS-stat eller gi formidleren et begrunnet avslag. Forsikringsformidlingsforetaket kan starte virksomheten når det har mottatt underretning fra hjemlandstilsynet om at vertslandstilsynet har bekreftet mottakelsen av meldingen. Hvis det er relevant skal hjemlandstilsynet samtidig informere forsikringsformidlingsforetaket om oversikten som vertsstaten plikter å ha på sine nettsider om regelverket som gjelder for virksomheten i vertsstaten jf. artikkel 11. Lenker til informasjon om vertslandsregelverket skal ligge på EIOPAs nettsider.

Forsikringsformidler har plikt til å gi melding til Finanstilsynet om endringer i de forhold som er meldepliktige

Filialetablering

Artikkel 6 fastsetter vilkårene for adgang til å etablere og drive virksomhet gjennom filial eller gjennom annen permanent tilstedeværelse i en annet EØS-stat. Det synes å fremgå av bestemmelsen, sett i sammenheng med fortalen, at avtaler med underagenter etablert i en annen EØS-stat skal regnes som en filialetablering.

IDD innfører regler om meldingen som har likhetstrekk med tilsvarende regler i IMD. Før forsikringsformidlingsforetaket kan starte permanent virksomhet i en annen EØS-stat skal det opplyse hjemlandstilsynet om adressen i vertslandet, navn på personer som er ansvarlig for ledelse av filialen, hvilken kategori forsikringsformidler det er tale om, navn på forsikringsforetaket det eventuelt representerer, og eventuelt hvilke forsikringsklasser forsikringsformidlingen omfatter.

Hjemlandstilsynet må innen en måned fra meldingen er mottatt enten oversende meldingen til tilsynsmyndigheten i den EØS-stat filialen skal etableres i, eller gi et begrunnet avslag. Meldingen til vertslandet skal ikke sendes dersom hjemlandstilsynet har grunn til å tvile på at forsikringsformidlerens administrative organisering eller økonomiske stilling er forsvarlig, vurdert ut fra den virksomhet som er planlagt. Der meldingen sendes til vertlandstilsynet, skal forsikringsformidleren orienteres når meldingen er mottatt av vertslandet.

Tilsynet i vertslandet har en måneds frist på å orientere om regelverket som gjelder for virksomheten på vertslandets territorium. Dette skal gjøres ved en henvisning til den oversikten som vertsstaten plikter å ha på sine nettsider. Hjemlandstilsynet skal videreformidle informasjonen til formidleren og informere formidleren om at denne kan starte virksomheten i vertslandet. Hvis formidleren ikke har mottatt noen underretninger innen en måned fra den ble kjent med mottagelsen i vertlandstilsynet, kan formidleren etablere seg og begynne virksomheten i vertslandet.

Forsikringsformidlingsforetaket må melde om endringer til hjemlandstilsynet minst en måned før endringene iverksettes. Tilsynsmyndighetene i hjemlandet skal orientere vertlandstilsynet om endringene senest innen måned.

14.2.3 Finanstilsynets vurdering

Reglene om filialetablering gjelder enhver permanent tilstedeværelse på vertslandets territorium, herunder tilfeller hvor forsikringsformidler inngår avtaler om samarbeid med underagenter som er etablert i vertslandet. IDD's regler om grensekryssende virksomhet gjelder etter ordlyden bare virksomhet som finner sted på vertslandets territorium. Denne begrensning sett i sammenheng med den vide definisjonen av hva som skal regnes som filialetableringer medfører at regler om grensekryssende virksomhet får et snevert anvendelsesområde.

Forslag til gjennomføring av direktivets regler om norske forsikringsformidlingsforetaks virksomhet gjennom en filial eller en annen fast etablering i en annen EØS-stat er inntatt i lovforslaget § 14.

Forsikringsformidler må etter § 14 første ledd sende en melding til Finanstilsynet med nærmere angitte opplysninger. Meldingen skal sette Finanstilsynet i stand til å vurdere om forsikringsformidlerforetakets organisering eller finansielle situasjon er forsvarlig i forhold til virksomheten som er planlagt. Det er derfor viktig at meldingen inneholder opplysninger om virksomheten og om ledelsen av filialen.

Finanstilsynet foreslår at plikten til å behandle meldinger om filialetablering innen én måned inntas § 14 annet ledd og at Finanstilsynets plikt til å vurdere forsvarligheten av etableringen reguleres i samme bestemmelse. Et vedtak om ikke å sende meldingen videre til vertslandet vil være et enkeltvedtak. Dette innebærer blant annet at det er krav til begrunnelse og at vedtaket kan påklages og prøves rettslig.

Forsikringsformidlingsforetaket kan starte opp virksomheten én måned etter at vertslandet har mottatt melding om filialetableringen, eller på et tidligere tidspunkt hvis Finanstilsynet underretter forsikringsformidlingsforetaket om dette. Slik underretting forutsetter at Finanstilsynet har fått opplyst hvilket regelverk som gjelder for filialens virksomhet. Det vises til lovforslaget § 14 tredje ledd.

Forslag til gjennomføring av direktivets regler om grensekryssende virksomhet er inntatt i § 15. Forsikringsformidler må sende en melding til Finanstilsynet med nærmere angitte opplysninger. Finanstilsynet skal sende meldingen til vertsstatens tilsynsmyndigheter senest innen én måned etter at meldingen er mottatt. Når Finanstilsynet har mottatt bekreftelse fra vertslandstilsynet om at meldingen er mottatt, skal foretaket orienteres om at det kan starte grensekryssende virksomhet i den aktuelle EØS-stat. Finanstilsynet skal samtidig informere foretaket om regelverket foretaket må etterleve i vertslandet ved å henvise til den orienteringen som vertslandet har publisert på sin hjemmeside. Foretaket skal gi melding til Finanstilsynet om enhver endring i forhold som nevnt i første ledd senest en måned før endringen gjennomføres.

14.3 Melding om grensekryssende virksomhet fra annen EØS-stat til Norge

14.3.1 Gjeldende rett

Forsikringsformidlingsloven § 8-2 skiller mellom utenlandske forsikringsmeglere og utenlandske forsikringsagenter. Forsikringsagentvirksomhet som er registrert i annen EØS-stat kan begynne sin virksomhet her i riket gjennom en filial eller som grensekryssende virksomhet når agentvirksomheten har gitt melding til vedkommende myndighet i hjemlandet. Det kreves med andre ord ingen underretning til Finanstilsynet når utenlandske forsikringsagenter vil drive virksomhet til Norge.

Forsikringsmeglere som er registrert i en annen EØS-stat kan starte virksomhet her i riket gjennom en filial eller som grensekryssende virksomhet én måned etter at Finanstilsynet har mottatt melding om den planlagte virksomheten fra tilsynsmyndigheten i selskapets hjemland.

For utenlandske forsikringsmeglingsforetak registrert i en annen EØS-stat gjelder norske lovkrav til informasjon og rådgivning, god meglerskikk, provisjonsforbudet, adgangen til å megle store risikoer til forsikringsforetak med hovedsete utenfor EØS, forsikringsformidlers opplysningsplikt til Naturskadepoolen og opplysningsplikt til Finanstilsynet, jf. § 8-2 første ledd. Reglene om klientkonto er derimot ikke gjort gjeldende for utenlandske

forsikringsmeglere fra EØS. Det må antagelig ses i lys av at regler som stiller krav til klientkonto er et av flere alternative krav til sikring mot underslag i IMD og hvor valg av alternativene hører inn under hjemlandets kompetanse.

14.3.2 EØS-rett

Grensekryssende virksomhet fra annen EØS-stat

Reglene i IDD for melding om grensekryssende virksomhet og filialetablering er beskrevet under punkt 14.2. Vertslandstilsynet må straks bekrefte mottakelsen av meldingen om grensekryssende virksomhet. Forsikringsformidleren kan starte opp virksomheten straks det får informasjon fra hjemlandstilsynet om vertslandstilsynets bekreftelse på mottak av meldingen. Hjemlandet skal samtidig gis informasjon om vertslandets regelverk som vil gjelde for virksomheten. Hjemlandstilsynet skal henvisse til den oversikten som vertslandet plikter å ha om dette på egne nettsider. Lenker til informasjon om vertslandsregelverket skal for øvrig ligge på EIOPAs nettsider.

Filialetablering fra annen EØS-stat

Vertslandstilsynet har, etter å ha mottatt en melding om filialetablering, en måneds frist på å kommunisere regelverket basert på allmenne hensyn som gjelder for virksomheten på vertslandets territorium. Hjemlandstilsynet skal videreformidle informasjonen om regelverket i vertsstaten til formidleren og informere formidleren om at denne kan starte sin virksomhet i vertsstaten. Hvis formidleren ikke har mottatt noen underretninger innen en måned fra vertslandstilsynet mottok melding om etableringen, kan formidleren etablere "filialen" og begynne virksomheten i vertsstaten.

En filial kan ta form som et agentur som etableres av det utenlandske forsikringsformidlingsforetaket i vertsstaten, jf. artikkel 2 nr. 12 og artikkel 6 nr. 1 annet ledd. Det presiseres i fortalen at en filial kan være en person som er uavhengig men som har fullmakt til å handle på vegne av formidleren. Filialdefinisjonen utdypes videre ved at det står at en formidlers permanente tilstedeværelse på en annen medlemsstats område, som tilsvarer en filial, skal behandles på samme måte som en filial, med mindre formidleren lovlig etablerer slik permanent tilstedeværelse i en annen rettslig form.

14.3.3 Finanstilsynets vurdering

Finanstilsynet foreslår regler om notifikasjon og bestemmelser om igangsettelse av virksomhet i Norge i lovforslaget §§ 16 og 17.

Det gis ulike regler i IDD for grensekryssende virksomhet og for filialvirksomhet, herunder gis det ulike regler for oppfølging av regelverksbrudd for henholdsvis filialvirksomhet og annen virksomhet. Direktivet inneholder dessuten lovvalgsregler som heller ikke er helt like for de to typer virksomhet det er tale om.

Filialreglene innebærer at en utenlandsk forsikringsformidler kan etablere en filial i Norge ved å gi en uavhengig norsk "person" permanent fullmakt til å handle på det utenlandske foretakets vegne. En slik uavhengig norsk "person" med permanent fullmakt til å formidle på en utenlandsk formidlers vegne kan ikke samtidig underlegges forsikringsformidlingslovens krav til registrering etter lovforslagets kapittel 2 og 3. Det vises til artikkel 7 om fordeling av tilsynet med filialer mellom hjemlandstilsynet og vertslandstilsynet. Et unntak fra kapittel 2 og 3 mv. forutsetter at det foreligger en gyldig melding om filialetablering sendt fra

forsikringsformidlingsforetakets hjemlandsmyndighet. Det er samtidig presisert i direktivet at hvis formidler lovlig etablerer en permanent tilstedeværelse i en annen rettslig form, så gjelder "vertsstatens" konsesjonskrav. Finanstilsynet foreslår en forskriftshjemmel som åpner for å utfylle eller gjøre unntak fra reglene om filialetablering, herunder gi regler om hva slags virksomhet som er omfattet av retten til filialetablering. Videre foreslår Finanstilsynet å presisere at filialetablering gjelder enhver permanent tilstedeværelse et forsikringsformidlingsforetak med hovedsete i annen EØS-stat har her i riket. Det vises til lovforslaget § 18.

Forsikringsformidling på nett

Formidling via nettsider vil etter IDD i større grad være underlagt forsikringsformidlingsloven enn i dag. Det arbeides i regi av EIOPA med hvordan direktivets regelverk skal forstås og anvendes når det gjelder formidling gjennom nettsider. Spørsmålet er relevant for om regelverket for grensekryssende virksomhet kommer til anvendelse, hvilke lovvalgsregler som skal gjøres gjeldende, og hvordan manglende etterlevelse av vertslandets regler basert på allmenne hensyn skal håndteres. Dette vil for Norges vedkommende være særlig relevant for de lovkrav som gjennomføres og som skjerper direktivets regler. Det vises til reglene om rådgivning ved distribusjon av personforsikringer, herunder forsikringsbaserte investeringsprodukter og forslaget om videreføring av gjeldende provisjonsforbud. Det er mye som taler for at nettsider som retter seg til spesifiserte grupper kunder i andre land enn formidlerens hjemland, og særlig dersom nettsiden bruker andre lands språk, vil bli regnet som grensekryssende virksomhet. Det er også grunn til å regne med at nettsider som er generelle og hvor språket til formidlers hjemland brukes, ikke skal regnes som grensekryssende virksomhet. I tråd med dette ser det ut til at man kanskje også vil regne aktiv markedsføring rettet mot borgere i et annet land enn formidlers eget, som grensekryssende virksomhet. Det er dermed nærliggende å anta at en utenlandsk forsikringsformidler som yter tjenester til norske kunder når kundene selv har henvendt seg til en nettside med et annet lands språk, normalt ikke vil være underlagt det norske regelverk om informasjon mv.

Et særskilt spørsmål er om det er vertslandets eller hjemlandets regler for informasjon og rådgivning (IDD kapittel V og VI) som skal gjelde for forsikringsformidler som bare driver grensekryssende i Norge. Rammen for hva som kan regnes som grensekryssende virksomhet er i utgangspunktet kun virksomhet som foregår på vertslandets territorium som ikke drives fra en permanent etablering. I tillegg kommer formidling gjennom nettsider og aktiv markedsføring som nevnt over. Hovedansvaret for tilsynet ved grensekryssende virksomhet er lagt til hjemlandstilsynet. Ordlyden i artikkel 5 viser direkte til brudd på direktivets regler, i motsetning til brudd på vertslandets nasjonale regelverk. Det kan tilsi at det er hjemlandets regler som skal legges til grunn, herunder hjemlandets gjennomføring av adferdsreglene i IDD kapittel V og VI. Det fremgår på den annen side av artikkel 22 og 29, som åpner for at det kan settes strengere krav til informasjon mv., at det i slike tilfeller er vertsstatens regler som skal gjelde også ved grensekryssende virksomhet. Det fremgår videre av artikkel 11 at regler som skjerper direktivets regler slik som provisjonsforbud og krav om rådgivning også må gjelde utenlandske foretak som driver grensekryssende virksomhet. Regelverket i direktivets kapittel V og VI om informasjon og god forretningsskikk bygger på forbrukervernhensyn og det vil bryte med hovedprinsippene i doktrinen om allmenne hensyn og de alminnelige lovvalgsreglene i forsikringsdirektivet om det skulle være hjemlandets regler som gjelder ved grensekryssende virksomhet.

For filialvirksomhet følger det direkte av artikkel 7 nr. 2 at regler som enten baserer seg på kapittel V eller VI i direktivet (slik som krav til informasjon og god forretningsskikk) eller regler som skjerper reglene, slik som et provisjonsforbud, eller et krav om rådgivning skal gjøres gjeldende for virksomhet som drives i Norge.

Direktivet åpner i artikkel 11 også for at vertslandet kan supplere direktivets regler med andre regler basert på allmenne hensyn, også der det ikke følger av direktivet at det kan fastsettes strengere regler. Reglene som ikke følger av direktivet må gjelde for alle forsikringsformidlingsforetak som driver virksomhet i Norge og reglene må oppfylle de kriterier som følger av EU-domstolens praksis i saker som gjelder restriksjonsforbudet. Hovedkriteriet er at vertslandets regelverk ikke virker diskriminerende og ikke er uforholdsmessige i formålet, dvs. at formålet ikke må kunne oppnås med mindre inngripende regler.

Det foreslås på denne bakgrunn i forslaget til § 19 første ledd at lovforslagets § 31 (forsvarlig virksomhet) andre og tredje ledd, § 35 (god forretningsskikk), § 36 (lønnsordninger og vederlag), § 37 (særlige krav til forsikringsmeglingsforetak), § 40 (taushetsplikt), § 41 (krav til informasjon), § 42 (Informasjonsvilkår), § 43 (klageorgan) § 44 (Tilsyn), § 45 (Pålegg om retting) og § 48 (taushetsplikt om varsling) gjøres gjeldende for filialer og annen permanent formidlingsvirksomhet som drives på norsk territorium. Det foreslås at de samme bestemmelsene skal gjøres gjeldende for utenlandske forsikringsformidlere som driver grensekryssende virksomhet, se forslaget til § 19 andre ledd.

Gjennom at § 41 gjøres gjeldene, vil dermed også forsikringsavtaleloven kapittel 2 og 11 og den foreslåtte forskriften om informasjons- og rådgivningsplikt gjelde.

I tillegg foreslås det at bestemmelsene i forsikringsformidlingsforskriften kapittel 3 (informasjon) og kapittel 6 (klageordning) skal gjelde for alle utenlandske forsikringsformidlingsforetak som er registrert i EØS-stat og driver virksomhet i Norge.

De krav til informasjon og god forretningsskikk mv. som er nedfelt i IDD kapittel V og VI skal i hovedsak også gjelde for forsikringsforetaks distribusjon. Regelverket gjennomføres dels i finansforetaksloven kapittel 16 og dels i forsikringsavtaleloven med forskrifter. I finansforetaksloven er det §§ 5-4 og 5-5 som fastsetter hvilke deler av finansforetaksloven som gjelder for utenlandske forsikringsforetak. For utenlandske filialer gjelder kapittel 16 i finansforetaksloven i sin helhet. For utenlandske forsikringsforetak som driver grensekryssende virksomhet vil det være behov for å utvide anvendelsen av bestemmelsene i kapittel 16 for utenlandske forsikringsforetak som driver grensekryssende virksomhet i Norge. Lov om lovvalg i forsikring gir regler om hvilken lovgivning som skal eller kan gjøres gjeldende for forsikringsavtaler. I tilknytning til at Solvens II-direktivet er inntatt i EØS avtalen vil det være artikkel 7 i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 593/2008 av 17. juni 2008 om lovvalgsregler for "kontraktlige forpliktelse" (Rom I) som skal gjelde. I livsforsikring gjelder loven i den stat hvor forsikringstaker er statsborger. I skadeforsikring er hovedregelen at avtaleloven i det land forsikringstaker har sitt sedvanlige oppholdssted eller det land hvor risikoen ligger som gjelder. Når det gjelder krav til god forretningsskikk mv. eller krav til informasjon og rådgivning vil det være mest hensiktsmessig at det inntas en bestemmelse i finansforetaksloven kapittel 5 om at kapittel 2 og 11 (med forskrifter) skal gjelde for alle utenlandske forsikringsforetak som driver virksomhet her i riket. Det vises til nytt andre ledd tredje punktum i finansforetaksloven § 5-4.

14.4 Tilsyn med utenlandske forsikringsformidlere

14.4.1 Gjeldende rett

Det følger av finanstilsynsloven § 1 at Finanstilsynet skal føre tilsyn med utenlandske forsikringsformidlere. Forsikringsformidlingsloven § 8-2 supplerer finanstilsynsloven med forskrift. § 8-2 gir Finanstilsynet kompetanse til å pålegge forsikringsformidler å opphøre med virksomhet her i riket, dersom forsikringsformidler har gjort seg skyldig i grov eller vedvarende overtredelse av sine plikter etter lover og forskrifter som gjelder her i riket. Det er et vilkår for bruk av denne bestemmelsen at Finanstilsynet først har fremlagt saken for hjemlandstilsynet.

Forskrift om tilsyn med utenlandske foretak fra EØS, som nærmere fastsetter hvilke foretak som er underlagt tilsyn av Finanstilsynet, er ikke gjort gjeldende for forsikringsformidlere. Det ble i 2016 innført en bestemmelse i denne forskriften som gir Finanstilsynet fullmakt til å nedlegge forbud mot at et EØS-foretak driver videre virksomhet i Norge. Fullmakten gjelder bare finansforetak.

Det fremgår av IMD at tilsynsmyndighetene skal samarbeide ved gjennomføring av direktivets regler. Tilsynet skal utveksle informasjon hvis forsikringsformidler er ilagt sanksjoner eller det er truffet tiltak for å forhindre eller straffe ulovlig virksomhet som begås på den aktuelle EØS-stats territorium. Videre skal en tilsynsmyndighet på anmodning fra en annen gi denne relevant informasjon. Det er gitt nærmere retningslinjer for samarbeid mellom tilsynsmyndighetene innen EØS for forsikringsformidlere i en samarbeidsprotokoll. Samarbeidsprotokollen ble utarbeidet i regi av et forum for samarbeid mellom tilsynsmyndighetene; CEIOPS. CEIOPS er senere omdannet til det europeiske tilsynsorganet på forsikringsområdet, EIOPA. Protokollen er under revisjon som følge av innføring av IDD.

14.4.2 EØS-rett

IDDs regler om tilsyn skiller både mellom grensekryssende- og filialvirksomhet og mellom hvilke typer regler det er tale om. Det er gitt egne regler for oppfølging av brudd på regelverk basert på allmenne hensyn som ikke er basert på direktivets regler.

Oppfølging av grensekryssende virksomhet

Hovedansvaret for tilsynet når forsikringsformidleren driver grensekryssende virksomhet er lagt til hjemlandstilsynet. Dette gjelder alle typer brudd på regelverk som er basert på direktivet. Det er i fortalens punkt 21 presisert at dette kan gjelde oppfølging av krav til godt omdømme, kvalifikasjoner og kompetanse eller god forretningsskikk. Et unntak gjelder for regler i vertslandet basert på allmenne hensyn, dersom disse ikke følger av direktivet, slik som provisjonsforbud og obligatorisk krav til rådgivning.

Direktivets regler for samarbeid er i hovedsak de samme som de som gjelder for finansforetak, men kriteriene for inngrep er i noen grad skjerpet i forhold til tilsvarende prosedyrer nedfelt i forsikringsdirektivet. Hvis forsikringsformidleren til tross for tiltak fra hjemlandstilsynet eller at hjemlandstilsynet ikke treffer (tilstrekkelige) tiltak, fortsetter med en virksomhet som i vesentlig grad er til skade for forbrukerne i vertslandet eller til skade for et velfungerende forsikringsmarked, kan vertslandstilsynet treffe egne tiltak eller, hvis det er strengt nødvendig, nedlegge forbud mot videre virksomhet i vertslandet. Vertslandet kan i tillegg, hvor umiddelbar reaksjon er nødvendig for å beskytte forbrukerne, treffe vedtak uten at prosedyrene om samarbeid er fulgt, og kan i slike tilfeller nedlegge forbud mot at formidler

driver virksomhet i vertslandet. Det vises til artikkel 5. Både vertslandstilsynet og hjemlandstilsynet kan bringe saken inn for EIOPA. EIOPA har adgang til å treffe bindende gjennomskjæringsvedtak. Det vises til de prosedyrer som er nedfelt i EØS-avtalen hvor EIOPAs kompetanse til å treffe bindende vedtak er lagt til EFTA-landenes overvåkningsorgan ESA, dersom det er aktuelt å treffe et slikt vedtak rettet mot en tilsynsmyndighet i ett av EFTA-landene.

Oppfølging av filialetablering

Det er vertslandet som etter artikkel 7 annet ledd skal ha ansvaret for å påse at forsikringsformidlere som er etablert på vertslandets territorium følger reglene om informasjon og rådgivning og krav til god forretningsskikk mv. og som gjennomfører IDD kapittel V og VI. Vertslandstilsynet har rett til å foreta undersøkelse av etableringer og kreve de endringer som er nødvendig for å gjøre tilsynsmyndigheten i stand til å håndheve regelverk på ovennevnte områder når det gjelder tjenester eller virksomhet som tilbys fra filialer og andre permanente etableringer på vertslandets territorium. Vertslandsmyndigheten kan, uten at det kreves et samarbeid eller annen kommunikasjon med hjemlandstilsynet, treffe passende tiltak for å rette på forholdet.

Direktivet har egne regler i artikkel 8 nr. 2 og 3 om oppfølging av utenlandske forsikringsformidlere der vertslandstilsynet har grunn til å tro at regler som hører inn under hjemlandets kompetanseområde ikke er etterlevd. Et eksempel på dette vil kunne være indikasjoner på at filialen drives av personer som ikke er kvalifiserte eller ikke synes å oppfylle andre egnethetskrav. Prosedyrene for samarbeid følger i hovedsak samme regler som for forsikringsformidlere som driver grensekryssende i vertslandet og regler som følger av direktivene som gjelder for forsikring og bank. Kriteriet for inngrep fra vertslandstilsynet er etter ordlyden noe skjerpet i forhold til tilsvarende bestemmelse i forsikringsdirektivet. Hvis forsikringsformidleren til tross for tiltak fra hjemlandstilsynet eller at hjemlandstilsynet ikke treffer (tilstrekkelige) tiltak, fortsetter med en virksomhet som i vesentlig grad er til skade for forbrukerne i vertsstaten eller til skade for et velfungerende forsikringsmarked, kan vertslandstilsynet treffe egne tiltak eller i verste fall hvis det er strengt nødvendig nedlegge forbud mot videre virksomhet i vertslandet. Vertslandstilsynet kan i tillegg, hvor umiddelbar reaksjon er nødvendig for å beskytte forbrukerne, treffe vedtak uten at prosedyrene om samarbeid mellom tilsynsmyndighetene er fulgt og kan i verste fall nedlegge forbud mot at formidler driver virksomhet i vertslandet. Det vises til artikkel 8 nr. 4. Både vertslandstilsynet og hjemlandstilsynet kan ved uenighet bringe saken inn for EIOPA.

Oppfølging av allmenne hensyn, som ikke følger av regler i direktivet.

Det er også gitt egne regler i artikkel 9 for oppfølging av brudd på vertslandsregler basert på allmenne hensyn, som ikke følger av regler i direktivet. Reglene er felles for grensekryssende virksomhet og "filialvirksomhet". Det kreves ikke samarbeid mellom tilsynsmyndighetene og det er ikke vist til fullmaktene til EIOPA til å megle og treffe gjennomskjæringsvedtak. Reglene synes også å omfatte regler som skjerper direktivets egne regler. Det vises for eksempel til de norske reglene om rådgivning ved distribusjon av personforsikringer og forslaget om videreføring av gjeldende provisjonsforbud for forsikringsmeglingsvirksomhet. Det er understreket at vertslandets adgang til å treffe tiltak bare gjelder når tiltaket (pålegg ol.) er helt nødvendig. Vertslandstilsynet kan i slike tilfeller også nedlegge forbud mot videre virksomhet i vertslandet.

Oppfølging av virksomhet som etableres i en EØS-stat for å unngå etterlevelse av reglene i en annen EØS-stat

Direktivet har særlige regler i artikkel 7 som tar sikte på å motvirke at en forsikringsformidler etablerer seg i en EØS-stat med det formål å unngå etterlevelse av reglene i en annen EØS-stat hvor den aktuelle virksomhet helt eller i hovedsak utøves. Direktivet åpner i slike tilfelle for at vertslandstilsynet kan avtale med hjemlandstilsynet at førstnevnte skal utøve tilsyn mv. når det gjelder bestemmelsene i kapittel IV, V, VI og VII. Dette gjelder bl.a. de vilkår som må være oppfylt for at forsikringsformidler kan drive virksomhet herunder kvalifikasjonskravene. Dette omfatter også direktivets krav til informasjon og råd, god forretningsskikk etc. og det gjelder retten til å treffe vedtak som illegger forsikringsformidler sanksjoner og andre tiltak.

Oppfølging av virksomhet som er rettet mot vertslandets territorium

Direktivet gir også i artikkel 9 nr. 2 vertslandstilsynet mulighet til å treffe tiltak der en forsikringsformidler er etablert i en annen medlemstat, og driver virksomhet i vertsstaten på basis av grensekryssende virksomhet eller filialetablering, hvis denne virksomheten helt eller i hovedsak er rettet mot vertslandets territorium med det formål å unngå det regelverk som ville komme til anvendelse hvis den aktuelle forsikringsformidler hadde sitt bosted eller var registrert i vertslandet og i tillegg hvis virksomheten alvorlig er til fare for at vertslandets forsikringsmarked fungerer etter hensikten hva forbrukerbeskyttelsen angår. I slike tilfeller kan vertslandstilsynet etter å ha orientert hjemlandstilsynet treffe alle nødvendige tiltak for å beskytte forbrukernes rettigheter i vertsstaten. Tilsynsmyndigheten kan forelegge saken for EIOPA og be om bistand og EIOPA kan i tilfelle uenighet treffe bindende gjennomskjæringsvedtak. Dersom det er aktuelt å treffe et slikt vedtak rettet mot en tilsynsmyndighet i ett av EFTA-statene er kompetansen som nevnt over lagt til EFTA- statenes overvåkningsorgan ESA.

14.4.3 Finanstilsynets vurderinger

Reglene om samarbeid mellom tilsynsmyndighetene gjelder oppfølging av at forsikringsformidlere løpende oppfylder vilkårene for registrering. Reglene for samarbeid gjelder i tillegg for regler om informasjon mv. basert på IDD kapittel V og VI, der det er tale om grensekryssende virksomhet. Hovedreglene for samarbeid er de samme som gjelder finansforetak, men kriteriene for inngrep fra vertslandets side er noe skjerpet.

Finanstilsynsloven gjelder i prinsippet for tilsyn med utenlandske forsikringsformidlere som driver virksomhet i Norge. Utfyllende forskrift som regulerer tilsyn med utenlandske finansforetak er imidlertid ikke gjort gjeldende for forsikringsformidlere, jf. forskrift av 28. desember 1993.

Reglene om oppfølging av forsikringsformidlere som ikke etterlever vertslandets regler retter seg i hovedsak mot Finanstilsynets rettigheter og plikter. Det er Finanstilsynets vurdering at rammene for inngripen i hovedsak vil være tilstrekkelig dekket av finanstilsynsloven med utfyllende forskrift om EØS-tilsyn dersom forskriften utvides til å gjelde for utenlandske forsikringsformidlere. Det foreslås derfor at forskriften om tilsyn, herunder forskriftens bestemmelse som gir Finanstilsynets hjemmel til å pålegge opphør av virksomhet, gjøres gjeldende for forsikringsformidlere fra EØS, se forslag til § 1 nytt andre ledd. Dersom forskriftens bestemmelser utvides til å gjelde for forsikringsformidlere anses det at forskriften er tilstrekkelig til å gjennomføre bestemmelsene om vertslandets tilsyn i artikkel 5 og 8 og 9. Bestemmelsene i direktivet (og gjeldende forsikringsformidlingslov) om nedlegging av

forbud mot videre virksomhet er også dekket av EØS-tilsynsforskriften dersom forskriften gjøres gjeldende for utenlandske forsikringsformidlere.

14.5 Forsikringsformidlere med hovedsete utenfor EØS

14.5.1 Gjeldende rett

Utenlandsk forsikringsformidlingsforetak med hovedsete utenfor EØS kan etter særskilt tillatelse fra Finanstilsynet etablere filial her i riket, jf. forsikringsformidlingsloven § 8-2. Forsikringsformidlingsloven gjelder i så fall så langt den passer. Finanstilsynet kan også fastsette utfyllende regler for slik etablering. Adgangen til filialetablering av foretak med hovedsete utenfor EØS er ikke innført som følge av IMD. Det er hittil ikke søkt om tillatelse til etablering av filial av utenlandsk forsikringsformidlingsforetak med hovedsete utenfor EØS. Det legges til grunn at det i hovedsak er kravet til organisering i eget foretak som ikke skal gjelde for utenlandske forsikringsformidlere med hovedsete utenfor EØS. Det innebærer at foretaket kan etableres som et NUF i Norge. De øvrige registreringskrav vil i utgangspunktet måtte gjelde også for denne type etableringer, dersom det ikke foreligger tungtveiende grunner for noe annet. Gjeldende lovs krav til klientkonto, informasjonsvilkårene i lovens § 5-5 samt krav til god meglerskikk mv. vil også gjelde for en slik etablering.

14.5.2 Finanstilsynets vurdering

IDD regulerer ikke forholdet til utenlandsk forsikringsformidler med hovedsete utenfor EØS. Adgangen til å søke om filialetablering er hittil aldri benyttet, men dersom adgangen videreføres vil den på sikt kunne være aktuell for britiske forsikringsformidlere. Finanstilsynet foreslår at adgangen videreføres. Finanstilsynet legger til grunn at "så langt det passer" innebærer at denne type filialetableringer vil være underlagt de fleste av reglene som gjelder for norske foretak. Det vises til forslag til ny § 20.

15 Administrative sanksjoner, tiltak og straff

15.1 Gjeldende rett

Forsikringsformidlingsloven kapittel 9 inneholder regler om tilsyn, tilbakekall av tillatelse, sanksjoner mv. Kapitlet inneholder to ulike hjemler for tilbakekall av tillatelse og sletting av registrering. Forsikringsformidlingsloven § 9-3 gir hjemmel for tilbakekall og sletting i de tilfeller kravene som stilles til virksomheten ikke lenger er oppfylt, f.eks. at ansvarsforsikringen ikke er fornyet. Finanstilsynet kan i medhold av bestemmelsen tilbakekalle tillatelsen til forsikringsmeglerforetak og gi forsikringsforetak pålegg om å slette registrering av agentvirksomhet. Bestemmelsen anvendes analogisk ved sletting av agentvirksomhet fra Finanstilsynets register som ikke lenger oppfyller vilkårene for registrering.

Forsikringsformidlingsloven § 9-4 om administrativt rettighetstap fastsetter at Finanstilsynet kan frata forsikringsmeglingsforetaket tillatelsen hvis en forsikringsmegler eller forsikringsmeglingsforetaket grovt eller gjentatte ganger har overtrådt sine plikter etter lov eller forskrifter. Etter bestemmelsens andre ledd kan Finanstilsynet gi forsikringsforetak pålegg om å slette registrering av agentvirksomhet hvis en forsikringsagent eller forsikringsagentvirksomheten grovt eller gjentatte ganger har overtrådt sine plikter etter lov eller forskrifter. Rettighetstapet kan gjøres tidsbegrenset. I forarbeidene fremgår det at avgjørende for grensedragningen mellom tilbakekall og sletting av registrering etter §§ 9-3 og 9-4, er

formålet med bestemmelsen om rettighetstap. Dersom dette er å påføre foretaket et onde som en reaksjon mot overtredelsen, er vedtaket en sanksjon.

Forsettlig eller uaktsom overtredelse av sentrale bestemmelser i forsikringsformidlingsloven kan straffes med bøter eller fengsel inntil ett år, jf. § 9-5 Dette omfatter blant annet vilkårene for tillatelsen og registrering, kravene som stilles til klientkonto, kravene som stilles til hvilke forsikringsforetak det kan formidles forsikringer til og opplysningspliktene som gjelder overfor forsikringstaker, Norsk Naturskadepool og Finanstilsynet. Grove eller gjentatte brudd på god meglerskikk straffes på samme måte.

Forsikringsformidlingsloven utfylles av tilsynsbestemmelsene i finanstilsynsloven. Finanstilsynsloven § 4 inneholder generelle påleggshjemler for Finanstilsynet, herunder pålegg om retting dersom et foretak under tilsyn ikke har overholdt sine plikter i henhold til bestemmelser gitt i eller i medhold av lov. Pålegg gitt av Finanstilsynet kan følges opp med en daglig løpende mulkt til forholdet er rettet, jf. finanstilsynsloven § 10 andre ledd. Etter finanstilsynsloven § 4a kan Finanstilsynet gi pålegg om stans av virksomhet dersom noen driver virksomhet som er omfattet av finanstilsynsloven § 1 første eller tredje ledd uten nødvendig tillatelse. Uaktsom eller forsettlig overtredelse av pålegg etter § 4a er straffebelagt, jf. finanstilsynsloven § 10 første ledd tredje punktum.

15.2 EØS-rett

Det fremgår av direktivets artikkel 31 nr. 1 og 2 at medlemsstatene skal sikre at vedkommende myndigheter skal kunne ilegge administrative sanksjoner og andre tiltak ved overtredelse av nasjonal lovgivning som gjennomfører direktivet. Sanksjonene og tiltakene skal være effektive, stå i rimelig forhold til overtredelsen og ha avskrekkende virkning. En medlemsstat kan unnlate å innføre administrative sanksjoner hvis overtredelse av de samme reglene er omfattet av strafferettslige sanksjoner. Vedkommende myndighet skal kunne utøve sanksjonsmyndigheten direkte eller i samarbeid med andre myndigheter, jf. nr. 3.

Sanksjonene skal kunne anvendes på forsikringsdistributøren, men også overfor medlemmer av foretakets ledelses- og tilsynsorganer samt enhver annen fysisk eller juridisk person som er ansvarlig for overtredelsen, jf. artikkel 31 nr. 4.

Artikkel 31 nr. 5 stiller krav om klageadgang og nr. 6 fastsetter blant annet at vedkommende myndighet skal tillegges alle de undersøkelsesbeføyelser som er nødvendig for å ivareta sine funksjoner. Hvis medlemsstaten har fastsatt strafferettslige sanksjoner for overtredelse av forholdene listet over, skal vedkommende myndighet ha alle nødvendige beføyelser til å holde kontakt med de rettslige myndigheter og kunne motta konkrete opplysninger om strafferettslige etterforskninger eller påbegynte rettssaker om slike overtredelser, samt forsyne EIOPA og andre tilsynsmyndigheter med tilsvarende opplysninger som ledd i samarbeid.

Artikkel 33 nr. 1 fastsetter hvilke forhold som minimum skal kunne sanksjoneres:

- personer som unnlater å registrere distribusjonsvirksomheten
- forsikringsforetak eller forsikringsformidler som benytter forsikringsdistribusjonstjenester fra personer som ikke er registrert.
- forsikringsformidler eller aksessorisk forsikringsformidler som har oppnådd registrering ved å avgi uriktige erklæringer eller på annen ulovlig måte

- en forsikringsdistributør som ikke oppfyller faglige eller organisatoriske kvalifikasjonskrav (egnethet, etterutdanning, ansvarsforsikring mv.)
- et forsikringsforetak eller en forsikringsformidler som ikke oppfyller kravene til god forretningsskikk som gjelder ved distribusjon av forsikringsbaserte investeringsprodukter
- en forsikringsdistributør som ikke oppfyller kravene til god forretningsskikk som gjelder ved distribusjon av andre produkter enn de som er nevnt i bokstav e).

Ved overtredelse av reglene om god forretningsskikk som gjelder *ved distribusjon av forsikringsbaserte investeringsprodukter*, skal myndigheten ha kompetanse til å ilegge minst følgende administrative sanksjoner og andre forvaltningstiltak, jf. artikkel 33 nr. 2:

- en offentlig meddelelse som angir den ansvarlige fysiske eller juridiske person og overtredelsens art
- pålegg om å bringe en handlemåte til opphør samt avholde seg fra å gjenta denne
- tilbakekall/sletting av registrering
- midlertidig forbud mot å inneha lederverv hos forsikringsformidler eller forsikringsforetak, som kan pålegges et hvilket som helst medlem av forsikringsformidlerens/forsikringsforetakets lederorganer som anses for å være ansvarlig (såkalt ledelseskarantene)
- for juridiske personer, følgende maksimale overtredelsesgebyr:
 - o minst 5 000 000 euro eller opp til 5 % av samlet årsomsetning i henhold seneste godkjente regnskap (det er gitt nærmere regler for hvordan relevant årsomsetning skal beregnes i konsernforhold), eller
 - o opp til det dobbelte av oppnådd fortjeneste eller unngått tap, såfremt dette kan beregnes.
- for fysiske personer, følgende maksimale overtredelsesgebyr:
 - o minst 700 000 euro eller tilsvarende verdi i nasjonal valuta
 - o opp til det dobbelte av oppnådd fortjeneste eller unngått tap, såfremt dette kan beregnes.

For øvrige overtredelser skal det minimum sikres at medlemsstaten kan beslutte pålegg om retting, og for forsikringsformidler og aksessorisk forsikringsformidler skal det kunne besluttes tilbakekall av registrering, jf. artikkel 33 nr. 3. Det kan fastsettes ytterligere sanksjoner eller andre forvaltningstiltak og overtredelsesgebyrer som er høyere enn fastsatt i direktivet, jf. artikkel 33 nr. 4.

Artikkel 34 angir momenter som er relevante ved valg av reaksjonsform. Dette omfatter overtredelsens grovhet og varighet, graden av skyld, den ansvarlige fysiske eller juridiske persons finansielle styrke basert på årsinntekt eller samlet omsetning, oppnådd fortjeneste eller tap som er unngått, tap som er påført kunder eller tredjemann som følge av overtredelsen, samarbeidsvilje hos overtreder, om det er iverksatt tiltak for å hindre gjentakelse og eventuelle tidligere overtredelser som den ansvarlige har begått.

Artikkel 32 fastsetter at vedkommende myndighet uten unødig forsinkelse skal offentliggjøre endelige vedtak om administrative sanksjoner eller forvaltningstiltak, herunder opplysninger om overtredelsens form og art og identiteten på de ansvarlige personer. Hvis offentliggjøring av juridiske eller fysiske personers identitet anses uforholdsmessig, eller hvis offentliggjøring anses å utgjøre en trussel mot de finansielle markedenes stabilitet eller en igangsatt etterforskning, kan offentliggjøring unnlates, utsettes eller skje i anonymisert form. Hvis

nasjonal rett fastsetter at et vedtak som nevnt skal offentliggjøres, og vedtaket er under klagebehandling eller prøving av domstolene, skal vedkommende myndighet uten unødig forsinkelse offentliggjøre disse opplysningene på sitt nettsted og eventuelt senere opplysninger om utfallet av prøvingen. Også senere omgjøringer av tidligere offentliggjorte vedtak om å ilegge administrative sanksjoner eller annet forvaltningstiltak, skal publiseres. Vedkommende myndighet skal informere EIOPA om alle vedtak om administrative sanksjoner og forvaltningstiltak som er fattet. Tilsvarende informasjonsplikt overfor EIOPA følger av artikkel 36.

15.3 Finanstilsynets vurdering

I EU-lovgivningen på finansområdet er det i økende grad blitt fastsatt bestemmelser om administrative sanksjoner blant annet i form av overtredelsesgebyrer, f.eks. i UCITS V, MiFID II og PRIIPs. Formålet er å bidra til effektiv oppfyllelse av EU-reguleringen og oppnå en enhetlig tilsynsmessig oppfølging og sanksjonering av brudd på regelverket på tvers av EØS-området. Ved gjennomføring av nevnte direktiver og forordninger i norsk rett er bestemmelser om administrative sanksjoner foreslått gjennomført eller allerede gjennomført⁷.

I Norge er det ikke tradisjon for overtredelsesgebyr på forsikringsområdet. For bestemmelser som ikke har vært straffebelagt, er det forvaltningsrettslige reaksjoner som har vært alternativet, der tilbakekall av tillatelse eller sletting av registrering er det mest inngripende. Normalt vil pålegg om retting være det mest hensiktsmessige virkemiddelet fordi det virker fremoverskuende, mens straff og overtredelsesgebyr rammer handlinger som allerede har skjedd (bakoverskuende).

Finanstilsynet har vurdert om de administrative sanksjonene som IDD gir anvisning skal gjennomføres eller om de samme overtredelsene i stedet skal være omfattet av straff, ved siden av ordinære forvaltningstiltak. Det er videre et spørsmål om det skal innføres administrative sanksjoner for flere overtredelser enn det direktivet minimum gir anvisning på.

Ved innarbeiding av sanksjonsbestemmelser i norsk lovgivning må det tas stilling til om en reaksjon er å anse som administrativ sanksjon eller andre forvaltningstiltak, da administrative sanksjoner skal behandles etter de nye reglene i forvaltningslovens kapittel IX om administrative sanksjoner og dermed de ekstra rettssikkerhetsgarantiene som følger av disse bestemmelsene. Andre forvaltningstiltak følger de alminnelige saksbehandlingsreglene som gjelder for enkeltvedtak. Forvaltningsloven kapittel IX ble vedtatt ved lovendring 27. mai 2016 nr. 5, men er foreløpig ikke trådt i kraft⁸.

Med administrativ sanksjon menes en negativ reaksjon som kan ilegges av et forvaltningsorgan, som retter seg mot en begått overtredelse av lov, forskrift eller individuell avgjørelse, og som regnes som straff etter den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK). Andre tiltak er reaksjoner som ilegges av forvaltningsorganer knyttet til lovbrudd, men som ikke er administrative sanksjoner, fordi de ikke er straff etter EMK.

Gjennomføring av bestemmelser om administrative sanksjoner som følge av overtredelse av regler om god forretningsskikk ved salg av forsikringsbaserte investeringsprodukter, innebærer at bestemmelser om overtredelsesgebyr må gjennomføres både i finansforetaks-

⁷ Se lov 16. desember 2016 nr. 90 om endringer i verdipapirfondloven mv. (UCITS V-direktivet mv.) § 11-6.

⁸ Se Prop. 62 L (2015-2016) Endringer i forvaltningsloven mv. (administrative sanksjoner mv.)

loven og forsikringsformidlingsloven ettersom slike produkter selges både av forsikringsforetak og forsikringsformidlingsforetak. Flere direktiver som berører finansforetak (Solvens II, CRD IV og PSD 2) inneholder regler om administrative sanksjoner som foreløpig ikke er tatt inn i norsk regelverk. I høringsnotat om betalingstjenestedirektivet (PSD 2) har Finanstilsynet foreslått at det foretas en samlet gjennomgang av regler om overtredelsesgebyr i finansforetaksloven.

Finanstilsynet foreslår at vurderingen av overtredelsesgebyr i tråd med kravene i IDD, inngår i en slik samlet vurdering. Finanstilsynet har i høringsnotatet derfor ikke lagt inn forslag til lovbestemmelser om dette. Tilsvarende gjelder regler om ledelseskarantene.

Uavhengig av om det vil bli foreslått regler om overtredelsesgebyr, foreslår Finanstilsynet å videreføre gjeldende straffebestemmelse i forslaget til ny lov § 47. Straff skal være forbeholdt grove og gjentatte overtredelser av loven. Forslaget dekker bestemmelser som også etter gjeldende rett er straffebelagt. Ettersom de fleste bestemmelsene i lovforslaget retter seg mot forsikringsformidlingstak generelt, er forsikringsagenter i større grad enn tidligere omfattet av straffebestemmelsene. Overtredelse av regler om god forretningsskikk ved salg og formidling av forsikringsbaserte investeringsprodukter, f.eks. reglene om informasjon og rådgivning i forsikringsavtaleloven, omfattes av forslaget til straffebestemmelsen, jf. særlig henvisningen til § 41 andre og tredje ledd om fastlegging av kundens forsikringsbehov og henvisningen til informasjons- og rådgivningspliktene etter forsikringsavtaleloven. Det vises også til straffebestemmelsen i finansforetaksloven § 22-1, som dekker overtredelse av samtlige bestemmelser i loven med forskrifter, herunder § 16-1 om forsvarlig kundebehandling. Manglende overholdelse av bestemmelser i forsikringsavtaleloven, vil kunne rammes av brudd på god forretningsskikk og forsvarlig kundebehandling etter finansforetaksloven.

Finanstilsynet foreslår for øvrig en bestemmelse om pålegg om retting etter mønster av finansforetaksloven § 22-2 første ledd, se forslaget til § 45, men i tillegg inneholder andre ledd en hjemmel til å gi pålegg om retting til norsk forsikringsformidlingsforetak som har overtrådt regler i annen EØS-stat. Bestemmelsen presiserer finanstilsynsloven § 4 nr. 7. Ved ulovlig forsikringsformidlingsvirksomhet, vil Finanstilsynet kunne pålegge stans i virksomheten med hjemmel i finanstilsynsloven § 4a. Artikkel 33 nr. 1 bokstav b) fastsetter at også forsikringsforetak eller forsikringsformidlingsforetak som benytter forsikringsformidlingstjenester fra foretak som ikke er registrert, skal kunne sanksjoneres. Finanstilsynet legger til grunn at dette vil være i strid med god forretningsskikk, og at det vil kunne gis pålegg om retting.

I forslaget til § 46 er det gitt regler om tilbakekall av tillatelse og sletting av registrering i Finanstilsynets register. I nr. 1 til 5 angis ulike grunnlag som kan medføre at Finanstilsynet fatter vedtak om sletting av foretaket fra konsesjonsregisteret, herunder hvis foretaket har blitt registrert eller fått tillatelse på grunnlag av uriktige opplysninger og ved grove og gjentatte overtredelse av loven med forskrifter.

Finanstilsynet har ikke sett behov for en bestemmelse om offentlig meddelelse, jf. artikkel 33 nr. 2 bokstav a), eller en bestemmelse om offentliggjøring av sanksjoner mv. som tilsvarer artikkel 32, da Finanstilsynet innenfor rammene av offentlighetsloven publiserer vedtak, tilsynsmerknader og andre uttalelser på Finanstilsynets nettsted, herunder om tilbakekall av konsesjoner og andre sanksjoner.

Direktivet forutsetter videre at administrative sanksjoner og andre forvaltningstiltak skal kunne ilegges juridiske personer, men også fysiske personer som må anses ansvarlige for overtredelsen. Straffebestemmelsen er knyttet til uaktsomme eller forsettlige overtredelser av nærmere angitte bestemmelser. Norsk rett er i samsvar med direktivet ved at fysiske personers overtredelser kan gi grunnlag for foretaksstraff. Når det gjelder forvaltningstiltak som pålegg om retting og vedtak om sletting av registrering er det lite praktisk at disse retter seg mot enkeltpersoner.

Direktivet fastsetter at sanksjoner og tiltak skal være omfattet av klageadgang, jf. artikkel 31 nr. 5. Finanstilsynets vedtak kan påklages etter reglene i forvaltningsloven. Finansdepartementet er klageinstans.

I henhold til artikkel 31 nr. 3 og 6 skal medlemsstatene sikre at vedkommende myndighet har kompetanse til å legge sanksjoner og andre forvaltningstiltak, og at vedkommende myndighet kan foreta alle nødvendige undersøkelser med henblikk på dette og samarbeide med andre andre lands myndigheter ved saker på tvers av grensene, samtidig som betingelsene i personverndirektivet (direktiv 95/46/EF) er ivaretatt. I saker om straffeforfølgelse skal Finanstilsynet dessuten kunne utveksle nødvendige opplysninger med de rettslige myndighetene som behandler saken, dvs. påtalemyndighet og domstoler, samt andre vedkommende myndigheter i EØS og EIOPA. Etter artikkel 36 skal Finanstilsynet informere EIOPA løpende om saker administrative sanksjoner, andre forvaltningstiltak og straff som ilegges.

I forslaget til forsikringsformidlingslov § 44 er det gitt en bestemmelse om tilsyn med overholdelse av kravene i loven. Foretakenes opplysningsplikt overfor Finanstilsynet følger av finanstilsynsloven § 3. I medhold av nevnte bestemmelse kan Finanstilsynet be om all den informasjon som anses nødvendig for å føre tilsyn med overholdelse av foretakenes virksomhet, og opplysningsplikten kan dessuten pålegges den enkelte medarbeider. Samarbeid med andre lands myndigheter og europeiske tilsynsmyndigheter er regulert av finanstilsynsloven § 7 første ledd med forskrifter, og legger til rette for at Finanstilsynet kan dele informasjon.

16 Varsling

16.1 Gjeldende rett

Arbeidsmiljøloven § 2-4 inneholder regler om varsling om kritikkverdige forhold i virksomheten. I samme lovs § 2-5 er det regler for å beskytte arbeidstakere som varsler om kritikkverdige forhold på sin arbeidsplass, og bestemmelsen fastsetter forbud mot gjengjeldelse.

16.2 EØS-rett

Artikkel 35 fastsetter at medlemsstatene skal sikre at tilsynsmyndighetene innfører effektive systemer for rapportering av mulige overtredelser, og inneholder bestemmelser om beskyttelse av varslere. Varslere skal blant annet vernes mot represalier fra arbeidsgiver og sikres anonymitet ved innsending av meldinger om overtredelse til offentlige myndigheter.

16.3 Finanstilsynets vurdering

Finanstilsynet mottar tips både fra arbeidstakere i foretak under tilsyn, og fra andre. Arbeidsmiljøloven § 2-5, som skal beskytte arbeidstakere som varsler mot gjengjeldelse, omfatter også ansatte i foretak underlagt IDD som varsler til Finanstilsynet. Videre vises det til at det er vedtatt ny bestemmelse i arbeidsmiljøloven som innebærer at offentlige myndigheter skal ha taushetsplikt om identiteten til ansatte som varsler om forhold hos arbeidsgiveren⁹. Taushetsplikten skal også gjelde overfor "sakens parter og deres representanter". Det er bare identiteten som skal være taushetsbelagt, ikke innholdet i det varselet myndighetene har mottatt. Finanstilsynet legger til grunn at direktivets krav til passende vern av arbeidstakere som varsler, og vern av deres identitet mv. ved varsel til offentlig myndighet, er oppfylt.

Direktivet gir anvisning på at det også skal bevares taushetsplikt om identiteten til andre personer enn ansatte i forsikringsforetaket og forsikringsformidlingsforetaket, som varsler. Taushetsplikten skal i tillegg omfatte identiteten til den fysiske personen som angivelig er ansvarlig for en overtredelse, jf. artikkel 35 nr. 2 bokstav c).

Etter offentlighetsloven § 24 andre ledd kan det gjøres unntak fra retten til innsyn i tips fra private om lovbrudd. Dette er imidlertid en kan-regel, og vil ikke tilfredsstillende kravene i direktivet fullt ut om vern av identiteten. Finanstilsynet foreslår på denne bakgrunn at det tas inn en bestemmelse om taushetsplikt i forslag til ny forsikringsformidlingslov § 48. Bestemmelsen gjelder kun for forsikringsformidlingsforetak. Finanstilsynet har ikke foreslått en tilsvarende bestemmelse for forsikringsforetak i finansforetaksloven. Rekkevidden av en slik bestemmelse må vurderes. Finanstilsynet har for øvrig tidligere påpekt at det kan reises spørsmål om denne typen generelle bestemmelser som gjelder uavhengig av bransje, heller bør reguleres i finanstilsynsloven.

17 Administrative og økonomiske konsekvenser

17.1 Forsikringsforetakene

Gjennomføringen av IDD vil føre til flere endringer med økonomiske og administrative konsekvenser for forsikringsforetakene.

Kravet til standardisert informasjonsdokument tilpasset kravene i IDD, vil medføre kostnader til teknisk og faglig utvikling av dokumentene og vedlikehold av disse for skadeforsikringsforetakene. Forsikringsforetakene må også før inngåelsen av forsikringsavtaler innhente nødvendige opplysninger fra kunden, og på basis av disse opplysningene fastlegge kundens forsikringsbehov. Dette skal tilpasses produktets kompleksitet og typen kunde, og innebærer nye plikter ved foretakenes salg av skadeforsikringsprodukter, og vil kunne medføre kostnader knyttet til utvikling av nettløsninger som tar høyde for disse kravene.

IDD medfører også noe strengere krav til rutiner for produktgodkjenning, særlig når det gjelder jevnlig oppfølging av om et produkt tilbys riktig målgruppe. Finanstilsynet legger til

⁹ Se ny § 2A-4 tilføyd ved lov 16. juni 2017 nr. 42 som trer i kraft 1. juli 2017.

grunn at foretakene allerede har rutiner for produktgodkjenning, og at forslaget derfor ikke vil få vesentlige økonomiske eller administrative konsekvenser.

Mange forsikringsforetak har allerede opplegg for faglig oppdatering av egne ansatte med kurs og seminarer, ofte i egen regi. En formalisering av kravet om 15 timers årlig etterutdannelse må antas å påføre forsikringsforetakene noe økte kostnader sammenlignet med i dag, og oppfølging av de nye kravene vil kreve at foretakene må bruke økte ressurser på dette.

17.2 Forsikringsformidlingsforetakene

Forslaget om å begrense agentforetaks bruk av underagenter, vil medføre at enkelte forsikringsagent må legge om virksomheten, og Finanstilsynet utelukker ikke at dette kan medføre tap i omsetning for agentforetaket. For underagentforetaket vil forslaget kunne medføre avvikling av virksomheten hvis underagenten ikke får fornyet avtale med agenten eller ikke får avtale direkte med forsikringsforetaket.

Finanstilsynet legger til grunn at kravet om positiv egenkapital vil kunne være utfordrende å oppfylle for en del av de foretakene dette gjelder da forsikringsformidlingsmarkedet er preget av mange små aktører. Manglende oppfyllelse kan medføre tilbakekall av tillatelsen som forsikringsformidlingsforetak.

Finanstilsynet legger til grunn at kravet til 15 timers årlig etterutdanning vil påføre formidlingsforetakene noe økte kostnader som følge av kjøp av eksterne kurstilbud. Forsikringsmeglerforeningen arrangerer autorisasjonskurs og oppdateringskurs. Kursavgiften er rundt 5000 kroner, og kan være et anslag på årlig kurskostnader for etterutdanning per ansatt.

Banker og verdipapirforetak som nå er registrert som aksessoriske forsikringsagenter, må søke om registrering som forsikringsagentforetak. Det medfører blant annet krav om årlig etterutdanning, og at foretakene blir underlagt løpende tilsyn med agentvirksomheten, blant annet årlig rapportering. Samlet sett vil dette medføre noe økte kostnader.

17.3 Finanstilsynet

Forslaget om å registrere underagenter og agenter av norske filialer av utenlandske forsikringsforetak i Finanstilsynets konsesjonsregister vil i en overgangsfase medføre økt ressursbruk til behandling av registreringssøknadene. Endringene i reglene for grensekryssende virksomhet medfører også en økt plikt til registrering av formidlere som driver grensekryssende virksomhet inn i Norge. På lengre sikt er det kravet om positiv egenkapital som vil kreve mest oppfølging.

Finanstilsynet må også få på plass et system for online-registrering av søknader om registrering i Finanstilsynets register, som vil medføre utviklingskostnader i størrelsesorden minimum 50.000 kroner.

18 Ikrafttredelse

IDD får anvendelse i EU fra 23. februar 2018. For forsikringsformidlingsforetak som allerede er registrert i henhold til kravene i IMD, er det i artikkel 40 åpnet for 1 års overgangsordning for forsikringsformidlere som allerede er registrert når det gjelder kravene i artikkel 10 nr. 1. Finanstilsynet legger til grunn at gjennomføringen av IDD ikke medfører endringer i egnethetskravene som stilles til forsikringsformidlingsforetakene.

Forslaget til egnethetskrav for styremedlemmer i forsikringsformidlingsforetak vil imidlertid kunne medføre behov for en overgangsordning. Tilsvarende gjelder kravet til positiv egenkapital i og med at flere foretak pr. i dag ikke oppfyller kravet. Finanstilsynet foreslår på denne bakgrunn at det gis en overgangsperiode på 1 år for forsikringsformidlingsforetakene til å oppfylle nevnte krav, se forslag til overgangsbestemmelse i § 50. Videre foreslås det at forsikringsforetak som pr. i dag fører eget agentregister må avvikle disse innen 6 måneder fra lovens ikrafttredelse.

Vedlegg

Forslag til lov om forsikringsformidling:

Kapittel 1 Formål, virkeområde, definisjoner

§ 1 Lovens formål

Lovens formål er å legge til rette for betryggende formidling av forsikringsavtaler, og skal bidra til å sikre at forsikringstakere inngår forsikringsavtaler i samsvar med sitt forsikringsbehov.

§ 2 Virkeområde

Loven gjelder forsikrings- og gjenforsikringsformidlingsvirksomhet i Norge samt norske forsikrings- og gjenforsikringsformidlingsforetaks virksomhet i utlandet. Departementet kan gi forskrift om lovens anvendelse på Svalbard og kontinentalsokkelen, og kan fastsette særlige regler under hensyn til de stedlige forhold.

For aksessorisk forsikringsagentvirksomhet som er unntatt fra registrering etter § 9 andre ledd, gjelder § 41.

For forsikringsforetak som formidler forsikringer for annet forsikringsforetak gjelder kapittel 9.

§ 3 Definisjon av forsikringsformidling

Med forsikringsformidling menes ervervsmessig mellommannsvirksomhet som består i

- a) å legge fram, rådgi om, foreslå eller utføre annet forberedende arbeid i forbindelse med inngåelse av forsikringsavtaler, eller å inngå slike avtaler, eller å bistå ved forvaltningen eller gjennomføringen av slike avtaler, særlig i forbindelse med et skadetilfelle,
- b) å levere opplysninger om en eller flere forsikringsavtaler i overensstemmelse med kundens valgte kriterier via et nettsted eller andre medier, herunder utarbeidelse av en prioritert liste over forsikringsavtaler som omfatter pris- og produktsammenligninger eller prisrabatter på en forsikringsavtale, hvis kunden er i stand til direkte eller indirekte å inngå en forsikringsavtale ved å bruke et nettsted eller andre medier.

§ 4 Unntak fra lovens virkeområde

Loven gjelder ikke:

1. virksomhet som består i å gi opplysninger ved enkelte anledninger som ledd i annen yrkesvirksomhet, dersom formålet med denne virksomheten ikke er å bistå kunden med inngåelse eller gjennomføring av en forsikringsavtale.
2. virksomhet som kun formidler generell informasjon om forsikringsprodukter eller skaper kontakt til forsikringsforetak, dersom formålet med denne virksomheten ikke er å bistå kunden med inngåelse eller gjennomføring av en forsikringsavtale.
3. ervervsmessig virksomhet som ivaretar administrasjonen av et forsikringsforetaks skadebehandling, eller taksering og sakkyndig vurdering av skader.

Finanstilsynet avgjør i tvilstilfelle om en virksomhet driver forsikrings- eller gjenforsikringsformidling.

Kapittel 2 Adgang til å drive forsikringsformidling

§ 5 *Forsikringsformidling*

Forsikringsformidling kan bare drives av foretak med tillatelse til å drive forsikrings- eller gjenforsikringsmeglingsvirksomhet eller foretak som er registrert som forsikringsagentforetak eller aksessorisk forsikringsagentforetak i Finanstilsynets konsesjonsregister, og som oppfyller vilkårene i § 10.

§ 6 *Tillatelse til forsikringsmeglingsvirksomhet*

Tillatelse til forsikringsmeglingsvirksomhet kan gis til foretak som driver forsikringsformidling som består i å gi kunden råd ut fra en analyse av et så stort antall av de på markedet disponible forsikringsløsninger som mulig, eller virksomhet som består i å presentere kunden for forsikringsløsninger fra et eller flere forsikringsforetak, uten at det er inngått uttrykkelig avtale med forsikringsforetakene om dette.

§ 7 *Tillatelse til gjenforsikringsmeglingsvirksomhet*

Tillatelse til gjenforsikringsmeglingsvirksomhet kan gis til foretak som driver forsikringsformidling som består i å gi et forsikringsforetak råd i forbindelse med inngåelse av gjenforsikringsavtaler ut fra en analyse av et så stort antall av de på markedet disponible forsikringsløsninger som mulig, eller virksomhet som består i å presentere forsikringsforetak for forsikringsløsninger fra et eller flere gjenforsikringsforetak, uten at det er inngått uttrykkelig avtale med gjenforsikringsforetak om dette.

§ 8 *Forsikringsagentvirksomhet*

Registrering som forsikringsagentvirksomhet gjelder foretak som formidler forsikringer på vegne av ett eller flere forsikringsforetak, og forsikringsagenten handler fullt og helt på forsikringsforetakets ansvar for de forsikringene som formidles.

§ 9 *Aksessorisk forsikringsagentvirksomhet*

Registrering som aksessorisk forsikringsagentvirksomhet gjelder foretak som ikke er bank, kredittforetak eller verdipapirforetak, og som driver forsikringsformidling som består i å tilby forsikringsavtaler på vegne av ett eller flere forsikringsforetak hvis følgende vilkår er oppfylt:

- a) foretaket utøver ikke forsikringsformidling som hovedvirksomhet
- b) foretaket formidler kun forsikringsavtaler som utgjør et supplement til en vare eller tjeneste
- c) forsikringsavtalene som nevnt i bokstav b) omfatter ikke livs- eller ansvarsforsikring, med mindre dette er et supplement til den vare eller tjenesteytelse som formidleren tilbyr som sitt hovederhverv.

Krav om registrering gjelder ikke for aksessorisk forsikringsagentvirksomhet som består i å formidle forsikringer som oppfyller følgende vilkår:

1. forsikringsavtalen utgjør et supplement til vare eller tjeneste levert av formidleren, og dekker
 - a) risikoen for funksjonssvikt, tap av eller skade på varen eller at en tjeneste ikke kan benyttes, eller

- b) skade på eller tap av bagasje og andre risikoer i forbindelse med en reise bestilt hos formidleren,
2. årlig premiebeløp overstiger ikke et beløp som svarer til 500 euro. Hvis forsikringsavtalen utgjør et supplement til en tjeneste som nevnt i bokstav a) og varigheten på tjenesten er 3 måneder eller kortere, gjelder i stedet at det årlige premiebeløpet ikke kan overstige et beløp som tilsvarer 200 euro.

Kapittel 3 Vilkår for tillatelse og registrering

§ 10 *Vilkår for tillatelse til eller registrering som forsikringsformidler*

Finanstilsynet kan bare gi tillatelse til eller registrere forsikringsformidlingsforetak som oppfyller følgende vilkår:

1. Foretaket er organisert som aksjeselskap, allmennaksjeselskap, ansvarlig selskap eller enkeltpersonforetak.
2. Foretaket har fullt innbetalt aksjekapital på søknadstidspunktet, dersom virksomheten er organisert som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap.
3. Foretaket må ikke være under konkursbehandling.
4. Foretaket må oppfylle kravene til forsikring i kapittel 7.
5. Styret, daglig leder og andre ledere som er ansvarlig for formidlingsvirksomheten samt forsikringsmeglere og -agenter må oppfylle kravene til egnethet i kapittel 6.

§ 11 *Søknad om tillatelse eller registrering*

Søknaden skal angi hva det søkes om og inneholde opplysninger av betydning for Finanstilsynets vurdering, herunder:

1. dokumentasjon for at foretaket oppfyller kravene i § 10
2. en beskrivelse av hvilke forsikringer foretaket skal formidle
3. opplysninger om fysiske og juridiske personer som har eierandeler i foretaket på over 10 % samt størrelsen på eierandelene
4. opplysninger om identiteten på personer som må anses å ha nære forbindelser med foretaket, jf. finanstilsynsloven § 3a andre ledd andre punktum
5. opplysninger om at forhold som nevnt i nr. 3 og 4 ikke er til hinder for Finanstilsynets mulighet til å føre effektivt tilsyn med virksomheten
6. dokumentasjon som viser at forsikringsagentforetak har inngått avtale med et utenlandsk forsikringsforetak.

Søknaden skal behandles innen tre måneder etter at fullstendig søknad er mottatt.

§ 12 *Melding om registrering*

For forsikringsagentforetak eller aksessorisk forsikringsagentforetak som har avtale om formidling med norsk forsikringsforetak eller forsikringsforetakets agenter, skal forsikringsforetaket påse at vilkårene for registrering er oppfylt. Hvis vilkårene i § 10 er oppfylt skal forsikringsforetaket sende melding til Finanstilsynet om at agentforetaket kan registreres. Finanstilsynet skal registrere agentforetaket innen tre måneder etter at meldingen er mottatt.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om forsikringsforetakets melding til Finanstilsynet og oppbevaring av dokumentasjon.

§ 13 Registrering

Forsikringsformidlingsforetak som oppfyller vilkårene i § 10 skal registreres i Finanstilsynets konsesjonsregister. Finanstilsynet kan nekte registrering hvis det foreligger forhold som er egnet til å hindre et effektivt tilsyn med forsikringsformidlingsforetaket.

Norsk forsikringsforetak skal straks melde fra til Finanstilsynet hvis avtalen med agenten opphører.

Forsikringsformidlingsvirksomhet kan ikke igangsettes før foretaket er registrert i Finanstilsynets register.

Kapittel 4. Norske forsikringsformidlingsforetaks virksomhet i utlandet

§ 14 Etablering av filial i annen EØS-stat

Før et norsk forsikringsformidlingsforetak kan etablere filial eller annen permanent tilstedeværelse i en annen EØS-stat, skal foretaket gi Finanstilsynet melding. Meldingen skal minst inneholde opplysninger om filialens adresse, navn på personer i den faktiske ledelse av virksomheten og en beskrivelse av virksomhetens art.

Finanstilsynet skal sende melding om filialetablering til vertslandet innen én måned etter at meldingen om filialetablering er mottatt, med mindre det er grunn til å anta at forsikringsformidlingsforetakets organisering eller finansielle situasjon ikke er forsvarlig i forhold til den planlagte virksomheten.

Forsikringsformidlingsforetaket kan igangsette virksomheten én måned etter at vertslandet har mottatt melding fra Finanstilsynet om filialetableringen, med mindre Finanstilsynet bekrefter at virksomheten kan igangsettes på et tidligere tidspunkt. Slik bekreftelse kan bare gis hvis Finanstilsynet har fått meddelt hvilket regelverk som skal gjelde for virksomheten.

Foretaket skal gi melding til Finanstilsynet om enhver endring i forhold som nevnt i første ledd senest én måned før endringen gjennomføres.

Departementet kan gi forskrift som utfyller eller gjør unntak fra reglene i paragrafen her.

§ 15 Grensekryssende virksomhet i annen EØS-stat

Før et norsk forsikringsformidlingsforetak kan tilby grensekryssende tjenester i annen EØS-stat, skal foretaket gi Finanstilsynet melding med en nærmere beskrivelse av virksomheten.

Finanstilsynet skal sende meldingen til vertsstatens tilsynsmyndighet innen én måned etter at meldingen er mottatt.

Forsikringsformidlingsforetaket kan igangsette virksomheten når vertslandet har mottatt melding fra Finanstilsynet. Finanstilsynet skal samtidig opplyse hvor formidlingsforetaket kan finne informasjon om regelverk som vil gjelde for virksomheten.

§ 14 fjerde og femte ledd gjelder tilsvarende.

Kapittel 5. Utenlandske forsikringsformidlingsforetaks virksomhet i Norge

§ 16 *Filial av forsikringsformidlingsforetak registrert i annen EØS-stat*

Forsikringsformidlingsforetak som er registrert i en annen EØS-stat kan drive virksomhet som foretaket kan drive etter tillatelsen i hjemlandet, gjennom filial her i riket. Filialen kan etableres én måned etter at Finanstilsynet har mottatt opplysninger fra tilsynsmyndighetene i forsikringsformidlingsforetakets hjemland om

1. foretakets navn, adresse og eventuelt foretaksnummer,
2. hvilken forsikringsformidlingskategori tillatelsen omfatter, og der det er relevant, navnet på forsikringsforetaket agentforetaket opptrer på vegne av,
3. hvilke forsikringsklasser forsikringsformidlingen omfatter,
4. postadresse i Norge, og
5. navn på personer som skal inngå i ledelsen av filialen

Finanstilsynet skal innen én måned etter at opplysningene er mottatt fra tilsynsmyndigheten i forsikringsformidlingsforetakets hjemland, gi tilsynsmyndigheten i hjemlandet melding om at filialen kan etableres, og samtidig gi en oversikt over hvilke regler som vil gjelde for virksomheten her i riket.

Oppretter foretaket filial eller tilsvarende etablering som omfattes av lov av 21. juni 1985 om registrering av foretak i Norge, må foretaket registrere denne i Foretaksregisteret før virksomheten kan igangsettes.

Departementet kan gi forskrift som utfyller eller gjør unntak fra reglene i paragrafen her, herunder gi regler om hva slags virksomhet som er omfattet av retten til å drive virksomhet gjennom filial og om hvilke opplysninger Finanstilsynet skal motta fra tilsynsmyndighetene i forsikringsformidlingsforetakets hjemland.

§ 17 *Grensekryssende virksomhet fra forsikringsformidler registrert i en annen EØS-stat*

Forsikringsformidlingsforetak som er registrert i annen EØS-stat kan drive grensekryssende virksomhet her i riket i den utstrekning forsikringsformidler har tillatelse i hjemlandet. Forsikringsformidler kan starte virksomheten her i riket straks Finanstilsynet har mottatt melding fra tilsynsmyndighetene i forsikringsformidlingsforetakets hjemland.

Meldingen skal inneholde opplysninger om

1. foretakets navn, adresse og foretaksnummer,
2. hvilken kategori forsikringsformidler foretaket hører inn under,
3. navnet på det forsikringsforetak det opptrer på vegne av, og
4. hvilke forsikringsklasser forsikringsavtalene som skal formidles omfatter

Departementet kan gi forskrift som utfyller eller gjør unntak fra reglene i paragrafen her.

§ 18 *Anvendelse av regler om etablering av filial*

Lovens bestemmelser om filialetablering gjelder enhver permanent tilstedeværelse et forsikringsformidlingsforetak med hovedsete i annen EØS-stat her i riket. Dette gjelder likevel ikke hvis det etableres et eget forsikringsformidlingsforetak i Norge.

§ 19 *Virksomhet i forsikringsformidlingsforetak registrert i annen EØS-stat.*

For forsikringsformidlingsforetak som er registrert i annen EØS-stat som driver forsikringsformidlingsvirksomhet her i riket etter reglene om filialetablering gjelder forsikringsformidlingsloven §§ 31 andre og tredje ledd, 35, 36, 37, 40 til 45 og 48.

For forsikringsformidlingsforetak som er registrert i annen EØS-stat som driver grensekryssende forsikringsformidlingsvirksomhet her i riket gjelder forsikringsformidlingsloven §§ 31 andre og tredje ledd, 35, 36, 37, 40 til 45 og 48.

Forsikringsformidlingsforskriften kapittel 3 og kapittel 6 gjelder for alle utenlandske forsikringsformidlingsforetak som er registrert i EØS-stat og driver virksomhet i Norge.

Departementet kan gjøre unntak fra denne paragraf der foretakets virksomhet er regulert av tilsvarende bestemmelser fastsatt av myndighetene i hjemstaten.

§ 20 *Forsikringsformidlingsforetak med hovedsete utenfor EØS*

Utenlandsk forsikringsformidlingsforetak med hovedsete utenfor EØS kan etter særskilt tillatelse fra Finanstilsynet etablere filial her i riket. Bestemmelsene i loven her gjelder så langt de passer. Finanstilsynet kan fastsette utfyllende regler for etablering av filial her i riket av forsikringsformidler som er meddelt tillatelse eller registrert i en stat utenfor EØS.

Tillatelse etter første ledd kan bare gis til å drive virksomhet som tilsvarende virksomheten foretaket har tillatelse til å drive i hjemlandet, og bare dersom foretaket er undergitt betryggende tilsyn i hjemlandet. Før et utenlandsk forsikringsformidlingsforetak starter sin virksomhet her i riket skal det være etablert et tilfredsstillende samarbeid om tilsyn mellom tilsynsmyndighetene i foretakets hjemland og Finanstilsynet.

§ 21 *Språk*

Finanstilsynet kan kreve at en melding om filialetablering eller grensekryssende virksomhet gis på norsk.

Kapittel 6. Krav til egnethet

§ 22 *Kvalifikasjonskrav til ledelsen i forsikringsmeglings- og forsikringsagentforetak*

Styremedlemmer, daglig leder og andre personer i den faktiske ledelse av virksomheten eller deler av denne skal til enhver tid ha nødvendige kvalifikasjoner og yrkeserfaring til å utøve stillingen eller vervet.

Personer i den faktiske ledelse skal årlig gjennomføre minst 15 timer etterutdanning som er relevant for virksomheten, arrangert av bransjeorganisasjon eller utdanningsinstitusjon og godkjent av Finanstilsynet. Departementet kan fastsette nærmere regler om etterutdanning.

§ 23 *Kvalifikasjonskrav for forsikringsmegler*

En forsikringsmegler skal til enhver tid ha den kunnskap og kompetanse som er nødvendig i forhold til forsikringsmeglerforetakets virksomhet, og skal minst

1. ha en tilfredsstillende utdanning og minst tre års praksis fra forsikring som er relevant for forsikringsmeglingsforetakets virksomhet, eller
2. ha relevant praksis fra fem sammenhengende år i et forsikringsformidlingsforetak eller i et forsikringsforetak eller
3. være autorisert forsikringsmegler i medhold av bestemmelser om autorisasjon fra bransjeorganisasjon eller utdanningsinstitusjon, godkjent av Finanstilsynet.

Opparbeidet praksis i henhold til første ledd må ikke være avsluttet mer enn fem år før tiltredelse av stillingen.

Forsikringsmeglingsforetaket skal påse at megler årlig gjennomfører minst 15 timer etterutdanning som er relevant for virksomheten, arrangert av bransjeorganisasjon eller utdanningsinstitusjon og godkjent av Finanstilsynet.

Departementet kan gi nærmere regler om hvilke krav til kunnskap og kompetanse en forsikringsmegler må oppfylle, herunder hvilke vilkår som skal stilles for autorisering av forsikringsmeglere. Departementet kan også fastsette nærmere regler om etterutdanning.

§ 24 *Kvalifikasjonskrav for forsikringsagent*

En forsikringsagent skal til enhver tid ha den kunnskap og kompetanse som er nødvendig i forhold til forsikringsagentforetakets virksomhet, og skal minst

1. ha en tilfredsstillende utdanning og minst ett års praksis fra forsikring som er relevant for agentforetakets virksomhet, eller
2. ha relevant praksis fra tre sammenhengende år i et forsikringsformidlingsforetak eller i et forsikringsforetak eller
3. være autorisert forsikringsagent i medhold av bestemmelser om autorisasjon fra bransjeorganisasjon eller utdanningsinstitusjon, godkjent av Finanstilsynet.

Opparbeidet praksis i henhold til første ledd må ikke være avsluttet mer enn fem år før tiltredelse av stillingen.

Forsikringsagentforetaket skal påse at agenter årlig gjennomfører minst 15 timer etterutdanning som er relevant for virksomheten, arrangert av bransjeorganisasjon eller utdanningsinstitusjon og godkjent av Finanstilsynet.

Departementet kan gi nærmere regler om hvilke krav til kunnskap og kompetanse en forsikringsagent må oppfylle, herunder hvilke vilkår som skal stilles for autorisering av forsikringsagent. Departementet kan også fastsette nærmere regler om etterutdanning.

§ 25 *Kvalifikasjonskrav for ansatte i aksessorisk forsikringsagentforetak*

Daglig leder eller andre personer i den faktiske ledelse som er ansvarlig for forsikringsformidlingsvirksomheten eller deler av denne, skal til enhver tid ha nødvendige kvalifikasjoner og yrkeserfaring til å utøve forsikringsformidlingsoppgavene.

Andre personer i foretaket som er direkte beskjeftiget med forsikringsformidling skal ha den kunnskap og kompetanse som er nødvendig for den virksomhet som drives, herunder minst ha gjennomført tilfredsstillende opplæring godkjent av det forsikringsforetaket foretaket formidler forsikringsavtaler for.

§ 26 *Krav til hederlig vandel for ledelsen og forsikringsmeglere og -agenter*

Personer som nevnt i §§ 22-25 skal ikke være dømt for et straffbart forhold eller i stilling eller ved utøvelsen av andre verv ha utvist en slik atferd, at det er grunn til å anta at vedkommende ikke vil kunne ivareta stillingen eller vervet på forsvarlig måte. Personen skal heller ikke være under konkursbehandling, konkursskarantene eller gjeldsforhandling.

Kravene i første ledd skal dokumenteres gjennom fremleggelse av

1. ordinær politiattest etter politiregisterloven § 40, og
2. bekreftelse fra Brønnøysundregistrene om at personen ikke er under konkursbehandling, konkursskarantene eller gjeldsforhandling.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om krav til hederlig vandel, herunder fastsette krav om begrenset politiattest.

Kapittel 7. Forsikringer

§ 27 *Forsikringsplikt*

Forsikringsformidlingsforetak skal til enhver tid ha forsikringer i samsvar med bestemmelsene i dette kapitlet, med mindre forsikringsforetaket i avtalen med forsikringsagentforetaket har påtatt seg fullt ansvar for forsikringsagentforetakets erstatningsansvar.

Forsikringen må tegnes i et forsikringsforetak i en EØS-stat.

Departementet kan fastsette nærmere regler om forsikringsplikt.

§ 28 *Hva forsikringene skal dekke*

Forsikringsformidlingsforetakets ansvar overfor oppdragsgiver eller andre som utleder sin rett fra oppdragsgiver grunnet yrkesmessig uaktsomhet, skal til enhver tid være dekket av en ansvarsforsikring.

Hvis forsikringsformidlingsforetaket behandler klientmidler skal foretaket i tillegg til forsikring som nevnt i første ledd, ha en forsikring som dekker underslag av klientmidler begått av ansatte eller andre som utfører arbeid, oppdrag eller tillitsverv for forsikringsformidlingsforetaket.

Departementet kan i forskrift fastsette minstekrav til beløpsmessig omfang av forsikringsdekning som angitt i første og andre ledd. Det kan herunder fastsettes ulike minimumsbeløp for små og store forsikringsformidlere.

§ 29 *Forsikringsdekningen*

Forsikringsforetaket som forsikringsformidlingsforetaket har når skadelidte fremsetter krav om erstatning, er ansvarlig overfor skadelidte.

Et erstatningskrav anses for fremsatt på det tidligste av følgende tidspunkter:

1. det tidspunktet forsikringsformidlingsforetaket eller forsikringsforetaket første gang mottok melding om tapet med krav om erstatning, eller
2. det tidspunktet forsikringsformidlingsforetaket eller forsikringsforetaket første gang mottok skriftlig melding fra skadelidte vedrørende omstendigheter som kan ventes å føre til at et erstatningskrav blir reist mot sikrede. Dette gjelder også melding fra sikrede til forsikringsforetaket.

Oppsigelse av forsikringene eller bortfall av forsikringene på annen måte er ikke virksom overfor skadelidte før en måned etter at Finanstilsynet har mottatt melding om bortfallet. Stilles ny forsikring før utløpet av denne perioden, blir bortfallet av forsikringen virksom fra det tidspunktet ny forsikring er stilt.

Ansvarsforsikringen skal dekke krav som fremsettes mot sikrede i en periode på fem år etter opphør av virksomheten.

§ 30 *Nærmere krav til forsikringene*

Skadelidte kan kreve dekning direkte fra forsikringsforetaket uten først å ha rettet krav mot forsikringsformidlingsforetaket.

Forsikringsforetaket kan ikke gjøre gjeldende andre innsigelser overfor skadelidte enn de innsigelser forsikringsformidlingsforetaket selv har i forholdet til skadelidte.

Kapittel 8. Krav til forsikringsformidlingsvirksomheten

§ 31 *Forsvarlig virksomhet*

Forsikringsformidlingsforetak skal organiseres og drives på forsvarlig måte. Foretaket skal ha tilstrekkelige og betryggende retningslinjer og rutiner som skal sikre etterlevelse av foretakets plikter etter lov og forskrift. Foretaket skal også ha klare rutiner for å kunne behandle klager fra kunder på en forsvarlig og hurtig måte.

Forsikringsformidlingsforetak skal dokumentere at foretakets plikter etter loven her med forskrifter etterleves. Dokumentasjonen skal gjøres minst så fyllestgjørende at Finanstilsynet kan kontrollere om reglene er fulgt. Slik dokumentasjon skal oppbevares i minst fem år.

Departementet kan fastsette nærmere regler om krav til forsvarlig virksomhet og om dokumentasjonsplikt.

§ 32 *Krav til økonomi*

Foretak som driver forsikringsformidling må:

1. være i stand til å oppfylle sine forpliktelser etter hvert som de forfaller,
2. ha en egenkapital som er forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten i foretaket og
3. ha eiendeler som har en verdi som overstiger foretakets samlede forpliktelser.

§ 33 *Klientkonto*

Klientmidler skal straks plasseres på klientkonto i bank atskilt fra forsikringsformidlingsforetakets egne midler.

Klientmidler tilhører den som har innbetalt eller overlevert disse til foretaket, inntil de er brukt på den måten som er avtalt.

Fordringshaverne kan kun søke dekning i midler som er plassert på klientkonto dersom midlene tilhører skyldneren på beslagstiden, jf. dekningsloven § 2-2, og betingelsene for frigivelse som gjelder mellom partene i forsikringsformidlingsavtalen, er oppfylt.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om klientkonto og om kontoavtalen.

§ 34 *Underagenter*

Forsikringsagentforetak kan bare gi fullmakt til å opptre på vegne av forsikringsforetaket videre til et annet agentforetak (underagenter) som oppfyller kravene i kapittel 2. Departementet kan i forskrift fastsette regler som begrenser et agentforetaks bruk av andre agentforetak.

§ 35 *God forretningskikk*

Forsikringsformidlingsforetak skal utøve sin virksomhet i samsvar med redelighet og god forretningskikk, herunder påse at kundenes interesser ivaretas på beste måte. For forsikringsformidlingsforetak som produserer forsikringer gjelder finansforetaksloven § 16-9 tredje ledd tilsvarende.

Forsikringsformidlingsforetak plikter å identifisere mulige interessekonflikter mellom foretaket og kundene og kundene imellom. Foretaket skal iverksette tiltak for å sikre at kundenes interesser er ivaretatt. Hvis tiltakene ikke gir tilstrekkelig sikkerhet for at kundenes interesser er ivaretatt, skal foretaket opplyse kunden om mulige interessekonflikter på en klar

og tydelig måte som setter kunden i stand til å forstå interessekonflikten før forsikringsavtalen inngås.

Foretaket må på forespørsel fra Finanstilsynet kunne fremlegge dokumentasjon på hvilke mulige interessekonflikter som er identifisert og hvilke tiltak foretaket har vurdert.

Departementet kan gi nærmere forskrifter som utfyller kravet til god forretningsskikk og kravene til å identifisere og håndtere interessekonflikter, herunder kriterier for å avgjøre hva som skal anses som mulige interessekonflikter som kan skade kunder eller potensielle kunders interesser.

§ 36 Lønnsordninger og vederlag

Forsikringsformidlingsforetak må ikke innføre lønssystemer, salgsmål eller andre ordninger som strider mot foretakets plikt til å påse at kundenes interesser ivaretas på beste måte.

Forsikringsformidlingsforetak kan bare betale vederlag til eller motta vederlag fra andre enn forsikringskunden, hvis vederlaget ikke har skadelig innvirkning på forsikringsformidlingen. Vederlaget må stå i forhold til tjenesten som ytes.

Departementet kan i forskrift fastsette regler som i særlige tilfeller forbyr forsikringsformidlingsforetak å motta vederlag fra andre enn kunden i forbindelse med tegning, endring eller fornyelse av en forsikringsavtale, herunder i forbindelse med rådgivning om sammensetningen av en investeringsportefølje.

§ 37 Særlige krav til forsikringsmeglingsforetak

Forsikringsmeglingsforetak kan ikke gjennom avtaler med forsikringsforetak eller på annen måte innrette seg slik at det kan påvirke forsikringsmeglerforetakets uavhengighet som megler. Et forsikringsmeglingsforetak må heller ikke opptre på en måte som er egnet til å skape tvil om dets stilling som uavhengig mellomledd.

Forsikringsmeglingsforetak har ikke adgang til å motta provisjon eller annen godtgjørelse for forsikringsformidlingen fra den forsikringsgiver som har overtatt den forsikringsavtalen et formidlingsoppdrag gjelder.

Bestemmelsene i andre ledd gjelder ikke megling av gjenforsikring. Videre gjelder andre ledd ikke megling av forsikringer fra forsikringsforetak som ikke er etablert her i riket, forutsatt at forsikringsmeglingsforetaket videreformidler mottatt vederlag til oppdragsgiveren. Bestemmelsene i andre ledd gjelder heller ikke megling av forsikring knyttet til

- a) luftfartøy
- b) skip som er registreringspliktige i norsk ordinært skipsregister, norsk internasjonalt skipsregister eller i utenlandsk skipsregister,
- c) boreplattformer og lignende flyttbare innretninger,
- d) faste innretninger til bruk i forbindelse med utvinning og utnyttelse av undersjøiske petroleumsforekomster eller utskipping, lagring eller rørtransport av utvunnet olje og gass,
- e) innretninger til bruk i forbindelse med olje- og gassvirksomhet ved anlegg på land,
- f) bygging av skip eller innretninger som nevnt i bokstav b til e,
- g) virksomhet, utstyr, tilbehør mv. i tilknytning til innretninger som nevnt i bokstav c til f,
- h) ren internasjonal varetransport.

Departementet kan i forskrift eller i særlige tilfeller gjøre unntak fra bestemmelsene i andre ledd

Forsikringsmeglingsforetak skal utvise tilbørlig aktsomhet ved valg av forsikringsgiver og fraråde oppdragsgiveren å bruke forsikringsgivere hvis evne til å oppfylle pliktene under forsikringer kan trekkes i tvil eller er ukjent.

§ 38 *Forsikringsforetak som kan overta forsikringsrisikoen*

Forsikringer kan bare plasseres i forsikringsforetak med hovedsete i EØS-stat og i norsk filial av utenlandsk forsikringsforetak med tillatelse etter finansforetaksloven § 5-6. Lovpliktige skadeforsikringer kan bare plasseres i forsikringsforetak som oppfyller de krav som gjelder etter den særlige reguleringen av slike forsikringer. Forsikringsmeglingsforetak kan likevel megle skadeforsikring i næringsvirksomhet til forsikringsforetak med hovedsete i stat utenfor EØS dersom forsikringen ikke gjelder:

1. lovpliktig yrkesskadeforsikring
2. lovpliktig ansvarsforsikring for motorkjøretøy
3. lovpliktig ansvarsforsikring som gjelder erstatningsansvar for skade voldt ved atomskade eller av legemidler.

Skadeforsikring i næringsvirksomhet betyr:

- 1:
 - a) sjø- og transportforsikring
 - b) luftfartsforsikring
 - c) forsikring knyttet til undersøkelser etter, utnyttning, lagring eller rørtransport av undersjøiske naturforekomster
 - d) kreditt eller kausjon når forsikringstaker utøver handels- eller industrivirksomhet eller et fritt yrke, og avtalen gjelder for virksomheten
- 2:
 - a) forsikring tegnet av foretak med ansatte som tilsvarer minst 10 årsverk, eller
 - b) forsikring tegnet av foretak med en årsomsetning på minst 50 mill. kroner.

§ 39 *Opplysningsplikt overfor Norsk Naturskadepool*

Forsikringsformidlingsforetak skal opplyse Norsk Naturskadepool om brannskadeforsikring på ting her i riket som formidles til forsikringsforetak som ikke er medlem av Norsk Naturskadepool.

§ 40 *Taushetsplikt*

Forsikringsformidlingsforetak, herunder ansatte og tillitsvalgte, plikter å hindre at uvedkommende får adgang til eller kjennskap til opplysninger om kunders og andres personlige eller forretningsmessige forhold som foretaket mottar under utøvelsen av virksomheten, med mindre noe annet er bestemt i lov eller forskrift.

Kapittel 9. Krav til informasjon

§ 41 *Krav til informasjon.*

Forsikringsformidlingsforetak skal påse at all informasjon til kunder eller potensielle kunder, herunder markedsføringsmateriale, er korrekt, klart og ikke villedende. Når det er markedsføringsmateriale, skal dette tydelig fremgå.

Forsikringsforetaket skal før det inngås avtale om en forsikring innhente nødvendig informasjon fra kunden og fastlegge kundens forsikringsbehov. Foretaket skal også, før det

inngås avtale om en forsikring og ved endring eller fornyelse av avtalen, minst gi kunden informasjon som fastsatt i forskrift av departementet.

Et forsikringsformidlingsforetak skal for øvrig ha den samme informasjons- og rådgivningsplikt som et forsikringsforetak som driver virksomhet her i landet har, jf. lov av 16. juni 1989 nr. 69 om forsikringsavtaler (forsikringsavtaleloven) kapittel 2 og 11.

§ 42 *Informasjonsvilkår*

All informasjon til kunder i henhold til § 41 andre og tredje ledd skal gis

1. på papir eller et annet varig medium som er disponibelt og tilgjengelig for kunden
2. på en tydelig og nøyaktig måte som er forståelig for kunden
3. på et offisielt språk i den medlemsstat hvor risikoen befinner seg eller i den medlemsstat hvor forpliktelsen inngås, eller på et annet språk som partene er enige om.

Informasjon kan gis muntlig når kunden ber om det, eller når umiddelbar dekning er nødvendig. I så fall skal den umiddelbart etter inngåelsen av forsikringsavtalen bekreftes i samsvar med første ledd

Foretaket kan gjøre bruk av elektronisk kommunikasjon dersom den som skal motta dokumentet, uttrykkelig har godtatt dette. Informasjonen må være tilgjengelig så lenge kunden med rimelighet kan forventes å ha behov for informasjonen.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere krav til hvordan informasjonen skal gis, herunder vilkår for bruk av annet varig medium eller nettsted, språk og om fjernsalg av forsikringsavtaler.

Kapittel 10. Klageorgan

§ 43 *Tilslutning til utenrettslig tvisteløsningsordning*

Forsikringsformidlingsforetak skal være tilsluttet en utenrettslig tvisteløsningsordning som fastsatt i forskrift av departementet. Hvis det oppstår tvist mellom forsikringsformidlingsforetak og en kunde kan hver av partene kreve å få behandlet denne av klageorganet.

Så lenge en sak er til behandling i klageorganet, kan en part ikke bringe saken inn for de alminnelige domstolene. En sak anses for å være til behandling fra det tidspunktet klageorganet mottok klagen. En sak som har vært behandlet i klageorganet, kan bringes inn for tingretten uten forutgående behandling i forliksrådet.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om utenrettslig tvisteløsningsordninger, herunder bestemmelser om organisering, sammensetning og finansiering samt bestemmelser om at utgifter tilknyttet klageorganets virksomhet skal utliknes på forsikringsformidlingsforetakene eller dekkes av partene.

Kapittel 11 Tilsyn, tilbakekall av tillatelse, sanksjoner og straff

§ 44 *Tilsyn*

Finanstilsynet fører tilsyn med overholdelse av bestemmelsene i denne lov i samsvar med bestemmelsene i loven her og finanstilsynsloven.

§ 45 Pålegg om retting

Finanstilsynet kan gi pålegg om at forhold i strid med denne loven eller bestemmelse gitt med hjemmel i loven skal opphøre. Finanstilsynet kan sette en frist for at forholdene bringes i samsvar med pålegget.

Første og annet ledd gjelder tilsvarende dersom Finanstilsynet underrettes av tilsynsmyndigheter i en annen EØS-stat om at et norsk forsikringsformidlingsforetak har overtrådt regler som gjelder for foretakets virksomhet i vedkommende stat. Finanstilsynet skal i tilfelle underrette vedkommende myndighet om pålegget.

§ 46 Tilbakekall av tillatelse og sletting av registrering

Finanstilsynet kan kalle tilbake tillatelsen og slette et forsikringsformidlingsforetak fra Finanstilsynets register hvis foretaket

1. ikke gjør bruk av tillatelsen innen tolv måneder, gir uttrykkelig avkall på tillatelsen eller har opphørt å drive virksomhet i mer enn seks måneder
2. ikke lenger oppfyller vilkårene for tillatelse eller registrering i §10
3. har fått tillatelsen eller blitt registrert ved hjelp av uriktige opplysninger eller andre uregelmessigheter
4. grovt eller gjentatte ganger har overtrådt bestemmelser gitt i eller i medhold av lov som gjelder for forsikringsformidlingsvirksomheten
5. ikke etterkommer pålegg gitt av Finanstilsynet eller annen tilsynsmyndighet.

§ 47 Straff

Med bøter eller fengsel inntil 1 år straffes den som grovt eller gjentatte ganger forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser som nevnt i §§ 5, 14 første ledd, 15 første ledd, 20 første ledd, 27, 33, 34 og 38 til 41, eller forskrifter gitt i medhold av nevnte bestemmelser.

§ 48 Finanstilsynets taushetsplikt om varsling

Enhver som utfører arbeid eller tjeneste for Finanstilsynet eller departementet, har taushetsplikt overfor uvedkommende om identiteten til personer som har gitt meldinger, tips eller liknende opplysninger om overtredelser av loven og tilhørende forskrifter, og om andre opplysninger som kan gjøre identiteten kjent, med mindre bruk av opplysningene er nødvendig som ledd i ytterligere undersøkelser av overtredelsen eller etterfølgende rettsforfølgning av saken. Taushetsplikten etter første punktum omfatter også identiteten til den fysiske personen som angivelig er ansvarlig for overtredelsen. Taushetsplikten etter første og annet punktum gjelder også overfor sakens parter og deres representanter.

Kapittel 10. Ikrafttredelse og overgangsregler

§ 49 Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelser til forskjellig tid.

§ 50 Overgangsregler

Forsikringsformidlingsforetak må senest innen ett år fra ikrafttredelsen av loven påse at virksomheten oppfyller kravene i §§ 22 første ledd jf. 26 og § 32.

Forsikringsforetak som fører eget agentregister må avvikle dette innen 6 måneder fra lovens ikrafttredelse.

§ 51 *Endring i andre lover*

Fra den tiden loven trer i kraft gjøres følgende endringer i andre lover:

I

I lov 10. juni 2005 nr. 44 om forsikringsvirksomhet (forsikringsvirksomhetsloven) gjøres følgende endringer:

§ 7-4 oppheves

II

I lov 17. juni 2016 nr. 29 om finansforetak og finanskonsern (finansforetaksloven) gjøres følgende endringer:

§ 5-4 andre ledd nytt tredje punktum skal lyde:

I tillegg gjelder forsikringsavtaleloven kapittel 2 og 11.

§ 5-5 tredje ledd skal lyde:

For grensekryssende virksomhet her i riket fra en annen EØS-stat gjelder kapittel 1 samt bestemmelsene i § 9-1 annet og tredje ledd, § 9-2, §§ 9-4 til 9-6, § 12-27, kapittel 16, § 22-1 og § 22-2, tilsvarende. *I tillegg gjelder forsikringsavtaleloven kapittel 2 og 11.*

§ 16-1 første ledd nytt andre punktum skal lyde:

Ansatte i forsikringsforetak som er direkte beskjeftiget med rådgivning og veiledning av kunder om forsikringsavtaler skal i tillegg ikke ha utvist forhold som nevnt i § 3-5 første ledd bokstav b) og c).

§ 16-1 femte ledd skal lyde:

Departementet kan gi forskrift om organisering av kundebehandling, *identifisering og forebygging av interessekonflikter*, og krav til fagkyndighet for kundebehandlere, *herunder regler om dokumentasjon knyttet til egnethetsvurdering av ansatte i forsikringsforetak.*

§ 16-9 ny overskrift og nytt tredje og fjerde ledd skal lyde:

§ 16-9. Forsikringsvilkår og retningslinjer for produktgodkjenning

Forsikringsforetak skal ha retningslinjer for godkjenning av nye forsikringsprodukter og for vesentlige endringer av eksisterende produkter, før det markedsføres, og for regelmessig revisjon av de forsikringsprodukter det tilbyr. Produktgodkjenningen skal ha som formål å hindre salg av forsikringer til feil målgruppe.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om godkjenningsprosessen.

Ny § 16-11 skal lyde:

§ 16-11 *Vederlag fra andre enn kunden, prisfastsetting mv.*

Forsikringsforetak kan bare betale vederlag til eller motta vederlag fra andre enn forsikringskunden, hvis vederlaget ikke har skadelig innvirkning på forsikringsdistribusjonen. Vederlaget må stå i forhold til tjenesten som ytes.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om vederlag fra andre enn kunden samt regler som i særlige tilfeller forbyr forsikringsforetak å betale vederlag til eller motta vederlag fra andre enn kunden i forbindelse med tegning, endring eller fornyelse av en forsikringsavtale, herunder i forbindelse med rådgivning om sammensetningen av en investeringsportefølje.

III

I lov 16. juni 1989 nr. 69 om forsikringsavtaler (forsikringsavtaleloven) gjøres følgende endringer:

§ 2-1 første ledd skal lyde:

I forbindelse med tegningen av en forsikring skal selskapet i nødvendig utstrekning fastlegge forsikringstakerens forsikringsbehov på basis av informasjon fra forsikringstakeren og legge forholdene til rette for at forsikringstakeren kan vurdere forsikringstilbudet. Herunder skal det gi opplysninger om det er vesentlige begrensninger i dekningen i forhold til det forsikringstakeren med rimelighet kan vente er dekket under vedkommende forsikring, om alternative dekningsformer og om tilleggsdekninger som det markedsfører. Gjelder tegningen flere forsikringer, skal det opplyses om premien for hver av forsikringene.

Ny § 2-2 skal lyde:

§ 2-2 *Standardisert informasjonsdokument*

Før det inngås en forsikringsavtale skal selskapet gi forsikringstaker et standardisert informasjonsdokument. Dokumentet skal på en forståelig måte gi forsikringstaker relevant og objektiv informasjon om forsikringen slik at forsikringstaker kan foreta en informert beslutning om kjøp av forsikringen.

Gjeldende §§ 2-2 og 2-3 blir §§ 2-3 og 2-4.

§ 2-4 skal lyde:

Kongen bestemmer hvem som skal føre tilsyn med at informasjonsplikten etter del A blir oppfylt. Tilsynsmyndigheten kan gi nærmere regler om informasjonsplikten, *om fastlegging av kundens forsikringsbehov og om innhold, format og fremstilling av standardisert informasjonsdokument.*

Kapittel 11 skal lyde:

Selskapets informasjons- og rådgivningsplikt

§ 11-1 ny overskrift og første og andre ledd skal lyde:

§ 11-1 (Informasjon og råd i forbindelse med tegningen)

I forbindelse med tegningen av en forsikring skal selskapet *fastlegge forsikringstakerens forsikrings- og sparebehov* og så vidt mulig sørge for at forsikringstakeren får råd om deknningen av foreliggende forsikringsbehov.

Selskapet skal gi forsikringstakeren opplysninger om viktige sider ved de forskjellige typer forsikring som kan dekke forsikringsbehovet. Blant annet skal selskapet gi opplysninger om forsikringsavtalens løpetid, vilkår, premiesatser, garanterte tillegg og utbetaling av dette samt om gjenkjøpsverdi. Selskapet skal også gi opplysninger om det er vesentlige begrensninger i deknningen i forhold til det forsikringstakeren med rimelighet kan vente er dekket under vedkommende forsikring. Gjelder tegningen flere forsikringer, skal det opplyses om premien for hver av forsikringene. *§ 2-2 om standardisert informasjonsdokument gjelder for forsikringsavtaler som ikke er livsforsikring.*

§ 11-4 skal lyde:

Kongen bestemmer hvem som skal føre tilsyn med at informasjonsplikten etter loven del B blir oppfylt. Tilsynsmyndigheten kan gi nærmere regler om informasjons- og rådgivningsplikt, blant annet om hvilke opplysninger som skal gis skriftlig, *om fastlegging av kundens forsikrings- og sparebehov, herunder om informasjon som skal innhentes fra kunden, og hvilket språk opplysningene skal gis på.*

§ 20-3 nytt andre ledd skal lyde:

Informasjon som gis ved bruk av elektronisk kommunikasjon skal være disponibel og tilgjengelig så lenge kunden med rimelighet kan forventes å ha behov for informasjonen.

Forslag til endringsforskrift som skal fastsettes av departementet

Forslag til forskrift om endringer i forsikringsformidlingsforskriften og finansforetaksforskriften:

I

I forskrift 9. desember 2005 nr. 1421 om forsikringsformidling (forsikringsformidlingsforskriften) gjøres følgende endringer:

Hjemmel endres til:

lov xx.xx.xxxx om forsikringsformidling §§...

§ 1-1 skal lyde:

Forskriften gjelder formidling av forsikringer regulert av lov [ny lovhenvvisning] om forsikringsformidling.

Forskriftens kapittel 4 om registrering av forsikringsagentforetak gjelder for norske forsikringsforetak.

Kapittel 2 skal lyde:

Kapittel 2 Krav til virksomheten

Ny § 2-3 skal lyde:

§ 2-3 Klientkonto

Klientkonto skal opprettes i foretakets navn og betegnes «klientkonto».

Klientmidler skal plasseres til høyest mulig rente, som i sin helhet skal godskrives klientene. Foretaket plikter likevel ikke å avregne rentebeløp som for den enkelte klient i samme oppdrag ikke overstiger et halvt rettsgebyr.

I kontoavtalen for klientkonto skal banken forplikte seg til

- a) ikke å gjøre motregning gjeldende i klientkontoen for de krav banken måtte ha overfor forsikringsformidlingsforetaket
- b) å registrere opphør av rett til å disponere over klientkontoen hvis Finanstilsynet fatter vedtak om å sperre klientkontoen i medhold av denne forskrift § 3-2
- c) å gi personer som Finanstilsynet utpeker i samsvar med denne forskrift § 3-2, rett til å disponere over klientkontoen.

Ny § 2-4 skal lyde:

§ 2-4 Disponering av klientmidler

I tilfeller der klientmidler er disponert i strid med regler om klientkonto kan Finanstilsynet sperre klientkontoen eller gi én eller flere personer disposisjonsrett over denne.

Ny § 2-5 skal lyde:

§ 2-5 Begrensninger i benyttelsen av underagenter

Forsikringsagentforetak kan ikke inngå avtaler med andre forsikringsagentforetak som til sammen omfatter flere agenter enn 50 prosent av antall agenter i agentforetaket.

§ 3-1 skal lyde:

Før inngåelse av forsikringsavtale og ved endring eller fornyelse av avtalen, skal forsikringsformidlingsforetaket minst gi kunden skriftlig informasjon om følgende forhold:

1. kontaktinformasjon og informasjon om virksomheten
 - a) forsikringsformidlingsforetakets navn og adresse,
 - b) hvilket register forsikringsformidlingsforetaket er oppført i, og hvordan det kan kontrolleres at foretaket er registrert,
 - c) foretakets virksomhet, herunder om foretaket representerer kunden eller opptrer på vegne av et forsikringsforetak,
2. om grunnlaget for å foreslå eller rådggi om en bestemt forsikringsavtale for kunden
 - a) om forsikringsformidlingsforetaket yter rådgivning på basis av en objektiv analyse, jf. lov om forsikringsformidling § 6 første alternativ. I så fall skal foretaket gi råd på grunnlag av en analyse av et så stort antall forsikringsavtaler som er tilgjengelig på markedet, at foretaket er i stand til å gi en anbefaling, i samsvar med faglige kriterier, av hvilken forsikringsavtale som ville passe kundens behov. Kunden skal gis informasjon om hva det innebærer at rådgivning ytes på basis av en objektiv analyse.
 - b) om forsikringsformidlingsforetaket er avtalerettslig forpliktet til å formidle forsikringsavtaler på vegne av ett eller flere forsikringsforetak. I så fall skal det også opplyses om navnet på forsikringsforetakene.
 - c) om forsikringsformidlingsforetaket ikke er avtalemessig forpliktet til å benytte ett eller flere forsikringsforetak i sin forsikringsformidlingsvirksomhet, men ikke yter rådgivning på basis av en objektiv analyse som nevnt i bokstav a). I så fall skal foretaket også opplyse om navnene på de forsikringsforetakene som foretaket kan benytte og faktisk benytter
3. om vederlaget
 - a) utformingen av vederlag og annen økonomisk fordel som forsikringsformidlingsforetaket og vedkommende megler eller agent mottar i forbindelse med formidlingen, herunder om vederlaget er provisjonsbasert,
 - b) størrelsen på slikt vederlag og metoden for beregning av dette, og
 - c) om kunden skal betale vederlaget direkte eller om det inngår i forsikringspremien.
4. hvis kunden, i tillegg til løpende premier og planlagte betalinger, etter forsikringsavtalen er forpliktet til å foreta ytterligere innbetalinger etter avtaleinngåelsen, skal forsikringsformidlingsforetaket informere kunden om hver enkelt av slike betalinger.
5. om forsikringsformidlingsforetaket har en direkte eller indirekte eierandel som utgjør mer enn 10 % av stemmeretten eller kapitalen i et forsikringsselskap,

6. om et forsikringsforetak, eller morforetaket til et forsikringsforetak, har en direkte eller indirekte eierandel som utgjør mer enn 10 % av forsikringsformidlingsforetakets stemmerett eller kapital,
7. den avgift forsikringstaker er pliktig til å svare til Norsk Naturskadepool etter lov 16. juni 1989 nr. 70 om naturskadeforsikring § 4a dersom brannskadeforsikring på ting her i riket formidles til forsikringsforetak som ikke er medlem av Naturskadepoolen,
8. om hvordan kunden kan klage på foretaket og om foretakets rutiner for klagebehandling
9. om utenrettslige klageordninger

Ny § 3-2 skal lyde:

§ 3-2 Unntak fra informasjonskrav ved formidling av store risikoer

Forsikringsformidlingsforetaket kan unnlate å gi informasjon som nevnt i § 3-1 nr. 2, 5, 6, 8, og 9 ved formidling av forsikring som angitt i lov 27. november 1992 nr. 111 om lovvalg i forsikring § 9 a til forsikringstaker som angitt i samme bestemmelse (store risikoer).

Ny § 3-3 skal lyde:

§ 3-3 Fjernsalg

Ved fjernsalg gjelder lov 20. juni 2014 nr. 27 om opplysningsplikt og angrerett ved fjernsalg og salg utenom faste forretningslokaler (angrertloven) kapittel 8. Forsikringsformidlingsforetaket skal umiddelbart etter inngåelsen av en forsikringsavtale, ved endring eller fornyelse, sørge for at informasjon som skulle vært gitt i forkant gjøres tilgjengelig for forsikringstakeren.

Overskriften i kapittel 4 endres til:

Kapittel 4. Registrering av forsikringsagentforetak

§ 4-1 skal lyde:

§ 4-1 Melding til Finanstilsynet om registrering av forsikringsagent

Melding til Finanstilsynet om registrering av forsikringsagent etter forsikringsformidlingsloven § 12 andre punktum skal inneholde følgende opplysninger:

- a) forsikringsagentforetakets navn
- b) daglig leder og eventuelt annen person som faktisk leder forsikringsagentvirksomheten
- c) forsikringsagentforetakets adresse og organisasjonsnummer
- d) navn på stater hvor forsikringsagentforetaket utøver virksomhet etter reglene om etableringsadgang
- e) navn på stater hvor forsikringsagentforetaket utøver virksomhet etter reglene om adgang til å yte tjenester

Forsikringsforetaket skal oppbevare dokumentasjonen som ligger til grunn for meldingen, og skal så lenge agenten er registrert kunne fremlegge dokumentasjon som viser at kravene i § 10 til enhver tid er oppfylt. Oppbevaringsplikten gjelder så lenge forsikringsagentforetaket er registrert og i minst 3 år etter sletting fra registeret.

§§ 4-2 og 4-3 oppheves.

Overskriften i kapittel 5 endres til:

Kapittel 5. Egnethetskrav

§ 5-1 skal lyde:

§ 5-1 *Generelle krav til faglige kvalifikasjoner*

Forsikringsmegler og forsikringsagent må ha relevant kunnskap om de forsikringer vedkommende formidler, og må minimum godtgjøre kunnskap om

- a) vilkår og betingelser som gjelder for forsikringen, herunder tilleggsrisikoer
- b) behandling av krav under forsikringen
- c) klagehåndtering og om utenrettslige klageordninger
- d) hvilke forhold det er relevant å avdekke om en kundes forsikringsbehov
- e) håndtering av interessekonflikter
- f) forsikringsmarkedet
- g) relevant regelverk for fagområdet
- h) relevante bransjestandarder

På livsforsikrings- og pensjonsområdet skal agenten i tillegg minst ha kunnskap om premiefastsetting, egenskapene ved de ulike produktene, fordeler og ulemper ved forskjellige investeringsvalg og om sparemarkedet.

Formidlere må i alle tilfeller kunne godtgjøre å ha finansiell kompetanse.

§ 5-2 skal lyde:

§ 5-2 *Etterutdanning*

Som relevant etterutdanning etter forsikringsformidlingsloven §§ 22 andre ledd, 23 tredje ledd og 24 tredje ledd, regnes kurs og forelesninger innenfor emner som angitt i § 5-1, arrangert av bransjeorganisasjon eller utdanningsinstitusjon og som er godkjent av Finanstilsynet.

Etterutdanning må kunne dokumenteres. Dokumentasjonen skal angi:

- a) navn på deltaker
- b) navn på den som arrangerer kurset eller forelesningen
- c) emneområde med kort beskrivelse av kursets innhold
- d) kursdato og varighet.

Gjeldende kapittel 5 blir nytt kapittel 6.

Overskriften i kapittel 6 endres til:

Kapittel 6 Utenrettslig tvisteløsningsordning

§ 6-1 skal lyde:

§ 6-1 *Godkjenning av andre klageorganer*

Et klageorgan som er godkjent etter lov om klageorganer for forbrukersaker § 3, anses uten forutgående søknad som godkjent klageorgan for behandling av tvister etter forsikringsformidlingsloven § 43, forutsatt at klageorganet i sine vedtekter har angitt at det kan behandle klager fra alle typer forsikringstakere som forsikringsformidlingsforetaket har som kunder.

Forsikringsformidlingsforetak med tillatelse til å drive virksomhet i Norge skal være tilsluttet en utenrettslig tvisteløsningsordning som nevnt i første ledd.

Gjeldende kapittel 6 blir nytt kapittel 7.

II

I forskrift 9. desember 2016 nr. 1502 om finansforetak og finanskonsern (finansforetaksforskriften) gjøres følgende endringer:

§ 15-9 nytt andre ledd skal lyde:

Forsikringsforetak må ikke innføre lønssystemer, salgsmål eller andre ordninger som strider mot foretakets plikt til å påse at kundenes interesser ivaretas på beste måte.

Kapittel 16. Forholdet til kunder, markedsføring mv. Del I får ny overskrift og skal lyde:
Del I. Organisering av kundebehandling

Ny § 16-1 skal lyde:

§ 16-1 *Opplysningsplikt om interessekonflikter*

Hvis tiltakene for å motvirke interessekonflikter etter lovens § 16-1 fjerde ledd ikke gir tilstrekkelig sikkerhet for at kundenes interesser er ivaretatt, skal foretaket opplyse kunden om mulige interessekonflikter på en klar og tydelig måte som setter kunden i stand til å forstå interessekonflikten før forsikringsavtalen inngås.

Foretaket må på forespørsel fra Finanstilsynet kunne fremlegge dokumentasjon på hvilke mulige interessekonflikter som er identifisert og hvilke tiltak foretaket har vurdert.

Ny § 16-2 skal lyde:

§ 16-2 *Retningslinjer for produktgodkjenning*

Foretakets rutiner og retningslinjer for produktgodkjenning skal sikre at foretaket for hver type forsikringsavtale det produserer, angir en avgrenset kundegruppe som avtalen skal tilbys. Rutinen skal også sikre at alle relevante risikoer for den angitte kundegruppen vurderes, at den planlagte distribusjonsstrategien samsvarer med kundegruppen og at det treffes hensiktsmessige tiltak for å sikre at forsikringsavtalen faktisk tilbys riktig målgruppe.

Forsikringsforetaket skal regelmessig gjennomgå alle forsikringsavtalene det produserer. Ved gjennomgangen skal foretaket ta hensyn til nye forhold som kan ha betydning for om en forsikringsavtale fortsatt bør markedsføres til den angitte kundegruppen og om distribusjonsstrategien fortsatt er hensiktsmessig.

Gjeldende § 16-1 blir § 16-3

Gjeldende §§ 16-2 til 16-5 blir §§ 16-4 til 16-7.

Gjeldende § 16-6 blir § 16-8 og skal lyde:

Forsikringsforetak skal ha retningslinjer og rutiner for å kunne behandle klager fra kunder på en forsvarlig og hurtig måte.

Forsikringsforetak, betalingsforetak og e-pengeforetak med tillatelse til å drive virksomhet i Norge skal være tilsluttet en utenrettslig tvisteløsningsordning som nevnt i finansforetaksloven § 16-3.

Ny del IV skal lyde:

Del IV. Krav til egnethet for ansatte i finansforetak

Ny § 16-9 skal lyde:

§ 16-9 Krav til ansatte i forsikringsforetak

Ansatte i forsikringsforetak som er direkte beskjeftiget med rådgivning og veiledning av kunder om forsikringsavtaler skal fremlegge ordinær politiattest etter politiregisterloven § 40 og bekreftelse fra Brønnøysundregistrene for at vedkommende ikke er under konkursbehandling, konkursskarantene eller gjeldsforhandling.

Ny § 16-10 skal lyde:

§ 16-10 Krav om etterutdanning

Forsikringsforetak skal påse at ansatte som er ansvarlig for eller direkte beskjeftiget med rådgivning og veiledning av kunder om forsikringsavtaler, årlig gjennomfører minst 15 timer etterutdanning som er relevant for virksomheten.

III

I forskrift 28. desember 1993 om tilsyn med finansforetak og forvaltningsselskap som har hovedsete i annen EØS-stat og som driver virksomhet i Norge mv. gjøres følgende endringer:

Forskriftens navn skal lyde:

Forskrift om tilsyn med finansforetak, forvaltningsselskap og forsikringsformidlingsforetak som har hovedsete i annen EØS-stat og som driver virksomhet i Norge mv.

§ 1 nytt andre ledd skal lyde:

Finanstilsynet fører tilsyn med forsikringsformidlere registrert i annen EØS-stat som driver virksomhet i Norge. Bestemmelsen i § 5 gjelder tilsvarende for utenlandske forsikringsformidlere. Tilsynet føres i overensstemmelse med direktiv 2016/97 om forsikringsdistribusjon og lovgivningen for øvrig.

IV

Forskriften trer i kraft xxx

Ny forskrift fastsatt av Finanstilsynet

Forslag til forskrift om informasjon og rådgivning om forsikringsavtaler (forsikringsavtaleforskriften):

Fastsatt av Finanstilsynet med hjemmel i lov 19.06.1989 nr. 69 om forsikringsavtaler §§ 2-4 og 11-4

§ 1 Virkeområde

Forskriften gjelder forsikringsforetaks informasjons- og rådgivningsplikt når foretaket inngår forsikringsavtaler som dekker en forpliktelse som består her i riket, jf. § 2 i lov 27. november 1992 nr. 111 om lovvalg i forsikring.

Forskriftens del A gjelder avtaler om annen forsikring enn livsforsikring. Forskriftens del B gjelder avtaler om livsforsikring.

§ 2 Generell informasjon om forsikringsforetaket

Før inngåelse av forsikringsavtale, og ved endring eller fornyelse av avtale, skal forsikringsforetaket minst gi kunden informasjon om følgende

1. forsikringsforetakets navn og adresse og at foretaket er et forsikringsforetak
2. om det ytes rådgivning knyttet til forsikringsproduktene som selges
3. type avlønning ansatte mottar i forbindelse med forsikringsavtalen
4. hvis kunden, i tillegg til løpende premier og planlagte betalinger, i henhold til forsikringsavtalen er forpliktet til å foreta ytterligere innbetalinger etter avtaleinngåelsen, skal forsikringsforetaket informere kunden om hver enkelt slik innbetaling
5. om hvordan kunden kan klage på foretaket og om foretakets rutiner for klagebehandling
6. utenrettslige klageordninger
7. at forsikringsforetakets fullstendige forsikringsvilkår for de ulike produkter som tilbys er tilgjengelig på forsikringsforetakets nettsted uten at det krever pålogging.

Forsikringsforetak med hovedsete i annen EØS-stat som inngår forsikringsavtaler som dekker risiko som består her i riket, skal i tillegg oppgi

1. navnet på den stat der foretaket, og eventuelt agenturet, har hovedkontor
2. både hovedkontorets adresse og eventuelt adressen til agenturet eller filialen avtalen inngås med.

§ 3 Kundens forsikringsbehov og krav til informasjon

Forsikringsforetaket skal før det inngås avtale om en forsikring innhente nødvendig informasjon fra kunden og fastlegge kundens forsikringsbehov. Foretaket skal gi kunden objektiv, relevant og forståelig informasjon om forsikringen slik at kunden kan ta en informert beslutning. Råd som gis til kunden skal begrunnes og være i samsvar med kundens forsikringsbehov. Informasjonen etter første og andre punktum samt råd som gis, skal tilpasses avtalens kompleksitet og type kunde.

Forsikringsforetak skal påse at all informasjon til kunder eller potensielle kunder, herunder markedsføringsmateriale, er korrekt, klar og ikke villedende. Når det er markedsføringsmateriale skal dette tydelig fremgå.

§ 4 *Krav til skriftlighet og språk*

Informasjon som forsikringsforetaket skal gi til kunden skal gis skriftlig på en tydelig og nøyaktig måte som er forståelig for kunden. Informasjonen skal gis på norsk eller på et annet språk som partene er enige om.

Informasjon kan gis muntlig når kunden ber om det, eller når umiddelbar dekning er nødvendig. I så fall skal den umiddelbart etter inngåelsen av forsikringsavtalen bekreftes i samsvar med første ledd.

Del A. Avtaler om annen forsikring enn livsforsikring

§ 5 *Informasjon om forsikringspremien*

Ved fornyelse av forsikringsavtaler som ikke er knyttet til næringsvirksomhet, skal forsikringsforetaket på forsiden av premievarselet opplyse om den totale forsikringspremien i forrige avtaleperiode og ny total forsikringspremie.

Forsikringsforetaket skal også i premievarselet spesifisere forrige og ny forsikringspremie for hver dekning.

§ 6 *Informasjon om garanti for skadeforsikringsforpliktelser*

Forsikringsforetak som tilbyr direkte skadeforsikring her i riket skal ved tegning og fornyelse av en forsikring skriftlig informere forsikringstakeren om det gjelder en garantiordning for forsikringsvirksomheten og eventuelt om hvilken garanti for forsikringsforpliktelsene ordningen gir.

§ 7 *Informasjon om forsikringsskjønn*

Er adgang til å kreve forsikringsskjønn ved forsikringsoppgjør inntatt i forsikringsavtalen, skal forsikringsforetaket særskilt informere sikrede om adgangen til å velge forsikringsskjønn og gi nærmere informasjon om forsikringsskjønn.

Foretakets informasjonsplikt inntreffer når det er inntruffet en skade og anslått skadekostnad overstiger 3 ganger grunnbeløpet i folketrygden, eller i alle tilfeller, på forespørsel fra sikrede.

§ 8 *Informasjon om manglende adgang til forsikringsskjønn*

Hvis adgangen til forsikringsskjønn ved forsikringsoppgjør ikke er tatt inn i forsikringsavtalen, skal forsikringsforetaket informere kunden om dette før forsikringsavtalen inngås og ved fornyelser. Dette gjelder ikke forsikringsavtaler der det ikke er vanlig å avtale adgang til å kreve forsikringsskjønn.

§ 9 *Plikt til å utarbeide standardisert informasjonsdokument*

Standardisert informasjonsdokument for forsikringer etter forsikringsavtaleloven § 2-2 skal

- a) være et kort og selvstendig dokument,
- b) utformes slik at det er klart, lett å lese og med leservennlig skriftstørrelse,
- c) være like forståelig i svart-hvitt, selv om det opprinnelig er laget i farger,
- d) være nøyaktig og ikke villedende,
- e) inneholde tittelen «dokument med opplysninger om forsikringsproduktet» øverst på første side, og
- f) inneholde informasjon om at fullstendige opplysninger om produktet finnes i andre dokumenter.

Dokumentet skal inneholde følgende opplysninger:

- a) informasjon om typen forsikring,
- b) en sammenfatning av forsikringsdekningen, herunder de viktigste risikoer som er forsikret, forsikringssum, geografisk anvendelsesområde og en sammenfatning av de risikoer som ikke er dekket,
- c) betingelser knyttet til betaling av premier, herunder over hvor lang tid innbetalingene skal skje,
- d) de viktigste unntakene i forsikringen,
- e) plikter som inntreer når avtalen begynner å gjelde,
- f) plikter mens avtalen løper,
- g) plikter når det meldes en skade,
- h) avtalens varighet, herunder tidspunktet for start og slutt, og
- i) betingelsene for oppsigelse av avtalen.

Del B. Avtaler om livsforsikringer

§ 10 Definisjoner

Med forsikringsbasert investeringsprodukt menes i dette kapittel et forsikringsprodukt som har en utløps- eller gjenkjøpsverdi som helt eller delvis er gjenstand for markedssvingninger, og som ikke har pensjon som hovedformål.

§ 11 Informasjon om forsikringsavtalen

Før det inngås en livsforsikringsavtale skal forsikringsforetaket gi forsikringstaker følgende opplysninger om innholdet i forsikringsavtalen:

1. En beskrivelse av hvilke ytelser avtalen omfatter, vilkårene som må være oppfylt for at ytelsene skal komme til utbetaling, samt i hvilket omfang og på hvilken måte størrelsen eller reglene for fastsettelse av størrelsen av ytelsene eller avkastning m.v. er kontraktsfestet.
2. Hvilke rettigheter forsikringstaker har til å endre avtalens innhold i forsikringstiden, herunder når og hvordan forsikringstaker kan bruke rettigheten.
3. Betingelser for innbetaling av premier. Opplysningene skal spesielt angi årlige premiebeløp, hvor lenge premien skal betales, antall innbetalinger, hvordan en eventuell avtalt indeksregulering av premien eller ytelsen påvirker premiens og ytelsens størrelse samt opplysninger om følgene av at premieinnbetalingen misligholdes.
4. Opplysninger om premiens størrelse for de enkelte ytelser, både for hovedytelser og tilleggsytelser.
5. Opplysninger om de forutsetninger om omkostninger og renteinntekter som er lagt til grunn i det beregningsgrunnlag som anvendes for vedkommende forsikringsavtale, når avtalen inneholder en spareandel.
6. Opplysninger om størrelsen på det samlede kontraktsgebyret som er knyttet til inngåelsen av forsikringskontrakten. Beløpet skal angis både som det samlede nominelle beløp og det neddiskonterte beløp, jf. forskrift 21. november 1989 nr. 1167 om fordeling av kostnader, tap, inntekter, fond mv mellom forsikringsselskaper i konsernforhold og

mellom bransjer og kontrakter i et forsikringsselskap § 3 tredje ledd bokstav a) første strekpunkt.

7. Betingelsene for oppsigelse av avtalen, herunder betingelser for oppsigelse med sikte på overføring av midler til et annet forsikringsselskap eller en pensjonskasse.
8. Betingelsene for bruk av oppsigelsesrett.
9. Opplysninger om de nærmere vilkår for beregning og tildeling av overskudd eller opplysninger om at forsikringen ikke gir rett til andel av selskapets overskudd.
10. Opplysninger om hvordan gjenkjøpsverdien og fripoliseverdien beregnes, herunder i hvilken utstrekning de er garantert, betingelser for utbetaling av gjenkjøpsverdi, samt en orientering om nivået gjenkjøpsverdien og fripoliseverdien vil ha de første årene.
11. Opplysninger om hvilke begrensninger som gjelder for innbetalinger til og bruk av premiefond og pensjonsreguleringsfond, og om regler om beregning av avkastningen på slike fonds.
12. Generelle opplysninger om skatteregler som gjelder for den aktuelle type forsikringsavtale.

I avtaler om kollektiv forsikring kan forsikringsselskapet unnlate å gi separate opplysninger om premiens størrelse for tilleggsytelser, med mindre forsikringstaker ber om det.

§ 12 Særlig om avtaler knyttet til investeringsfond

Før det inngås avtale om livsforsikring med investeringsvalg som det er knyttet investeringsfond til, skal foretaket gi forsikringstaker opplysninger om

1. arten av de eiendeler (de aktuelle investeringsfond) forsikringsavtalen er basert på.
2. de fondsandeler (units) som forsikringsavtalen er knyttet til.
3. når og på hvilken måte forsikringstaker vil bli holdt orientert om fondsandelens verdiutvikling.

§ 13 Informasjon i forsikringstiden

I forsikringstiden skal forsikringsforetaket opplyse forsikringstaker om senere endringer i forsikringsvilkårene og om enhver endring i de forhold som er angitt i § 11 punkt 1, 2, 3, 4, 7, 9 og 10 og § 2.

§ 14 Informasjon til kunden før det inngås avtale om forsikringsbasert investeringsprodukt

I god tid før det inngås avtale om et forsikringsbasert investeringsprodukt skal forsikringsforetaket gi relevant informasjon til kunder eller potensielle kunder om selve distribusjonen av det forsikringsbaserte investeringsproduktet og om alle distribusjonskostnader og tilknyttede gebyrer som påløper avtalen. Disse opplysningene skal minst omfatte:

- a) om det vil bli gitt en periodisk egnethetsvurdering av de produkter som er anbefalt, jf. § 16 fjerde ledd,
- b) hensiktsmessig veiledning og advarsler om risikoer forbundet med investeringen eller de foreslåtte investeringsstrategiene,
- c) samtlige kostnader og gebyrer knyttet til det anbefalte forsikringsbaserte investeringsproduktet, inkludert kostnader knyttet til salget, rådgivningen og eventuelle

senere periodiske egnethetsvurderinger. Det skal opplyses om hvordan kunden skal betale kostnadene, herunder eventuelle betalinger til tredjemann.

Informasjon om samtlige kostnader nevnt i første ledd som ikke skyldes underliggende markedsrisiko skal sammenstilles på en slik måte at kunden kan forstå de totale kostnadene og den samlede effekten på investeringens avkastning. Informasjonen skal gis regelmessig og minimum årlig gjennom investeringens løpetid. Foretaket skal på kundens forespørsel spesifisere hver enkelt kostnad

Informasjon som skal gis kunden i medhold av denne paragrafen skal gis i en forståelig form og på en slik måte at kundene har en rimelig mulighet til å forstå arten og risikoen forbundet med det forsikringsbaserte investeringsproduktet som tilbys og kunne fatte en informert investeringsbeslutning. Informasjonen kan gis i et standardisert format.

§ 15 Egnethetsvurdering

Når det ytes rådgivning om et forsikringsbasert investeringsprodukt skal forsikringsforetaket innhente nødvendige opplysninger om kundens kunnskap og erfaring på det aktuelle investeringsområde, samt kundens finansielle situasjon, herunder kundens evne til å bære tap, investeringsmål og risikotoleranse. Undersøkelsene skal sette foretaket i stand til å anbefale et forsikringsbasert investeringsprodukt som egner seg for kunden, og som særlig er i samsvar med kundens risikotoleranse og evne til å bære tap. Anbefalingen skal også omfatte forhold som er relevante for senere endringer i sammensetningen av investeringsporteføljen som kunden kan foreta.

Hvis det i forbindelse med salget av et forsikringsbasert investeringsprodukt også ytes investeringsrådgivning, og forsikringsavtalen inngår i en pakke av tjenesteytelser eller produkter, skal den samlede pakken egne seg for kunden.

§ 16 Dokumentasjon knyttet til rådgivningen. Rapportering til kunden i forsikringstiden

Før forsikringsavtale om forsikringsbasert investeringsprodukt gjennomføres, skal forsikringsforetaket gi kunden en erklæring som begrunner hvorfor avtalen egner seg for kunden, og skal spesifisere hvordan rådet svarer til kundens risikotoleranse, evne til å bære tap, investeringsmål og andre egenskaper (egnethetsvurdering). Begrunnelsen skal inkludere hele rådgivningsprosessen og være minst så fyllestgjørende at Finanstilsynet kan kontrollere at reglene er fulgt.

Erklæringen kan gis umiddelbart etter at det er inngått avtale dersom:

1. avtalen ble inngått ved bruk av fjernkommunikasjon som forhindret foretaket i å gi informasjonen tidligere,
2. kunden har samtykket til å motta egnethetserklæringen umiddelbart etter transaksjonen er
3. utført, og
4. foretaket har gitt kunden anledning til å utsette transaksjonen for å motta egnethetserklæringen på forhånd.

Forsikringsforetak skal gi forsikringstaker rapporter om de tjenester det har utført. Rapportene skal omfatte periodisk informasjon til kunden hvor det tas hensyn til de aktuelle forsikringsbaserte investeringsprodukters art og kompleksitet og de tjenestene som er ytt til forsikringstaker. Rapporten skal omfatte kostnader for transaksjoner og tjenesteytelser som er gjennomført for forsikringstakers regning siden siste rapportering.

Hvis forsikringsforetaket har avtalt å gi forsikringstaker en periodisk egnethetsvurdering, skal den periodiske informasjonen til forsikringstaker omfatte en oppdatert erklæring om hvordan investeringen svarer til forsikringstakers preferanse, mål og andre egenskaper (egnethetsvurderingen).

Dokumentasjonen skal oppbevares i 5 år.

§ 17 *Oppheving av forskrifter*

Ved ikraftredelse av denne forskrift oppheves følgende forskrifter:

- Forskrift 3. mai 2007 nr. 469 om forsikringsselskapers opplysningsplikt for avtaler om annen forsikring enn livsforsikring
- Forskrift 5. mai 1995 nr. 581 om opplysningsplikt for avtaler om livsforsikring

II

Forskrift 27. februar 2006 nr. 252 om aksessorisk forsikringsagentvirksomhet oppheves.